

วารสาร บัณฑิตแสงโคมคำ

Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561) Vol. 3 No. 1 (January - June 2018)

ISSN: 2651-1266 (Print) ISSN: 2697-5998 (Online)

ปีที่ 3
ฉบับที่ 1

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus

ISSN 2651-1266

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

Journal of SaengKhomKham Buddhist Studies

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561)

Vol. 3 No. 1 (January-June 2018)

วัตถุประสงค์

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ ในมิติด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศาสนา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ศิลปศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา การพัฒนาสังคมและสหวิทยาการ 2) เพื่อเป็นเวที แลกเปลี่ยน เรียนรู้พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจน การบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิต ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการ การเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงาน องค์ความรู้ของ คณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจาก ผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับ ของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน)

ทั้งนี้ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการ พิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียน บทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการ อ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารบัณฑิต แสงโคมคำ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสาร บัณฑิตแสงโคมคำ

©เจ้าของ (Owner)

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
566 หมู่ 2 ถนนพหลโยธิน ตำบลแม่กา อำเภอเมือง
จังหวัดพะเยา 56000

©ที่ปรึกษา (Advisors)

พระราชปรีดีศักดิ์, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระเทพพรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระเทพเวที, รศ.ดร.	รองอธิการบดี
	ฝ่ายกิจการนิสิต
พระราชปรีดี, รศ.ดร.	รองอธิการบดี
	วิทยาเขตพะเยา
พระราชปรีดีคุณิ, รศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย
	พุทธศาสตร์
พระมหาสมบุญ ฐุฑฺฒิกโร, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัย
	พุทธศาสตร์นานาชาติ
พระครูโสภณปริยัติสุธี, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์
	วิทยาเขตพะเยา
พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง พุทธสาวิโก	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร
	วิทยาเขตพะเยา
พระมหาสุติศักดิ์ อภินโนโท	ผู้อำนวยการส่วนงาน
	วางแผนและส่งเสริม
	การวิจัย
ศ. (พิเศษ) ดร. กาญจนา เกรียงชัย	อธิการบดีมหาวิทยาลัย
	นเรศวร
รศ.ดร. สุรพล สุษะพรหม	รองอธิการบดี
	ฝ่ายกิจการทั่วไป
รศ.ดร. ประพันธ์ ศุภพร	ผู้อำนวยการหลักสูตร
	พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต

©บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ผศ.ดร. วิทยาเขตพะเยา

©หัวหน้ากองบรรณาธิการ (Chief Editor)

พระมหาสุรชัย ขยาภิวัตโน, ดร. วิทยาเขตพะเยา

©ผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการ (Assistant Chief Editors)

พระมหาศิวกร ปลูกาวชิโร วิทยาเขตพะเยา

พระมหาภัทรวัฒน์ มหาคณิส วิทยาเขตพะเยา

©กองบรรณาธิการ (Editorial Board Members)

พระมหาสุรศักดิ์ ปจจนตเสโน, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธินามเมธี, ผศ.ดร.	วิทยาเขตพะเยา
ผศ.ดร. สหทัยา วิเศษ	วิทยาเขตพะเยา
พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย
พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย
รศ.ดร. เอกฉัต จารุเมธีชน	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
รศ.ดร. ปฐม บัญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร. ประยงค์ จันทร์แดง	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผศ.ดร. กรชนก สนิทวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงราย
อ.ดร. สมศรี สังจะสกุลรัตน์	วิทยาลัยพยาบาลบรม ราชชนนี พะเยา
อ.ดร. ธฤตต์วัชร ไชยเหมวงศ์	มหาวิทยาลัยสงขล านครินทร์วิทยาเขต ปัตตานี
อ.ดร. กนกวรรณ เอี่ยมชัย	วิทยาลัยพยาบาลบรม ราชชนนีพะเยา
อ.ดร. ภรณ์ แก้วบวร	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
Prof. Lalji 'Shravak'	Banaras Hindu University, India
Dr. Lim Hui Ling	Religious Scholar, Singapore

©เลขานุการกองบรรณาธิการ (Secretary of Editorial Board)

ร.ต.ต. ดร. สมยศ ปัญญามาก	วิทยาเขตพะเยา
--------------------------	---------------

©ผู้ช่วยเลขานุการกองบรรณาธิการ (Assistant Secretaries of Editorial Board)

ผศ.ดร. ชูชาติ สุทธะ	วิทยาเขตพะเยา
อ. นภาพร หงษ์ทอง	วิทยาเขตพะเยา

©ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส
พระปลัดพงษ์ศิริ พุทธิวิโส
พระมหากิตติพงษ์ กิตติยาโน
นางสาววิรัชพัชร ปันสยาปาริฉัตร

©ฝ่ายประสานงานและจัดการ (Coordination and Management)

พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส
พระปลัดพงษ์ศิริ พุทธิวิโส
พระมหากิตติพงษ์ กิตติยาโน
นางสาววิรัชพัชร ปันสยาปาริฉัตร

©ฝ่ายกฎหมาย (Law Department)

พ.ต.อ. คณอง ไขทา
พ.ต.ท. ดร. ภัทรวุฒิ อัครภัทร
นายวัชร บัญพลอด

©ฝ่ายออกแบบปกและจัดรูปเล่ม (Art and Content Designed)

พระครูพิศาลสรกิจ, ผศ.ดร.
พระสุกฤษฏ์ ปิยสีโล
นายคมจักร ศรีวิราช
นายณพดล อินปิง
นางสาวสิริกานดา คำแก้ว

©กำหนดออกเผยแพร่ (Publication)

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม

©พิมพ์ (Printing)

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความประจำปี ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2561)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระชยานันท์มณี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่านฯ
พระรัตนมณี, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
พระครูโสภณปริยัติสุธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
พระครูศรีรัตนากร, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย
พระมหาสุรศักดิ์ ปจจนตเสโน, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปลัดกันทวิ ฐานุตโตโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา
อาจารย์ ดร. เดชา ตาลนีก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

รองศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ศักดิ์ จันทิพย์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยงค์ จันทรแดง	มหาวิทยาลัยพะเยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญเหลือ ใจมโน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
อาจารย์ ดร. สิงห์คำ รักป่า	มหาวิทยาลัยพะเยา
อาจารย์ ดร. วินิจ ฝาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
จำสิบเอก ดร. นิยม ยากรณ	นักวิชาการอิสระ, มณฑลทหารบกที่ 33
	ค่ายกาวิละ
Mr. Rex Weylin Tyrone	Independent Scholar, USA

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

เล่มนี้ได้ตีพิมพ์บทความทั้งหมด 8 บทความ ประกอบด้วยบทความวิจัย (Research Articles) 5 บทความ และบทความวิชาการ (Academic Articles) 3 บทความ ดังนี้

บทความวิจัย ได้แก่ 1) **วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในคำเวณทาน ฉบับวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา** โดย วริศ ชัยสุวรรณ และพระมหาศิวกร ปญญาวิโร บทความนี้ได้ปริวรรต ศึกษาประเพณี และวิเคราะห์คำเวณทานล้านนา ซึ่งอยู่ในหนังสือพับสาที่เขียนด้วยอักษรธรรมล้านนา มีลักษณะเป็นคำร้อยกรอง ประเภทร่าย เนื้อหากล่าวถึงค่านิยมการพระรัตนตรัย บทขอขมาเครื่องไทยธรรม ตามด้วยบทคำเวณทานที่สวดแทรกหลักธรรม รวมถึงประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีปอยน้อย - ปอยหลวง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีถวายเจดีย์ทราย ประเพณีถวายตุง จึงเป็นบทความที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง

2) **อิทธิพลของท้าวจตุโลกบาลที่มีต่อสังคมพระพุทธศาสนาล้านนา** โดย จอมพน สมหวัง และพระสุกฤษฎี ปิยสีโล เป็นการศึกษาวิเคราะห์บทบาทท้าวจตุโลกบาลในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและความเชื่อประเพณีที่เกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาลในสังคมล้านนา บทความนี้ระบุถึงพุทธประวัติตั้งแต่ก่อนประสูติกระทั่งปรินิพพานที่เกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาล และความเชื่อประเพณีล้านนาที่ให้ความสำคัญแก่ท้าวจตุโลกบาล ดังจะเห็นจากพิธีกรรมและศิลปกรรมในวัดที่สะท้อนแนวคิดเรื่องนี้เป็นอย่างมาก

3) **ความเปลี่ยนแปลงการจัดงานศพของชาวพุทธบ้านหมื่น อำเภอปง จังหวัดพะเยา** โดย พระอธิการพิพัฒน์พงษ์ ฐานวุฑโฒ ซึ่งศึกษาคติความเชื่อ พิธีกรรม รูปแบบการจัดงานศพในพระพุทธศาสนา รวมถึงวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดพิธีกรรมงานศพของบ้านหมื่น ซึ่งทำให้ทราบว่า การจัดพิธีศพในพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาลเน้นความเรียบง่ายและความกตัญญูต่อกัน ส่วนการจัดพิธีศพของชาวพุทธล้านนา โดยเฉพาะพิธีกรรมของชาวบ้านหมื่นมีความเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากพฤติกรรมของคนในชุมชน การรวมกลุ่มจัดสรรผลประโยชน์ ระบบการศึกษาและบทบาทของผู้นำชุมชนที่เปลี่ยนไป จึงส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในการจัดพิธีงานศพ

4) **การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาบาลี** โดย ประเด่น แบนปิง และพระมหาไกรสร โชติปัญญา ซึ่งเป็นการสร้าง พัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะเรื่องการอ่านและการเขียนภาษาบาลี สำหรับบัณฑิตศึกษาศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2553 การศึกษานี้ทำให้ทราบผลการใช้ชุดฝึกทักษะภาษาบาลีทั้งก่อนและหลัง ซึ่งจะเอื้อในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาบาลีของคณาจารย์และนิสิต อันเป็นรายวิชาพื้นฐานวิชาหนึ่ง

5) **ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของตำรวจจราจรบนท้องถนน อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน** โดย เสน่ห์ ใจสิทธิ์ ซึ่งเป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของตำรวจจราจรในอำเภอเมืองลำพูน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาของการปฏิบัติงาน ในบทความนี้ได้ระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขไว้ 2 ด้าน คือ ด้านปัญหาสุขภาพหรือโรคประจำตัว และด้านปัญหาความปลอดภัยที่ต้องเสี่ยงจากพฤติกรรมผู้ขับขี่ที่ไม่มีวินัยและฝ่าฝืนกฎจราจร จึงเชื่อว่า การศึกษานี้จะช่วยลดอุบัติเหตุและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่เป็นอย่างดี

บทความวิชาการ ได้แก่ 1) **หลักธรรมาภิบาลกับผู้นำองค์กร** โดย สมยศ ปัญญา มาบทความนี้ได้กล่าวถึงการจัดการบ้านเมืองตามหลักธรรมาภิบาลที่ประกอบด้วยหลัก 6 ประการ เช่น การมีส่วนร่วม หลักนิติธรรม ความโปร่งใส ซึ่งหลักดังกล่าวเป็นคุณสมบัติของผู้นำองค์กรที่จะสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น ความเป็นธรรม ผู้นำจึงต้องนำหลักธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน จึงจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการองค์กร ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

2) **The Influence of Creation Myth on Tai Lue Community** by Wannida Thungsang เป็นบทความภาคภาษาอังกฤษที่กล่าวถึงตำนานของชุมชนชาวไทลื้อ ในดินแดนสิบสองปันนา ประเทศจีน รวมถึงกลุ่มแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาละวิน การศึกษานี้ได้วิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของชาวไทลื้อจากวรรณกรรมของชาวไทลื้อเอง เพื่อเข้าใจสังคมไทลื้อจากฐานสู่รุ่นและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

3) **การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** โดย สุภัชชา พันเลิศพาณิชย์ บทความนี้เป็นการศึกษาแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันความเสี่ยง และเงื่อนไขความรู้กับคุณธรรม แนวคิดเหล่านี้สามารถนำไปพัฒนาตนเองและองค์กรให้เกิดความอยู่อย่างยั่งยืน ทั้งด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมทุกระดับ ผู้นำองค์กรที่สามารถประยุกต์แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่ภาคปฏิบัติ จะสามารถพัฒนาองค์กรสู่ความเจริญอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้

บทความในเล่มนี้มีทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เนื้อหาประกอบด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ตำนาน การศึกษาด้านภาษาบาลี รวมถึงหลักการปกครองทางรัฐศาสตร์ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ภาวะผู้นำ และศาสตร์แห่งพระราชานในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยแต่ละบทความได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิตรงประเด็นบทความเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ในนามกองบรรณาธิการ ขออนุโมทนาขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนผู้เขียนบทความทุกท่านที่ส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำเล่มนี้ หวังว่าบทความเหล่านี้จะเกิดประโยชน์ต่อวงการวิชาการในการต่อยอดองค์ความรู้ต่อไป

พระครูวรธรรมวิฑูรย์, ผศ.ดร.

บรรณาธิการบริหาร

สารบัญ (Content)

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย (Research Articles)

- วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในคำเวณทาน ฉบับวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา 1
The Analysis of Buddhadhamma in Dana Declaration Scripture of
Wat Sikhomkham in Phayao Province
วริศ ข่ายสุวรรณ, พระมหาศิวกร ปญญาวิชโร (ตันตัย)
Warit Khaysuwan, Phramaha Siwagorn Panyawachiro
- อิทธิพลของท้าวจตุโลกบาลที่มีต่อสังคมพระพุทธศาสนาล้านนา 13
Influence of the Four Guardian Gods on Buddhist Society in Lanna
จอมพล สมหวัง, พระสุกฤษฎี ปิยสีโล (תרין)
Jompone Somwung, Phra Sukrit Piyasilo (Tharin)
- ความเปลี่ยนแปลงการจัดงานศพของชาวพุทธบ้านหมื่น อำเภอปง จังหวัดพะเยา 25
A Change of Buddhists' Funeral Ceremony of Moon Village,
Pong District in Phayao Province
พระอธิการพิพัฒน์พงษ์ ฐานวุฑโฒ
PhraAtikarnPhipatphong Thanawutto
- การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาบาลี 35
The Development of Pāli Exercises for Reading and Writing Skills
ประเด่น แบนปิง, พระมหาไกรสร โชติปญโญ
Praden Banping, Phramaha Kaison Jotipanyo
- ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของตำรวจจราจรบนท้องถนน 45
อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
The Factors Affecting the Performance of the Traffic Police on the Road in
Mueang District, Lamphun Province
เสนห์ ใจสิทธิ์
Sane Jaisit

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิชาการ (Academic Articles)

- หลักธรรมาภิบาลกับผู้นำองค์กร 55
Good Governance Principles with Organizational Leaders
สมยศ ปัญยามาก
Somyot Panyamak
- The Influence of Creation Myth on Tai Lue Community 70
Wannida Thungsang
- การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 86
The Development of Leadership in accordance with
Sufficiency Economy Philosophy
สุภัสชา พันเลิศพานิชย์
Suphatja Phanlertphanij

ภาคผนวก

- คำแนะนำสำหรับผู้เขียน (1)
- แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (11)
- ตัวอย่างรูปแบบการจัดพิมพ์บทความในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (12)
- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ (16)

วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในคำเวนทาน ฉบับวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา

The Analysis of Buddhadhamma in Dana Declaration Scripture of Wat Sikhomkham in Phayao Province

วริศ ข่ายสุวรรณ¹, พระมหาศิวกกร ปณฺญาวชิโร (ตันดฺย)²

Warit Khaysuwan¹, Phramaha Siwagorn Panyawachiro²

โรงเรียนนาปรังวิทยา¹, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา²

Naprangvittaya School¹,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus²

Corresponding Author, E-mail: phayaocolum@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อปริวรรตคำเวนทานล้านนา ฉบับวัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา 2) เพื่อศึกษาประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเวนทานในสังคมล้านนา 3) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในคำเวนทานล้านนา ฉบับวัดศรีโคมคำ และเป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร โดยการสำรวจเอกสารและรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการปริวรรตทำให้เห็นว่า คำเวนทานล้านนา ฉบับวัดศรีโคมคำ จะใช้อักษรธรรมล้านนาเขียนลงในหนังสือพับสา มีลักษณะเป็นคำประพันธ์แบบร้อยกรอง ประเภทร่าย มีเนื้อหาโดยเริ่มจากบทชุมนุมเทวดา คำนมัสการพระรัตนตรัย บทขอขมาเครื่องไทยธรรม ตามด้วยบทคำเวนทานต่าง ๆ รวมถึงบทอาราธนาศีล 5 ศีล 8 คำอาราธนาธรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก เป็นต้น ตอนท้ายได้เขียนรายชื่อเทวดาที่รักษาเมืองพะเยาด้วยอักษรไทยกลาง 2) ด้านประเพณีที่ปรากฏ คือ ประเพณีปอยน้อย - ปอยหลวง ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีถวายเจดีย์ทราย ประเพณีวันเข้าพรรษา - วันออกพรรษา ประเพณีถวายสลากภัต ประเพณีถวายผ้าจำนำพรรษา ประเพณีตั้งธรรมหลวง ประเพณีถวายกฐิน ประเพณีเข้าโสสานกรรม ประเพณีทานหัวหิงไฟพระเจ้า ประเพณีทานแทน ประเพณีถวายตุง ประเพณีจุดบั้งไฟ ประเพณีส่งสารทานคาบ (การจัดงานศพ) และประเพณีบวชพระเจ้า (พุทธาภิเษก) และเนื้อหา

ของคำเวณทาน ฉบับวัดศรีโคมคำ 3) ด้านหลักธรรมพบว่าการสวดแทรกคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้ คือ ไตรลักษณ์ กรรม สังสารวัฏ นิพพาน บุญกิริยาวัตถุ 3 เมตตา อริยทรัพย์ การวรรณะ สามัคคีธรรม และอัปมาทธรรม

คำสำคัญ: คำเวณทาน; หลักพุทธธรรม; วัดศรีโคมคำ

Abstract

This research has three objectives: 1) to translate the Dana Declaration Scripture of Wat Sikomkham, Phayao Province; 2) to study the tradition related to Dana Declaration Scripture in Lanna Society; 3) to analyze Buddhadhamma in the Dana Declaration Scripture of Wat Sikomkham. This documentary research surveys and collects data from various resources.

The results are that 1) the Dana Declaration Scripture used Lanna Dhamma alphabets to write down in Pubsas Notes. It is the poetry writing style. The details of contents began from chanted chapters, such as Deity Assembly, Salutation to Tiratana, and Requested Statement for Forgiveness to Offering respectively. After these chapters it is various Dana declaration scripture chants, including five and eight precept requests, Mahachat Jataka request. Finally, the names of deities who protected Phayao province written in Thai language are declared; 2) with regard to the local tradition it is found the traditions, such as Poynoi, Poyluang, Songkran Festival Day, Sand Pagoda Offering, Buddhist Lent Day, the End of Buddhist Lent Day, Salakapat Offering, Vassikasatika Offering, Tangdhamluang (Wessantara Jataka) Kathina Ceremony, Sosanakamma, Wood Offering to the Buddha Image, Tantean Offering, Flag and Banner Offering, Fire Rocket Offering, Funeral Ceremony, and Buddha Image Ordination; 3) the contents of the scripture are found the Buddhahammas, such as three Characteristics (Tilakkhana), Kamma, Circle of Birth and Death (Samsara), Nibbana, Three Bases of Meritorious Action (Punnakiriya-vatthu), Loving-kindness (Metta), Noble Treasures (Ariya-

dhana), Appreciative Action (Garava), Unity (Samaggi), and Earnestness (Appamada).

Keywords: Ventan; Buddhaddhamma; Wat Sikhomkham

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาหนึ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่งของโลก และเป็นศาสนาเก่าแก่อายุนับได้กว่าสองพัน หกร้อยปี พุทธศาสนิกชนต่างดำรงชีวิตของตนเองอยู่ในหลักธรรมคำสอนที่มีความศรัทธาเชื่อถือมาอย่างไม่ขาดสาย จวบจนปัจจุบัน พระพุทธศาสนานั้นได้เจริญรุ่งเรืองมา และสิ่งหนึ่งที่ชาวพุทธยังคงรักษาไว้ก็คือการรักษาวัฒนธรรมประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่ดั่งมานับได้ว่า พระพุทธศาสนาได้มีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ด้วยเหตุนี้พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลยิ่งต่อวิถีชีวิต และเป็นบ่อเกิดที่สำคัญของวัฒนธรรมไทยตลอดถึงขนบธรรมเนียมประเพณี กฎเกณฑ์ กฎหมาย ค่านิยม วิถีชีวิต พระพุทธศาสนาจึงเป็นสถาบันสำคัญที่เป็นจุดรวมจิตใจของคนไทยอย่างแน่นแฟ้น (พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต), 2532: 48)

สังคมล้านนา เป็นสังคมที่มีวิวัฒนาการสั่งสมภูมิปัญญาความรู้ จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ไม่ว่าจะเป็นด้าน

ขนบธรรมเนียม ความเชื่อ จารีต ประเพณี วิถีชีวิต ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี และภาษา ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและความเชื่อ (นพคุณ ตันติกุล, 2548: 165) ของแต่ละชุมชน และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันดั่งงามที่ได้ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาในดินแดนล้านนา ได้ผสมผสานเข้ากับความเชื่อดั้งเดิมในวิถีชีวิตของชาวล้านนา จึงทำให้มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างแน่นแฟ้น ดังนั้นพระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวล้านนาแทบทั้งสิ้น (สมทรง ปุณณฤทธิ, 2525: 41)

ผลจากการที่พระพุทธศาสนาเข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวล้านนา จึงทำให้สังคมล้านนาในอดีตมีความสงบร่มเย็น ส่งผลให้ชาวล้านนามีความคิดสร้างสรรค์ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่นักปราชญ์หลายท่าน ได้สรรค์สร้างขึ้นมา เป็นผลิตผลที่ล้ำค่าของสังคมล้านนา จึงกล่าวได้ว่าวรรณกรรมท้องถิ่นในล้านนา ถือเป็น

ผลงานทางภาษาของชาวล้านนาที่ได้ช่วยกันผลิต สืบทอด ยึดถือ และเป็นแนวทางการปฏิบัติในสังคม จนกลายเป็นค่านิยมที่ยอมรับกัน มีส่วนช่วยหล่อหลอมบุคคลในสังคมล้านนาให้ปรากฏเป็นเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิต โดยส่วนรวมของชาวล้านนา (แสงจันทร์งาม, 2523: 145-146) ที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน จารึกลงในศิลาจารึก ใบลาน และพับสา มีปรากฏทั้งที่เป็นแบบลายลักษณ์อักษร เช่น โคลง ร่าย และคำว และแบบมุขปาฐะ เช่น คำร่ำ (หรือ ฮ่ำ ในภาษาล้านนา) (ศิลปวัฒนธรรม, 2538: 120) ซอ คำพังเพย หรือคำคมต่าง ๆ ปริศนาคำทาย โวหารหรือคำกล่าวเนื่องในโอกาสต่าง ๆ เช่น คำเวนทาน คำเรียกขวัญ เป็นต้น นอกจากนั้น ยังมีการนำเอาความรู้และภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ มาจารหรือคัดลอกไว้ในคัมภีร์ใบลาน หนังสือพับสา เช่น กฎหมาย โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ตำนาน และวรรณกรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งที่เป็นร้อยแก้ว และร้อยกรอง ให้เป็นมรดกตกทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบัน

บรรดาวรรณกรรมของล้านนา ดังได้กล่าวแล้ว คำเวนทาน เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ที่มีอยู่คู่กับสังคมชาวล้านนามาช้านานและ

เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตอย่างแนบแน่น เพราะในรอบปีหนึ่ง ๆ สามารถพบในการประกอบพิธีกรรมได้ทุกเดือน เช่น เดือนเกียง (ช่วงเดือนตุลาคม) ทานกวยสลาก เดือนยี่ทอดกฐินตั้งธรรมหลวง (เทศน์มหาชาติ) เดือน 3 เข้าโสสานกรรม เป็นต้น ในพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวล้านนาจะมีขั้นตอนสำคัญคือการกล่าวคำเวนทานหรือโอกาสเวนทาน พิธีกรรมนี้มีเฉพาะของทางภาคเหนือเท่านั้น ซึ่งชาวล้านนายอมรับ และยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

สิ่งที่น่าสนใจของคำเวนทานล้านนา มิใช่เป็นเพียงอัตลักษณ์ที่เป็นรูปแบบเฉพาะในด้านพิธีกรรมของชาวล้านนาเท่านั้น เนื้อหาในคำเวนทานหรือโอกาสเวนทาน ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้อีกด้วย เพราะเนื้อหาของคำเวนทานของชาวล้านนา ได้สอดแทรกสาระทั้งที่เป็นคติความเชื่อ และหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาไว้ด้วยหลายประการ

ด้วยความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะปริวรรตคำเวนทาน ฉบับวัดศรีโคมคำ และศึกษาความสำคัญ วัตถุประสงค์ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเวนทานล้านนาว่าเป็นอย่างไร รวมถึงวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในคำเวนทานล้านนา

ฉบับวัดศรีโคมคำ เป็นอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นประโยชน์ในวงวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมล้านนา ตลอดจนถึงการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้ตระหนักรู้แก่ผู้ที่สนใจถึงภูมิปัญญาคุณค่าและความสำคัญในมรดกทางวัฒนธรรมแขนงหนึ่ง ที่ผ่านการสืบทอดและปรับเปลี่ยนเรื่อยมานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อปริวรรตคำเวหนานล้านนา ฉบับวัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเวหนานในสังคมล้านนา
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในคำเวหนานล้านนา ฉบับวัดศรีโคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากเอกสาร(Documentary Research) โดยการสำรวจเอกสารและรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ(Primary Sources) คือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และหนังสือพัสสา ฉบับวัดศรี

โคมคำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ที่จารึกเมื่อปี พ.ศ. 2467

2. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ หนังสือ เอกสารทางวิชาการ รายงานการวิจัยวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

3. รวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์ ทำความเข้าใจ เขียนงานวิจัย พร้อมนำเสนอความเห็นของผู้วิจัย โดยมุ่งให้ตอบวัตถุประสงค์ และปัญหาที่ต้องการทราบ

4. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ นำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ พบ ผลการวิจัยว่า

1. ด้านการปริวรรตคำเวหนานล้านนา ทำให้เห็นโครงสร้างเนื้อหาของคำเวหนาน ฉบับวัดศรีโคมคำ ซึ่งเริ่มต้นจากบทกล่าววบทอัญเชิญเทวดาหรือบทชุมนุมเทวดา ขึ้นต้นด้วยภาษาบาลี ต่อจากนั้นเป็นภาษาล้านนา โดยเนื้อหากล่าวถึงการบอกกล่าวและอัญเชิญเหล่าเทวดา ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่สถิตอยู่ในสวรรค์ บ้านหรือสถานที่ต่าง ๆ ให้มารับรู้เพื่อเป็นสักขีพยาน และอนุโมทนาในการทำบุญถวายทาน ต่อมา กล่าวคำยอคุณหรือนมัสการพระรัตนตรัย ซึ่งส่วน

นี้ถูกเขียนเป็นภาษาบาลี เมื่อเสร็จแล้ว จะกล่าวเป็นสำนวนโวหารภาษาท้องถิ่น บทขอขมาเครื่องไทยธรรม ต่อจากนั้นจึงเป็นบทคำเวนทานต่าง ๆ ที่กล่าวถึงความเปิ่นมา สาเหตุของการถวายทานในแต่ละครั้ง ตลอดถึงเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ที่ได้นำมาถวายทาน และการตั้งความปรารถนา อานิสงส์จากการถวายทาน นอกจากนี้ ในหนังสือพับสายังมีบทอาราธนาศีล 5 ศีล 8 คำอาราธนาธรรมมหาชาติเวสสันดรชาดก และคำส่งเคราะห์สังเกตุอีก ส่วนตอนท้ายสุดของหนังสือพับสาได้เขียนบันทึกรายชื่อเทวดาที่รักษาเมืองพะเยา เป็นอักษรไทยกลาง

2. ด้านการศึกษาประเพณีสำคัญของล้านนาที่ยึดถือปฏิบัติมาจนกระทั่งปัจจุบัน ในคำเวนทานล้านนาที่บันทึกในหนังสือพับสา ฉบับวัดศรีโคมคำ มีดังนี้

ประเพณีปอยน้อย คือ งานเฉลิมฉลองการบรรพชาสามเณร ซึ่งจะทำกันในประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม จุดประสงค์ของการจัดงาน เพื่อให้เด็กหรือลูกศิษย์วัดที่ได้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว เป็นผู้มีความที่ปรนนิบัติดูแลพระภิกษุสามเณร เมื่อได้เวลาพอสมควร ทางญาติผู้ใหญ่และทางวัดจึงพร้อมใจกันจัดงานบรรพชาให้เป็นสามเณร

ประเพณีปอยหลวง คือ งานเฉลิมฉลองสิ่งที่เป็นถาวรวัตถุที่สร้างเสร็จแล้ว ก็ถวายไว้ในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณ ในล้านนาว่า เมื่อสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ขึ้นเสร็จแล้ว หรือสิ่งที่เป็นถาวรวัตถุถวายพระภิกษุสงฆ์เสร็จแล้วจะจัดให้มีการฉลองสิ่งนั้นอีกครั้งหนึ่ง ถาวรวัตถุของวัดที่ได้รับอนุญาตให้ทำปอยหลวงที่สำคัญ เช่น วิหาร กุฏิ ศาลาการเปรียญ กำแพง หอไตรปิฎก เป็นต้น

ประเพณีสงกรานต์ชาวล้านนาเรียกว่า ปาเจณีปีใหม่เมือง โดยเริ่มตั้งแต่วันสังขารล่อง เป็นวันสิ้นสุดของศักราชเก่า วันเนาหรือวันเนา วันที่ห้ามใครด่าว่าร้าย เพราะจะทำให้โชคร้ายไปตลอดทั้งปี วันพญาวันหรือวันเถลิงศก วันนี้อาจารย์บ้านทำบุญตักบาตรเข้าวัดฟังธรรม รดน้ำดำหัวขอขมาญาติผู้ใหญ่ วันปากปี ชาวบ้านจะรดน้ำดำหัวเจ้าอาวาสตามวัดต่าง ๆ เพื่อขอขมาคารวะ และจัดอาหารหวานคาวไปถวายพระที่วัดเป็นการถวายภัตตาหารหรือที่เรียกกันว่า ทานขันข้าว รวมทั้งถวายเจดีย์ทราย ถวายตุ่ง ส่งเคราะห์ต่าง ๆ ออกไปจากตัว

ประเพณีถวายเจดีย์ทราย งานประเพณีนี้มักทำในช่วงเทศกาลสงกรานต์หรือปีใหม่ล้านนา เป็นการ

นำเอาทรายมาก่อนเป็นเจดีย์เพื่อสั่งสมบุญบารมีให้แก่ตนเอง

ประเพณีวันเข้าพรรษา เป็นประเพณีที่พระภิกษุสงฆ์อยู่ประจำที่แห่งเดียวในฤดูฝน ชาวล้านนามักออกเสียงว่า เข้าวัสสา

ประเพณีวันออกพรรษา คือวันที่สิ้นสุดระยะการจำพรรษาของพระภิกษุตามวินัยบัญญัติ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วันมหาปวารณา

ประเพณีถวายสลากภัต เป็นประเพณีถวายสลากแก่พระภิกษุสามเณร จะเริ่มในราวเดือน 12 เหนือ คือ เดือนกันยายน และสิ้นสุดในเดือนพฤศจิกายน

ประเพณีถวายผ้าจำนำพรรษา คือ การถวายผ้าแก่ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบไตรมาส ทางภาคเหนือเรียกว่า ประเพณีทานผ้าวัสสา โดยศรัทธาประชาชนที่บำรุงวัดจะพากันหาผ้าจีวรผ้าสบง หรือบางแห่งเป็นผ้าไตรจีวรล้านนาไทยเรียกว่า ผ้าเครื่อง ใช้เป็นเครื่องถวายแก่พระภิกษุผู้จำพรรษา

ประเพณีตั้งธรรมหลวง เป็นบุญพิธีที่นิยมจัดหลังจากออกพรรษาแล้ว ไปจนถึงเดือน 12 ชาวล้านนาไทยเรียกกันว่า ประเพณีตั้งธรรมหลวง เหตุที่นิยมตั้งธรรมหลวง เพราะเชื่อว่าเมื่อได้ฟังธรรมมหาชาติแล้ว จะได้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตรย

ประเพณีถวายกฐิน ในแต่ละปีกำหนดให้มีการจัดทอดกฐินขึ้นภายใน 1 เดือน หลังประเพณีออกพรรษา โดยวัดที่สามารถรับกฐินได้ ต้องมีพระภิกษุจำพรรษา ไม่น้อยกว่า 5 รูป และแต่ละวัดสามารถรับกฐินได้ปีละ 1 ครั้ง การทอดกฐินเป็นกาลทานที่พระวินัยกำหนดไว้ คือ มีกำหนด 1 เดือนหลังออกพรรษาแรก ได้แก่ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 เท่านั้น จะทอดก่อนหรือทอดหลังกำหนดนี้ก็ไม่ถือว่าเป็นการทอดกฐิน

ประเพณีเข้าโสสานกรรม เป็นพิธีอย่างหนึ่งตามแบบพระวินัยที่เรียกว่า รุดงควัตร คือ ข้อปฏิบัติการอยู่ป่าช้าเป็นวัตร เพื่อเป็นอุบายขัดเกลากิเลส

ประเพณีทานหลัวหิงไฟพระเจ้า เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในช่วงเดือน 4 เหนือ หรือประมาณเดือนธันวาคม-มกราคม ในวันขึ้น 15 ค่ำของเดือน เป็นช่วงที่มีอากาศหนาวเย็น ชาวล้านนามีความเชื่อว่า พระพุทธเจ้าหรือพระพุทธรูปในวิหารก็รู้สึกถึงความหนาวเย็นเช่นเดียวกับคนเรา จึงร่วมกันหาไม้พินมาจุดเผาไฟให้เกิดความอบอุ่น

ประเพณีทานแทน เป็นพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมของคนภาคเหนือ คำว่า ทานแทน คือ การทำบุญทดแทนหรือชดใช้สิ่งของ

ครุภัณฑ์ที่ชำรุดเสียหายไปให้มีอยู่ดังเดิม จุดประสงค์ของประเพณีทานแทนแด่พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เพื่อชำระบาปกรรมจากการลักขโมย หรือนำของสงฆ์ไปใช้จนชำรุดเสียหาย

ประเพณี ถวายตุง เป็นประเพณีที่ใช้ตุง เครื่องบูชาและอุทิศถวาย เป็นสิ่งที่ทำขึ้นเพื่อใช้ในงานพิธีกรรมตามความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาของชาวล้านนา ทั้งในงานมงคลและอวมงคลต่าง ๆ ซึ่งจุดประสงค์ของการทำตุงและการทานตุงในล้านนาก็คือ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เพื่อทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว หรือถวายไว้เพื่อเป็นการสั่งสมบุญให้แก่ตนไปในชาติหน้า วันที่ถวายตุงนั้นนิยมกระทำในวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ การทานตุงจึงกลายเป็นเอกลักษณ์ของล้านนา

ประเพณีจุดบั้งไฟ เทศกาลจุดบั้งไฟหรือบอไฟ นิยมจัดงานประเพณีลอยกระทงเพื่อเป็นพุทธบูชา และเพื่อบำเพ็ญบุญกุศลเพราะเป็นความตั้งใจจะสักการะกราบไหว้พระเกตแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ บางหมู่บ้านนิยมทำพร้อมกันประเพณีสงกรานต์ของแต่ละวัดภายในหมู่บ้านนั้น ๆ

ประเพณีส่งสการทานคาบ เป็นประเพณีเกี่ยวกับคนตาย คือ การจัดการงานศพ ทำบุญอุทิศกุศลให้กับผู้ตาย เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความ

รัก ความผูกพันระหว่างผู้อยู่กับผู้จากไป แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนที่ประสานสัมพันธ์ครอบครัว และกลุ่มชนที่มีความเกื้อกูลกัน

ประเพณีบวชพระเจ้า เป็นประเพณีที่ชาวล้านนานิยมสร้างพระพุทธรูปที่ทำด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น ไม้ อิฐ หินทราย ทองเหลือง ทองสัมฤทธิ์ ทองแดง เป็นต้น เมื่อเสร็จแล้วก็ประกอบพิธีพุทธาภิเษกสมโภชล้านนาเรียกพิธีนี้ว่า การบวชพระเจ้า

3. ด้านหลักพุทธธรรมในคำเอนทานล้านนา พบว่าเนื้อหาคำเอนทานนอกจากจะมีคติความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวแล้ว ยังมีการสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเอาไว้ เพื่อให้บุคคลที่ได้มาร่วมงานในแต่ละครั้ง ได้รับฟังและมีความรู้ความเข้าใจในหัวข้อหลักธรรมเหล่านั้นในรูปแบบการพรรณนาโวหาร ซึ่งมีทั้งแง่ภูมิปัญญา คติธรรมปรัชญาชีวิต ผสมผสานกันอย่างลงตัว จากการวิเคราะห์ได้พบหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคำเอนทานล้านนา ฉบับวัดศรีโคมคำ ทั้งที่เป็นส่วนหลักสัจธรรมและจริยธรรม ได้แก่ (1) ไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่ใช่ตัวตน (2) กรรม การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา (3) สังสารวัฏ การเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพภูมิต่าง ๆ ของสัตว์

โลกด้วยอำนาจกิเลส กรรม วิบาก หมุนวนอยู่เช่นนั้น トラบเท่าที่ยังตัก กิเลส กรรม วิบากไม่ได้ (4) นิพพาน การทำอุกศลให้หมดสิ้น การพยายาม ขัดเกลาคิดให้ปราศจากการคิดปรุงแต่ง ด้วยอำนาจของกิเลส เป็นอิสระจาก กิเลสและกองทุกข์ทั้งปวง (5) บุญ กิริยาวัตถุ 3 ธรรมที่ตั้งแห่งการทำ ความดี ซึ่งกล่าวถึงการให้ทานสิ่งของ การรักษาศีล และเจริญภาวนา (6) เมตตา ความรักความปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี คิดทำประโยชน์แก่มนุษย์ทั่วหน้า (7) อริยทรัพย์ 7 ทรัพย์ที่เป็นคุณธรรม ประจำใจอย่างประเสริฐ (8) คารวะ 6 ความเคารพ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ยกย่องเชิดชู ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น กล่าวเน้น การมีความเคารพต่อพระรัตนตรัยเป็น สำคัญ (9) สามัคคี ความพร้อมเพรียง กัน ความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกัน (10) ความไม่ประมาท กล่าวถึงเรื่องการอยู่ด้วยสติและปัญญา ความประพฤติดีปฏิบัติ และการกระทำ ทุกอย่าง ๆ ระวัง ระมัดระวังตนเอง โดยเฉพาะความไม่ประมาทในหลักคำ สอนของพระพุทธเจ้า

อภิปรายผล

ในการการอภิปรายผล ประการแรก ด้านการปริวรรตคำเวณ ทานล้านนา ฉบับวัดศรีโคมคำ จะเห็น

ว่าได้ปรากฏหลักฐานจากการบันทึกไว้ในหนังสือพิบสา ซึ่งระบุว่า เขียนขึ้นใน ปีจุลศักราช 1286 ตรงกับพุทธศักราช 2467 โดยพระบุลลวงค์ ชินวงศ์ รองเจ้าคณะแขวงเมืองพะเยา วัดเมืองชุม ตำบลแม่ต๋ำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เมื่อเสร็จแล้วได้นำถวาย แต่พระครูศรีวิราชวชิรปัญญา วัดศรี โคมคำ เจ้าคณะอำเภอแขวงเมือง พะเยา โดยใช้อักษรธรรมล้านนากับบันทึก ลงในพิบสามีรูปแบบการประพันธ์แบบ ร้อยกรอง ประเภทราย่าย ในการปริวรรต ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการปริวรรตตามหลัก ของพรรณเพ็ญ เครือไทย และมติ การปริวรรต ของศูนย์ส่งเสริม ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รูปแบบที่ 2 คือ การปริวรรตโดยใช้ อักษรและวิธีผสมอักษรแบบไทยกลาง วิธีนี้ใช้หลักการเขียนคำส่วนใหญ่ให้อยู่ ในรูปที่ตรงกับภาษาไทยกลางให้มากที่สุด ส่วนคำศัพท์ที่เป็นภาษาท้องถิ่น จะคงไว้ดังเดิม

ประการที่สอง ด้านประเพณีที่ เกี่ยวข้องกับการเวณทานในสังคม ล้านนา ในสังคมล้านนามีคติความเชื่อ ที่บ่งบอกถึงความคิดและวิถีที่เป็น เอกลักษณะเฉพาะของชาวล้านนาใน หลาย ๆ ด้าน ซึ่งปรากฏในเนื้อหาของ คำเวณทาน เช่น คติความเชื่อในเรื่อง ของอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผี สาง เทวดา ชีวิตหลังความตาย ตลอดถึงความเชื่อ

การอุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่คนตาย ด้วยเหตุที่ชาวล้านนามีคติความเชื่อเกี่ยวกับ ผีसाง เทวดา และพุทธศาสนาควบคู่กัน จึงทำให้เกิดประเพณีที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของล้านนา คือประเพณีที่เกิดขึ้นในแต่ละเดือนของภาคเหนือที่เรียกว่า ประเพณี 12 เดือน ซึ่งมีทั้งประเพณีที่เกี่ยวข้องกับงานมงคล และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับงานมงคล แม้ว่าขั้นตอนพิธีกรรมการทำบุญจะเหมือนกับในภาคอื่น ๆ ก็ตาม แต่สิ่งที่มีความพิเศษซึ่งไม่มีปรากฏในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย คือ ขั้นตอนพิธีกรรมเวหนาน ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของภาคเหนือเท่านั้น ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในแต่ละประเพณีที่จัดขึ้น

ประการที่สาม ด้านหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาด้านชีวิต ครอบครัว สังคม การปกครอง และเศรษฐกิจของคนในสังคมล้านนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้รับการปลูกฝังอบรม ให้รู้จักรักษาศีล ให้ทาน เจริญภาวนา มีความกตัญญูกตเวที ประกอบอาชีพอย่างสุจริต เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท ความมีคุณธรรมเหล่านี้ของชาวล้านนาสังเกตได้จากเทศกาลพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต การตาย ทำบุญให้ทาน อุทิศกุศลในโอกาสต่าง ๆ ของประเพณี

ที่ได้มีการยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาดังที่เกิดขึ้นทั้ง 12 เดือนของล้านนาไทย ที่มีปรากฏในคำเวหนาน ฉบับวัดศรีโคมคำ

สรุป

จากการปริวรรตและศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในคำเวหนานล้านนา ฉบับวัดศรีโคมคำ ซึ่งเป็นหนังสือพัสสาที่มีเนื้อหาพรรณนาถึงการสร้างคุณงามความดี ทางกายวาจาใจ ด้วยการให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นต้น โดยนักปราชญ์ท้องถิ่นได้เขียนเป็นอักษรล้านนา ถ่ายทอดออกมาเป็นสำนวนโวหาร โดยได้สอดแทรก หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้อย่างแยบคาย รวมทั้งได้เชื่อมโยงวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวล้านนาได้อย่างงดงาม อย่างไรก็ดี เพื่อให้งานนี้มีประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและผู้สนใจทั่วไปมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ยุคสมัยปัจจุบัน มีคนจำนวนน้อยที่สนใจศึกษาและสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งด้านตัวอักษรและพิธีกรรมล้านนา ดังนั้น ทางวัด คณะสงฆ์และมหาวิทยาลัยสงฆ์ควรมีการสอน หลักสูตรธรรมะสั้น เช่น ประกาศนียบัตรการเรียนอักษรธรรม

ล้านนาเพื่อเป็นพื้นฐานในการอ่านเขียนอักษรธรรมล้านนา เพราะวรรณกรรมล้านนาส่วนใหญ่ถูกบันทึกไว้ในใบลาน และหนังสือพับสาในรูปแบบของอักษรธรรมล้านนาเป็นจำนวนมาก เพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นได้รู้ถึงคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมเกิดความหวงแหนที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไว้

2) ควรมีการระดมสมองผู้ทรงความรู้ด้านอักษรธรรมล้านนา มาช่วยกันเรียบเรียงเขียนคำเวหนานที่ทันสมัย ใช้ได้กับสถานการณ์ปัจจุบัน

3) ควรมีการอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทรงคุณค่าไม่เพียงแต่คำเวหนานเท่านั้น วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมอื่น ๆ ก็เป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการอนุรักษ์สืบทอดเช่นกัน โดยเฉพาะผู้เป็นปราชญ์ คือ ปู่จารย์ ที่ทรงจำวรรณกรรมต่าง ๆ ของล้านนาหรือที่บันทึกไว้ในเอกสารต่าง ๆ ไว้ เช่น ใบลาน พับสา เป็นต้น ควรมีการถ่ายทอดสืบทอดไปยังผู้ที่สมควรได้รับการสืบทอด หรือเมื่อปู่จารย์คนเก่าเสียชีวิต ทายาทควรยกให้เป็นสมบัติของปู่จารย์คนใหม่ หรือของวัด แม้กระทั่งลูกหลานเก็บรักษาไว้เอง แต่ไม่ควรนำเอาเอกสารพับสา ใบลานเผาไปพร้อมกับปู่จารย์ เพื่อไม่ให้เอกสารที่มีคุณค่าสูญหายไปกับปราชญ์เหล่านั้น

4) ในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาวัฒนธรรมอำเภอหรือจังหวัด คณะสงฆ์ หน่วยงานสถานศึกษา ควรจะร่วมกันดำเนินการโครงการสำรวจวรรณกรรมท้องถิ่นที่กระจายอยู่ในเขตพื้นที่ ยิ่งไปกว่านั้นควรมีการรวบรวมต้นฉบับหรือคัดลอกจากต้นฉบับเพื่อเก็บได้เป็นหลักฐานข้อมูลแล้วเก็บรักษาไว้ในส่วนงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังและผู้สนใจทั่วไป ได้ศึกษาค้นคว้าตลอดถึงการทำวิจัยในโอกาสต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในงานวิจัยนี้ได้ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมในบางหมวดเพื่อนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต จากการวิจัยประเด็นเกี่ยวข้องกับการเวหนาล้านนา ยังมีเรื่องน่าสนใจในการที่จะศึกษาวิเคราะห์ต่อไปอีกหลายประการ ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเวหนานต่อไปนั้น ควรศึกษาในประเด็นความรู้ดังต่อไปนี้ 1) ควรศึกษาความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพิธีกรรมเวหนานในสังคมล้านนา 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบพิธีกรรมเวหนาล้านนากับการถวายทานในภูมิภาคอื่น ๆ ของไทย 3) ควรมีการศึกษาแนวคิดหรืออิทธิพลของความเชื่อหรือขนบธรรมเนียม ประเพณีพื้นบ้านที่

ปรากฏในคำเอนทานว่ามีตรงไหนที่ขัด ตั้งเดิมในพระไตรปิฎก
แย่งหรือสอดคล้องกับหลักคำสอน

บรรณานุกรม

- ญาณรังสี. (2516). *ประชุมตำราแผนโบราณเมืองเหนือ*. ลำปาง: ลำปางสังฆภัณฑ์.
- ตา ไชยเจริญ. (2502). *คู่มือพิธีกรรมภาคเหนือ*. เชียงใหม่: สงวนการพิมพ์.
- นพคุณ ตันติกุล. (2548). *ลำนนาในมิติกาลเวลา*. เชียงใหม่: The Knowledge Center.
- พระเทพเวที (ป. อ. ปยุตฺโต). (2532). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาญาณธวัช ญาณทฺธโช. (2550). *ลำนนาวิจิตร*. น่าน: ม.ป.ท.
- ไพรธ เลิศริยมล. (ม.ป.ป.) *คติชาวบ้านลำนนาไทย*. เชียงใหม่: สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์.
- มณี พยอมยงค์. (2547). *ประเพณีสิบสองเดือนของลำนนาไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 5. เชียงใหม่: หสน. ส. ทรัพย์การพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วัดศรีโคมคำ. (2467). *หนังสือพัสาคำเอนทาน ฉบับวัดศรีโคมคำ ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*.
- ศิลปวัฒนธรรม. (2538). *ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเมืองพะเยา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ ดั่ง เซ็นเตอร์.
- สมทรง ปุณฺณฤทธิ. (2525). *เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมบูชา.
- แสง จันทรงาม. (2523). *ศาสนาในลำนนาไทย*. เชียงใหม่: ทิพย์เนตรการพิมพ์.
- ไสว คำมูล. (2545). *การศึกษาวิเคราะห์คำเอนทาน*. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อิทธิพลของท้าวจตุโลกบาลที่มีต่อสังคมพระพุทธศาสนาล้านนา

Influence of the Four Guardian Gods on Buddhist Society in Lanna

จอมพน สมหวัง¹, พระสุกฤษฎี ปิยสีโล (ทะรินทร์)²

Jompone Somwung¹, Phra Sukrit Piyasilo (Tharin)²

โรงเรียนปัญญาวัด¹, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา²

Panyawat School¹, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus²

Corresponding Author, E-mail: so2jom@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาบทบาทท้าวจตุโลกบาลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาล ในสังคมล้านนา 3) เพื่อวิเคราะห์บทบาทท้าวจตุโลกบาลที่มีอิทธิพลต่อสังคมพระพุทธศาสนาล้านนา งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งรวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และชั้นทุติยภูมิจากตำราวิชาการ หนังสือต่าง ๆ จากนั้น นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ทราบบทบาทของท้าวจตุโลกบาลที่มีต่อสังคมชาวพุทธล้านนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ท้าวจตุโลกบาลในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีบทบาทหน้าที่ในการคอยดูแลความเป็นไปในโลกมนุษย์ในวันธรรมสวนะ นอกจากนี้ ยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าตั้งแต่ก่อนประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ส่วนบทบาทเกี่ยวกับพระสาวก คือ การให้ความอุปถัมภ์พระสารีบุตรอาพาธก่อนนิพพาน และบทบาทเกี่ยวกับบุคคลทั่วไป คือ ตอนนางสุชาดาหุงข้าวมธุปายาส 2) ในด้านความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาลในสังคมล้านนา พบว่า เมื่อชาวล้านนาจัดงานบุญประเพณี ก่อนเริ่มงานมีพิธีขึ้นท้าวจตุโลกบาลเพื่อให้ช่วยปกป้องรักษาและอนุโมทนาบุญ ส่วนประเพณีที่เกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาล ประกอบด้วยประเพณีสงกรานต์ ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีปอยหลวง และประเพณีสืบชะตา 3) ในการ

วิเคราะห์บทบาทท้าวจตุโลกบาล พบว่า มีอิทธิพลต่อสังคมในพระพุทธศาสนาล้านนา
ในด้านสังคม ด้านประเพณี ด้านพิธีกรรม ด้านศิลปกรรม

คำสำคัญ: ท้าวจตุโลกบาล; ชาวพุทธล้านนา; พระพุทธศาสนาในล้านนา

Abstract

This research article has three objectives: 1) to study the roles of the four Guardian Gods in Buddhist texts; 2) to study belief and tradition related to the four Guardian Gods; 3) to analyze the roles of the four Guardian Gods influenced on Buddhist society in Lanna. This documentary research is based on primary sources which collect data from Tipitaka, commentaries, etc. and secondary sources which collect data from texts, report papers, academic articles, etc. and then, analyzes data to find out the roles of four Guardian Gods that influenced to Buddhist society in Lanna.

The results are that 1) the four Guardian Gods in Buddhist texts play the roles to protect human beings on full moon day. In addition, their roles were related to the Buddha from birth until he attained Nibbana. The roles related to disciples were concerned with Venerable Sariputta who got sick. The four Guardian Gods had taken care of him until he attained Nibbana. Moreover, Sujata who cooked milk rice was helped by the four Guardian Gods to prepare it; 2) the belief and tradition which related to these Gods are found at the beginning of ceremony. People have invited the Gods to protect and get felicitous merit in their own ceremonies, for example Songkran Festival, House-warming Ceremony, Poyluang Celebration, and Prolonging Life Ceremony (Suebchata); 3)) the influence of these Gods on Buddhist society in Lanna is found in following aspects: 1) social; 2) traditional; 3) rite; and 4) fine art.

Keywords: Four Guardian Gods; Lanna Buddhists; Buddhism in Lanna

บทนำ

มนุษย์ได้พยายามค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องโลกและจักรวาลมายาวนาน ตามแนวคิดของพระพุทธศาสนาจักรวาลประกอบด้วยภูมิ 31 ซึ่งแบ่งออกเป็นไตรภูมิ คือ กามาวจรภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ ในแต่ละภูมิยังจำแนกออกเป็นชั้นตามลักษณะของผู้อยู่อาศัยในสวรรค์ ดินแดนอันเลิศล้ำด้วยกามคุณ โลกของเทวดา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553: 408) สวรรค์จัดอยู่ในกามาวจรภูมิ ตามปกติหมายถึง กามาพจรสวรรค์ คือ สวรรค์ที่ยังข้องเกี่ยวในกามคุณมี 6 ชั้น ประกอบด้วย 1) จาตุมหาราชิกา 2) ดาวดึงส์ 3) ยามา 4) ดุสิต 5) นิมมานรดี 6)ปรนิมมิตวสวัตดี (พระไตรปิฎกภาษาไทยเล่ม 19 ข้อ 168: 531) สวรรค์จึงเป็นคำที่คนส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนามีความปรารถนาที่จะไปเกิดหรือไปสถิตอยู่ โดยสามารถพิจารณาได้จากความหมายของคำว่าสวรรค์ หมายถึง โลกของเทวดา เมืองฟ้า (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1143) ผู้ที่จะไปจุติบนสวรรค์ได้ต้องเป็นผู้ที่ประกอบบุญกุศลอันดีงาม ทำให้ไปเกิดเป็นเทวดา ซึ่งเทวดาก็คือหมู่เทพหรือชาวสวรรค์

สวรรค์ในความเชื่อทางพระพุทธศาสนา แปลว่า ภูมิหรือ

ดินแดนที่มีอารมณ์เลิศด้วยดี สวรรค์ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกมีทั้งหมด 26 ชั้น ประกอบไปด้วยเทวโลก 6 ชั้น พรหมโลก 20 ชั้น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวถึงสวรรค์ คือ ดินแดนอันแสนดีเลิศล้ำด้วยกามคุณ ภพภูมิอันเป็นที่อยู่ของเทวดา เป็นโลกที่อยู่อาศัยของกายละเอียด เป็นภพภูมิอันมีแต่ความสุขสมบูรณ์ด้วยทิพย์สมบัติ ผู้ที่จะไปจุติบนสวรรค์ได้ต้องเป็นผู้ที่ประกอบบุญกุศลอันดีงาม สวรรค์ในที่นี้หมายถึง เฉพาะสวรรค์ชั้นกามาพจร คือ ชั้นที่ยังเกี่ยวข้องกับกาม ซึ่งเรียกว่า กามาพจรสวรรค์ จัดอยู่ในกามสุคติภูมิ คือ กามาวจรภูมิที่เป็นสุคติหรือภูมิที่ยังเกี่ยวข้องกับกาม กล่าวคือแม้จะอยู่ในฐานะอันเป็นทิพย์เหนือกว่ามนุษย์ แต่ก็ยังเกี่ยวข้องกับกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส เช่นเดียวกับมนุษย์ แม้กามคุณ 5 ของเหล่าเทวดาจะเป็นทิพย์มีความประณีตกว่ารูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสในโลกมนุษย์ก็ตาม กระนั้นก็มีอำนาจทำให้เทวดาหรือมนุษย์ที่เกี่ยวข้องเกิดลุ่มหลงได้เช่นกัน กามคุณ 5 จึงมีเสน่ห์ มีแรงดึงดูดให้มนุษย์และเทวดาวนเวียนอยู่ในสังสารวัฏ

เทวโลก (โลกสวรรค์) กับ มนุษยโลก (โลกมนุษย์) มีความสัมพันธ์กัน เช่น มนุษย์ทำความดีเพื่อให้ไปเกิด

บนสวรรค์ ส่วนเทวดาเมื่อหมดอายุไขก็กลับมาจุติที่โลกมนุษย์เพื่อสะสมบุญ เทวโลกที่มีความใกล้ชิดกับโลกมนุษย์ที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุด คือ จาตุมหาราชิก ซึ่งเป็นสวรรค์ชั้นที่ 1 มีมหาราชทั้ง 4 องค์ เป็นประธาน โดยปกครองในทิศทั้ง 4 หรือเรียกว่า ท้าวโลกบาล ผู้คุ้มครองโลก ซึ่งท้าวโลกบาลนั้นปรากฏอยู่ในศาสนาฮินดู และพระพุทธศาสนา โดยมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อของแต่ละสังคม ตามแนวความเชื่อพระพุทธศาสนา สถานที่ตั้งของสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกนับจากแผ่นดินโลกมนุษย์ขึ้นไปเบื้องบน 36,000,000 วา คิดเป็นโยชน์ได้ 46,000 โยชน์ จึงจัดสวรรค์ชั้นนี้ ซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขายุคันธรทางทิศตะวันตกและตะวันออก ส่วนทิศใต้เป็นเขาสีเนรุราชมีเมืองสวรรค์สำหรับเทพดาอยู่ 4 เมืองด้วยกัน แต่ละเมืองมีความกว้างและยาวเท่ากัน คือ 400,000 วา มีกำแพงทองล้อมรอบประดับประดาด้วยแก้ว 7 ประการ เทวดาผู้เป็นใหญ่ในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกมี 4 องค์ เรียกว่า มหาราชทั้ง 4 บ้าง เรียกว่า จตุโลกบาลทั้ง 4 บ้าง เพราะเป็นผู้มีอำนาจดูแลรักษาโลกประจำทิศทั้ง 4 แต่ละองค์ประจำในแต่ละทิศและมีบริวาร (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 278: 171–175) ดังนี้

1) ทิศบูรพา มีมหาราชชื่อท้าวธตรฐ เป็นผู้ดูแลโดยมีพวกคนธรรพ์เป็นบริวาร

2) ทิศทักษิณ มีมหาราชชื่อท้าววิรุฬหก เป็นผู้ดูแลโดยมีพวกกุมภัณฑ์เป็นบริวาร

3) ทิศประจิม มีมหาราชชื่อท้าววิรูปักษ์ เป็นผู้ดูแลโดยมีพวกนาคเป็นบริวาร

4) ทิศอุดร มีมหาราชชื่อท้าวกุเวร (เวสสุวัณ) เป็นผู้ดูแลโดยมีพวกยักษ์เป็นบริวาร

จึงกล่าวได้ว่า เทวดาเหล่านี้ อยู่ใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุด เพราะสถิตอยู่ทุกหนทุกแห่ง มนุษย์จึงรู้สึกยำเกรงและบูชาบวงสรวงเพื่อให้เทวดาเหล่านี้โปรดปรานและรักษาคุ้มครองหรืออำนวยการประโยชน์ที่ต้องการ ดังจะเห็นได้จากการที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้แผ่ส่วนบุญแก่เหล่าเทวดาที่สถิตอยู่ในที่นั้น ๆ เพราะเมื่อเทวดาได้รับไมตรีจิตเช่นนั้นแล้ว ก็จะเกื้อกูลตอบเช่นเดียวกับมารดาที่มีความเอ็นดูเลี้ยงดูบุตร ผู้ที่เทวดาเกื้อกูลแล้วย่อมประสบความสำเร็จก้าวหน้า

ในสังคมล้านนาเองมีความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาล ซึ่งเรียกว่า ท้าวทั้ง 4 โดยเชื่อว่า ท้าวทั้ง 4 คือ เทวดาผู้รักษาโลกทั้ง 4 ทิศ มีหน้าที่ดูแลความไปในโลกมนุษย์ ชาวล้านนาจึงมีความนับถือเป็นอย่างมาก สังเกตได้

จากการเริ่มประกอบประเพณีต่าง ๆ จะต้องกล่าวอัญเชิญท้าวจตุโลกบาลให้มาปกป้องคุ้มครองงานประเพณี เช่น ในการสร้างบ้านใหม่ การขึ้นบ้านใหม่ การเปิดร้านใหม่ ต้องอัญเชิญท้าวจตุโลกบาล ซึ่งชาวล้านนา เรียกว่า พิธีขึ้นท้าวทั้ง 4 ก่อนพิธีกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังสังเกตได้จากการสร้างงานศิลปกรรม เช่น ภาพวาดในอุโบสถ ได้ระบุถึงท้าวจตุโลกบาลที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติในตอนต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างงานสถาปัตยกรรม อาทิ รูปปั้นและแท่นบูชาของท้าวจตุโลกบาล จะเห็นได้ว่า ความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาลปรากฏอยู่ควบคู่กับสังคมล้านนามาจนถึงปัจจุบัน จึงเป็นประเด็นที่น่าศึกษาถึงบทบาทของท้าวจตุโลกบาลหรือท้าวทั้ง 4 ที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณี พิธีกรรม และศิลปกรรมของชาวล้านนา ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาบทบาทท้าวจตุโลกบาลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องในสังคมล้านนา ตลอดจนบทบาทที่มีอิทธิพลต่อสังคมในพระพุทธศาสนา ล้านนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทท้าวจตุโลกบาลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

2. เพื่อศึกษาความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาลในสังคมล้านนา

3. เพื่อวิเคราะห์บทบาทท้าวจตุโลกบาลที่มีอิทธิพลต่อสังคมพระพุทธศาสนา ล้านนา

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาล ในเรื่องประวัติ บทบาท คติความเชื่อที่เกี่ยวกับท้าวจตุโลกบาล โดยใช้เอกสารอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) อันได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 นอกจากนี้ ยังสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาลจากเอกสารอ้างอิงในแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ หนังสือบทความ เอกสารวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (อินเทอร์เน็ต)

2. วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล โดยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรวบรวมจากข้อมูล

เอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากนั้นจึงประมวลความ สรุปผลแล้วนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บทบาทท้าวจตุโลกบาลในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า บทบาทของท้าวจตุโลกบาล ปรากฏในจตุมหาราชสูตรแห่งอังคุตตรนิกาย กล่าวถึง ท้าวจตุโลกบาลว่าทำหน้าที่คอยตรวจสอบดูแลความเป็นไปในโลกมนุษย์ ในวัน 8 ค่ำ 14 ค่ำ และ 15 ค่ำว่าในหมู่มนุษย์ที่เกื้อกูลบิดามารดา สมณพราหมณ์ และอยู่จำอุโบสถ ทำบุญกันมากหรือน้อย แล้วนำไปบอกกล่าวในสัสมมาเทวสถานบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 20 ข้อ 38: 195)

ผลศึกษาวิจัยยังพบอีกว่า ท้าวจตุโลกบาลมีบทบาทหน้าที่ในการช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองพระพุทธเจ้า พระสาวก และพระพุทธศาสนา บทบาทเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า กล่าวคือ 1) ในคราวพระโพธิสัตว์เสด็จลงสู่พระครรภ์พระมารดา ท้าวจตุโลกบาล เข้าไปอารักขาเพื่อไม่ให้มนุษย์หรือมนุษย์ได้เบียดเบียน พระโพธิสัตว์และพระมารดา (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 10 ข้อ 19: 11-12) 2) เมื่อครั้งเสด็จออก

บรรพชา ท้าวจตุโลกบาลต่างพากันยินดีและมาช่วยอารักขาประจำตำแหน่งเท้าม้ากัณฐกะ 3) ในครั้งพระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ ๆ ประทับอยู่ใต้ต้นราชายตนะ มีสองพ่อค้ำ คือ ตปัสสะและภัลลิกะ เดินทางจากอุกกกลชนบทมาถึงที่นั่น ได้นำข้าวสัตตผงข้าวสัตตูก้อนมาถวาย ขณะที่พระพุทธองค์มีพระราชดำริว่า พระตถาคตไม่ทรงรับภัตตาหารด้วยพระหัตถ์ ท้าวจตุโลกบาลทราบถึงพระพุทธานุญาต จึงนำบาตรมาจากทิศทั้ง 4 ถวายแด่พระพุทธเจ้า และทรงอธิษฐานผสานบาตรทั้ง 4 เข้าเป็นบาตรเดียวเพื่อรับภัตตาหาร ส่วนบทบาทที่เกี่ยวข้องกับพระสาวก ปรากฏในคราวเมื่อพระสารีบุตรใกล้สิ้นสังขาร พระสารีบุตรปรารภณาทาจะโปรดมารดาเป็นครั้งสุดท้าย จึงทูลลาพระพุทธเจ้าเพื่อไปนิพพานที่บ้านเกิด ระหว่างทางมีอาการอาพาธตลอดเวลา ท้าวจตุโลกบาลจึงช่วยดูแลอาการอาพาธของพระสารีบุตร นอกนั้นยังมีบทบาทเกี่ยวข้องกับบุคคลทั่วไป เมื่อครั้งนางสุชาดาหุงข้าวมธุปายาส ท้าวจตุโลกบาลได้คอยรักษาเตาเพลิงทั้ง 4 ทิศ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม, 2554: 97)

2. ความเชื่อและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาลในสังคมล้านนา

ชาวล้านนามีความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ เรื่องฤกษ์ยาม มาตั้งแต่สมัยอดีต ในปัจจุบันก็ยังนำมาใช้ดังปรากฏในรูปแบบของพิธีกรรม กล่าวคือก่อนจะประกอบพิธีกรรม จะดูฤกษ์ยามที่เป็นมงคล นอกจากนั้น ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับคน เช่น เรื่องขวัญที่มีอยู่กับทุกคนตั้งแต่เกิด ถ้ามีขวัญอยู่กับตัวก็เป็นสิริมงคล มีความสุขสบาย มีจิตใจที่มั่นคง หากขวัญไม่อยู่กับตัวก็เป็นสาเหตุทำให้ไม่สบาย เจ็บไข้และล้มป่วย และยังมีความเชื่อเรื่องพระธาตุประจำปีเกิด ซึ่งเชื่อว่าหากได้ไปกราบไหว้พระธาตุประจำปีเกิดตนเอง จะเป็นสิริมงคลกับตนเอง ผลการศึกษายังพบอีกว่า ความเชื่อเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติ มีบทบาทต่อชาวล้านนามาก กล่าวคือการนับถือผีสงเทวดาทั้งหลาย เช่น เทวดาอารักษ์ เจ้าป่า เจ้าที่ ผีบรรพบุรุษ ผีอารักษ์ ผีเจ้านาย และผีครู ซึ่งเป็นความเชื่อที่สำคัญต่อสังคมล้านนาที่ว่า ท่านเหล่านี้มีหน้าที่ขัดเกลาและควบคุมให้ผู้คนอยู่กันอย่างมีระเบียบวินัย รวมทั้งรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี

นอกจากความเชื่อดังกล่าวแล้ว ผลการศึกษาพบว่า ชาวล้านน่ายังมีความเชื่อเกี่ยวกับท้าวจตุโลกบาลว่าเป็นเทวดาผู้คุ้มครองทิศทั้ง 4 มีหน้าที่คอยดูแลความเป็นไปในโลกมนุษย์ และคุ้มครองพระพุทธศาสนา เมื่อใดก็ตาม

ที่มีการทำบุญหรือจัดงานประเพณี ชาวล้านนาต้องเชิญท้าวจตุโลกบาลให้มาร่วมอนุโมทนาบุญ จากความเชื่อนี้ทำให้เกิดเป็นรูปแบบพิธีกรรมขึ้นทำวจตุโลกบาลในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ในประเพณีปีใหม่สงกรานต์ ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีปอยหลวง ประเพณีแสมนาขวัญ ประเพณีสืบชะตาเมือง หรืองานมงคลอื่น ๆ จะมีการขึ้นท้าวจตุโลกบาลก่อนเริ่มงาน เพื่อเป็นการบอกกล่าวแก่ท้าวจตุโลกบาลถึงการทำบุญ และให้ท่านช่วยรักษาดูแลความเป็นไปในงาน ไม่ให้มีปัญหาอุปสรรค อันเกิดจากบริวารท่านหรือจากธรรมชาติ ดังนั้น ความเชื่อในเรื่องท้าวจตุโลกบาล มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและประเพณีของชาวล้านนามาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

3. บทบาทท้าวจตุโลกบาลที่มีอิทธิพลต่อสังคมพระพุทธศาสนา ล้านนา

จากการศึกษาพบว่า ท้าวจตุโลกบาลมีบทบาทในวิถีชีวิตของชาวล้านนาหลายด้าน ทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม โดยมีรายละเอียดบทบาทแต่ละด้าน ดังนี้

3.1 บทบาทด้านสังคม ทุกสังคมล้วนมีคตินิยมที่เป็นวิธีในการปฏิบัติที่สามารถขัดเกลาในสังคมได้ ท้าวจตุโลกบาลเป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถควบคุมสังคมให้ประพฤติ

ปฏิบัติไปในทิศทางและจุดประสงค์ ความเชื่อเดียวกัน ท้าวจตุโลกบาลมีบทบาทต่อสังคมล้านนา 2 ด้าน คือ 1) การส่งเสริมพระพุทธศาสนาในสังคม ล้านนาก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่เข้ามาในล้านนา ซึ่งชาวล้านนามีความเชื่อดั้งเดิมในหลักการดำเนินชีวิต อยู่ก่อนแล้ว กล่าวคือการนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติ การนับถือผีบรรพบุรุษ นับถือเทวดาอารักษ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ดังนั้น เมื่อชาวล้านนาได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา ผู้ที่มีส่วนในการเผยแผ่ในยุคนั้น จึงมีความคิดว่า หากนำแต่หลักธรรมมาเผยแผ่แก่ชาวล้านนาโดยตรง เกรงว่าจะไม่ได้ผล และเป็นการยากที่จะให้ชาวล้านนาหันมานับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้น จึงคิดหาวิธีการที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงจิตใจชาวล้านนา จึงได้ประยุกต์เอาความเชื่อดั้งเดิมในท้องถิ่นที่มีอยู่ก่อนแล้วมาผสมผสานกับหลักการในพระพุทธศาสนา โดยผสมกลมกลืนได้อย่างลงตัว 2) การสร้างความสามัคคีในสถาบันครอบครัวและสังคม ความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาลทำให้เกิดรูปแบบในการปฏิบัติที่เป็นรูปแบบเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นประเพณีใดก็ตามที่มีพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาล สังเกตได้จากการมีส่วนร่วมทางสังคม มีความเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์ การปฏิบัติ

ร่วมกัน และการรับผิดชอบด้วยกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ทำให้เกิดความสามัคคี เป็นการสร้างความสามัคคีในสถาบันครอบครัวและสังคมไปด้วย

3.2 บทบาทด้านประเพณี
ชาวล้านนาเมื่อจะทำกิจกรรมงานบุญ อาทิ ประเพณีปีใหม่สงกรานต์ ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีปอยหลวง และประเพณีสืบชะตา ก่อนประเพณีงานมงคลดังกล่าวจะเริ่มขึ้น จะต้องมีการขึ้นท้าวจตุโลกบาล เพื่อเป็นการบอกกล่าวแก่ท้าวจตุโลกบาล เป็นการแสดงออกถึงความเคารพต่อท้าวจตุโลกบาล และเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและญาติพี่น้อง โดยเชื่อว่าท่านจะลงมาปกป้องคุ้มครองภายในงานประเพณี เพื่อไม่ให้สิ่งชั่วร้ายหรือมารมาทำลายงานประเพณี ให้งานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และร่วมอนุโมทนาในบุญ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความมั่นใจให้เจ้าของงานหรือผู้มาร่วมงานประเพณีด้วย

3.3 บทบาทด้านพิธีกรรม
พิธีขึ้นท้าวจตุโลกบาล เป็นพิธีกรรมที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต เพราะชาวล้านนาเชื่อว่าในแต่ละทิศมีเทวดาประจำอยู่ ซึ่งเทวดาเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อญาติผี ปิตาภ สิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ๑ เมื่อได้ปฏิบัติตามหลักพิธีขึ้นท้าวจตุโลกบาลแล้ว ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อจิตใจ เกิดขวัญกำลังใจ เกิดความสบาย

ใจ ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทั้งในเชิงปัจเจกชนและครอบครัว ตลอดถึงเป็นประโยชน์ในเชิงสังคมชุมชน

3.4 บทบาททางศิลปกรรม เพราะเหตุที่มีความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาล จึงทำให้ท้าวจตุโลกบาล มีบทบาททางด้านงานศิลปกรรม สังเกตจากสังคมล้านนามีการวาดภาพในอุโบสถ การสร้างรูปปั้นและแท่นบูชาของท้าวจตุโลกบาลอย่างประณีต และถือเป็นงานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวล้านนา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ 1) ด้านจิตรกรรม ชาวล้านนานิยมวาดรูปเกี่ยวกับเรื่องราวทางพุทธประวัติ จุดมุ่งหมายเพื่อแสดงเคารพเชื่อถือเชิงสัญลักษณ์ตามภูมิปัญญาแบบชาวบ้าน เพื่อเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถจับต้องสัมผัสได้ เป็นการสื่อให้รู้ว่าเป็นท้าวจตุโลกบาล 2) ด้านสถาปัตยกรรม สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้าวจตุโลกบาลมีอยู่มากมาย เช่น การสร้างแท่นบูชา (บางพื้นที่เรียกว่า ปราสาทเสาเดียว) เพื่อเป็นที่วางเครื่องสักการบูชา อาจจะสร้างด้วยวัสดุธรรมชาติ ซึ่งเป็นวัสดุที่หาง่าย เช่น ไม้ไผ่หรือต้นกล้วย มาตกแต่งอย่างวิจิตรงดงาม หรือสร้างแบบมั่นคงถาวรแล้วตกแต่งลวดลายอย่างวิจิตร

จุดมุ่งหมายของการสร้างปราสาทท้าวจตุโลกบาล ก็เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมในงานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบหรือเอกลักษณ์เฉพาะในท้องถิ่นล้านนา

อภิปรายผล

จากการวิจัยในครั้งนี้ จะเห็นว่า ท้าวจตุโลกบาลมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือและคุ้มครองพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นในด้านตัวบุคคลและสถาบัน ด้านตัวบุคคล เช่น บทบาทในการช่วยเหลือพระโพธิสัตว์สาวกสาวิกา ซึ่งการช่วยเหลือในด้านนี้จะปรากฏชัดเจนในสมัยพุทธกาล ส่วนด้านสถาบัน คือ บทบาทในการช่วยคุ้มครองพระพุทธศาสนา ซึ่งจะปรากฏในยุคหลังพุทธกาลไปแล้วเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากเมื่อพระธรรมวินัยได้ก่อรูปแบบเป็นองค์กรที่เรียกว่าพระพุทธศาสนา และเผยแผ่ไปยังนานาประเทศ ความเชื่อด้านพิธีกรรมอันเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของศาสนา ก็ปรากฏสอดแทรกอยู่ในตัวองค์กร พิธีกรรมทางศาสนานี้เองที่ทำให้ความเชื่อที่เป็นนามธรรมกลายเป็นเรื่องรูปธรรมขึ้นมา เช่น ความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาลที่ช่วยเหลือคุ้มครองในสมัยพุทธกาล ได้มีบทบาทในการคุ้มครองช่วยเหลือในสมัยปัจจุบัน นั่นคือ การปรากฏตัวในพิธีกรรมทาง

พระพุทธศาสนา ดังที่ชาวล้านนามีการ
อัญเชิญมาร่วมก่อนทำพิธี และการ
สร้างให้เป็นรูปธรรมตามที่ปรากฏเป็น
จิตรกรรมฝาผนังในวิหารหรืออุโบสถ
รวมถึงการปั้น การแกะสลักเป็นแท่น
สักการะ เป็นต้น ความเชื่อด้านนี้ไม่ใช่
ปรากฏเฉพาะในสังคมชาวล้านนา
เท่านั้น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
และภาคใต้เอง ก็ปรากฏความเชื่อเรื่อง
จตุโลกบาลเช่นเดียวกัน เช่น การสร้าง
รูปปั้นเทวดาที่เป็นนายทวารบาล ล้วน
เป็นความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาล
ทั้งสิ้น ดังจะเห็นชัดเจนจากความเชื่อ
เรื่องจตุคามรามเทพทางภาคใต้ที่เป็น
ความเชื่อเรื่องจตุโลกบาลอีกความเชื่อ
หนึ่ง หรือความนิยมบูชาท้าวเวสสุวัณ
ก็เป็นความเชื่อเรื่องจตุโลกบาลที่เน้น
เฉพาะท้าวเวสสุวัณ ผู้เป็นมหาราช
ปกครองดูแลในทิศอุดร

อย่างไรก็ตาม ท้าวจตุโลกบาล
ในพระพุทธศาสนามีคติที่เกี่ยวข้องกับ
หลักธรรมในเรื่องกฎแห่งกรรม การ
เกิดเป็นเทวดา จะเป็นท้าวจตุโลกบาล
หรือชั้นไหนก็ตาม ก็เพราะได้สร้างบุญ
กุศลเอาไว้จึงเกิดได้ แม้การนำท้าวจตุ
โลกบาลมาเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทาง
พระพุทธศาสนา ก็เป็นกุศโลบายใน
การสร้างบุญกุศลของชาวพุทธนั่นเอง
ดังนั้น ความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาล
ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้ถูก
ถ่ายทอดผ่านประเพณี พิธีกรรมอย่าง

แบบยล ซึ่งเป็นการทำให้เป็นส่วนหนึ่งของ
วิถีชีวิตชาวพุทธในแต่ละท้องถิ่น

ส่วนประเด็นการวิเคราะห์
บทบาทของท้าวจตุโลกบาลที่มีต่อ
สังคมชาวล้านนา จะเห็นว่า บทบาทที่
พบเห็นมี 4 ด้าน คือ ด้านสังคม ด้าน
ประเพณี ด้านพิธีกรรม และด้าน
ศิลปกรรม

ในด้านสังคม สามารถแยก
เป็น 2 ด้าน คือ 1) การส่งเสริม
พระพุทธศาสนาในสังคมล้านนา ซึ่ง
เป็นการเผยแผ่หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาผ่านพิธีกรรมโดยท้าว
จตุโลกบาลเป็นตัวเชื่อม หาก
เปรียบเทียบกับความเชื่อเรื่องท้าว
มหาพรหม อาจกล่าวได้ว่า ท้าวจตุ
โลกบาลมีบทบาทที่เด่นชัดกว่าท้าว
มหาพรหม เนื่องจากท้าวมหาพรหม
ถูกเชื่อมโยงในแง่การอาราธนาธรรม
และเรื่องพระพรหม 4 หน้า อัน
หมายถึง พรหมวิหารธรรม 4 ประการ
แต่ท้าวจตุโลกบาลมีบทบาทในแง่ที่ถูก
อัญเชิญมาปกป้องรักษาในช่วงทำ
พิธีกรรม และถูกปั้นให้สถิตประจำทิศ
ทั้ง 4 เพื่อดูแลรักษาพระพุทธศาสนา
การเชื่อมโยงท้าวจตุโลกบาลใน
ลักษณะดังกล่าว มีลักษณะสอดคล้อง
กับความเชื่อดั้งเดิมที่เกี่ยวกับเรื่อง
เส้นลับหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ
ของชาวบ้าน ซึ่งทำให้ท้าวจตุโลกบาล
กลายเป็นผู้ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพยก

ย่องบูชา ดังนั้น ท้าวจตุโลกบาลจึงเป็นตัวแทนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ทำให้ชาวบ้านสามารถสัมผัสได้ ไม่ได้รู้สึกกลัวเหมือนสิ่งลึกลับในลักษณะของภูตผี ปีศาจแต่อย่างใด 2) การสร้างความสามัคคีในสถาบันครอบครัวและสังคม ในด้านนี้จะเห็นว่า ท้าวจตุโลกบาลเป็นตัวแทนของการร่วมมือร่วมมือก่อนการประกอบพิธี ชาวบ้านได้แสดงออกพร้อมเพรียงกันด้วยการอัญเชิญมาเป็นประธานในการทำคุณงามความดี เป็นสื่อสัญลักษณ์ว่าแม้กระทั่งเทวดาฟ้าดินยังต้องมาร่วมพิธีกรรม ซึ่งทำให้ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจในการประกอบพิธีกรรมยิ่งขึ้น

ในด้าน ประเพณี และด้านพิธีกรรม ถือว่าเป็นด้านที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีสงกรานต์ ประเพณีปอยหลวง ประเพณีสืบชะตา เพราะหากขาดประเพณีและพิธีกรรมแล้ว ความมีอยู่ของท้าวจตุโลกบาลก็อาจมีปรากฏแต่ใน คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และอาจไม่เป็นที่รู้จักและให้ความสำคัญก็ได้ แต่ประเพณีและพิธีกรรมได้ทำให้ท้าวจตุโลกบาลกลายเป็นเทวดาเหมือนเทพเจ้าของชาวจีนที่ทุกคนต้องกล่าวถึง และขาดไม่ได้ในการประกอบพิธี การอัญเชิญท้าวจตุโลกบาลจึงสื่อถึงคุณธรรมความกตัญญู กตเวทิตะของผู้จัดงาน สิ่งที่แสดงออกอย่างโดดเด่นอีกประการ คือ

การเชื่อมโยงระหว่างมนุษย์โลกกับเทวโลก โดยมีพระพุทธศาสนาเป็นตัวกลางเพื่อดำเนินตามพิธีกรรมหรือกิจกรรมที่วางไว้

ส่วนด้านศิลปกรรม จัดเป็นสื่อสัญลักษณ์ที่ถูกถ่ายทอดเป็นรูปธรรมมากที่สุด เนื่องจากการวาด การปั้น การแกะสลัก เป็นการรังสรรค์จากจินตนาการของศิลปิน โดยยึดคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่ระบุคุณลักษณะของท้าวจตุโลกบาลไว้ การรังสรรค์งานด้านศิลปกรรมจึงเป็นเรื่องจิตวิญญาณของศิลปินที่ถูกถ่ายทอดจากความเชื่อที่มีคุณค่าทางทางพิธีกรรม สังคม และฝีมือของสกุลช่างนั้น ๆ ด้วย โดยเฉพาะช่างสกุลล้านนาที่มีความงดงามเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น ศิลปกรรมจึงเป็นบทบาทที่สะท้อนความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาลให้อยู่คู่ชาวล้านนาได้ยาวนาน ไม่แพ้วรรณศิลป์ที่ถูกจารจารึกเอาไว้

สรุป

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า บทบาทท้าวจตุโลกบาลมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวล้านนาเป็นอย่างมาก สามารถสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นแรงผลักดันให้ผู้เชื่อถือเกิดความมั่นใจในการที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาลยังเป็น

กระบวนการหนึ่งที่สามารถควบคุมสังคมให้ประพฤติปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันโดยมีความเชื่อและจุดประสงค์เหมือนกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการขัดเกลาสมาชิกในสังคมได้ดีทางหนึ่ง ดังนั้น จึงไม่ควรอย่างยิ่งที่จะละทิ้งความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาลนี้ให้หายไปจากสังคมล้านนา トラバドที่ชาวล้านนายังมีความเชื่อเรื่องท้าวจตุโลกบาลอยู่พิธีกรรมขึ้นท้าวจตุโลกบาล

จะดำรงคงอยู่คู่สังคมล้านนาอย่างไม่เปลี่ยนแปลง สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษาในประเด็นที่น่าสนใจ ดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของเทวดาในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาฮินดู 2) ศึกษาความเชื่อเรื่องเทวดาในล้านนา 3) ศึกษาเปรียบเทียบการขึ้นท้าวจตุโลกบาลกับการตั้งศาลพระภูมิ

บรรณานุกรม

- ทวี เชื้อนแก้ว. (2541). *ประเพณีเดิม*, พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมมิก.
- _____. (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาญาณธวัช ญาณพุทธโช. (2550). *ล้านนาวิจิตร*. น่าน: ม.ป.ท.
- มณี พยอมยงค์. (2547). *ประเพณีสิบสองเดือนของล้านนาไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 5. เชียงใหม่: หสน.ส.ทรัพยากรพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 10, 11, 19, 20*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมหลวงพระปรมาภิไธยชินโรส. (2554). *ปฐมสมโพธิกถา*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- สมทรง บุญญฤทธิ์. (2525). *เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมบูชา.
- อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และคณะ. (2539). *พจนานุกรมศัพท์ล้านนาเฉพาะคำที่ปรากฏในใบลาน*, พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.

ความเปลี่ยนแปลงการจัดงานศพของชาวพุทธบ้านหมื่น อำเภอปง จังหวัดพะเยา

A Change of Buddhists' Funeral Ceremony of Moon Village,
Pong District in Phayao Province

พระอธิการพิพัฒน์พงษ์ ฐานวุฑโฒ

PhraAtikarnPhipatphong Thanawutto

วัดสังฆะราชภรณ์ อำเภอปง จังหวัดพะเยา

Wat Sangkharat, Pong District, Phayao Province

Corresponding Author, E-mail: pii_tanawuttho@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาคติความเชื่อและพิธีกรรมการจัดงานศพในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษารูปแบบพิธีกรรมการจัดงานศพของบ้านหมื่น 3) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดพิธีกรรมงานศพของบ้านหมื่น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการเขียนพรรณนา พร้อมตอบวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดพิธีศพในพระพุทธศาสนามีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งเน้นความเรียบง่าย และการแสดงความกตัญญูกตเวที ส่วนการจัดพิธีศพของชาวพุทธล้านนาแยกเป็น 3 ประเภท คือ (1) การจัดศพเจ้านาย (2) การจัดพิธีศพของพระสงฆ์ (3) การจัดพิธีศพของสามัญ การจัดพิธีส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการส่งดวงวิญญาณของผู้ล่วงลับสู่สุคติ 2) รูปแบบพิธีกรรมงานศพของชาวบ้านหมื่นมี 2 ช่วง คือ พิธีกรรมเตรียมพร้อมก่อนตายและพิธีกรรมหลังความตาย ซึ่งถูกกระบวนการขัดเกลาทางสังคมจัดให้มีระเบียบแบบแผนอย่างเดียวกัน 3) การวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงการจัดพิธีศพ พบว่า สาเหตุแรกมาจากคนในชุมชนเห็นแก่ตัวมากขึ้น มีค่านิยมแบบใหม่ที่คำนึงถึงความสะดวกสบายมากกว่าความสามัคคี สาเหตุที่สองมาจากชุมชนที่มีระบบการรวมกลุ่ม เพื่อการจัดสรรผลประโยชน์จากการตายทำให้เกิดเงินทุนหมุนเวียน กอปรกับระบบการศึกษาที่เจริญขึ้นของพระสงฆ์ บทบาทของผู้นำ

ชุมชนอันมีปัจจัยทางการเมืองเป็นเบื้องหลัง ค่านิยมของเจ้าภาพงานศพที่ต้องการความทัดเทียมกับผู้อื่น และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมต่างถิ่น จึงส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายในการจัดพิธีศพ

คำสำคัญ: พิธีกรรมงานศพ; บ้านหมื่น; จังหวัดพะเยา

Abstract

The research has three objectives: 1) to study the belief and rites of funeral ceremony in Buddhism; 2) to study a form of the funeral ceremony in Moon village; and 3) to analyze the causes and factors that make changes to the funeral ceremony in Moon village. This research is based on a documentary. The data presentation is based on description to answer the objectives and research questions.

The results are that 1) the funeral ceremony in Buddhism has been performing which based on simplicity and gratitude to dead people. The funeral ceremony in Lanna is divided into three classes of people: (1) noblemen; (2) monks; and (3) common people. All ceremonies are performed for the same purpose in order to transfer their minds to a good place in the next life; 2) the activities of the funeral ceremony in Moon village have two stages: (1) pre-funeral ceremony; (2) post-funeral ceremony. These stages are properly performed by people; 3) the analysis of change of Buddhists' funeral ceremony in Moon village is found that: first, people are selfish to perform ceremony. They have the new value of facilitation rather than unity. Second, they group together to gain the benefit from funeral ceremony, such as working fund. In addition, leader monks of ceremony have high education; the leaders of community have the background of politics; the hosts of funeral ceremony want to perform activities for social equality; and the cultural exchanges: all of these are the causes to change the funeral ceremony in Moon village.

Keywords: Funeral Ceremony; Moon Village; Phayao Province

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบสังคมดั้งเดิมเปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบในการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุต่างก็ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย การเปลี่ยนแปลงไปทางสังคมนับว่าเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่ส่งผลทำให้ความคิด ความสัมพันธ์ ความเป็นอยู่ของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป

ความตายเป็นสิ่งที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเมื่อมีเกิดก็ย่อมมีดับเป็นของธรรมดาหรือตามสภาวะธรรมของสังขารทั้งหลายที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน เมื่อมีคนเสียชีวิตลงในสังคมชนบทถือว่าเป็นงานใหญ่สำหรับชุมชน ทุกคนจะมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดงานศพให้เรียบร้อยดีงามตามจารีตประเพณีของแต่ละท้องถิ่น การจัดงานศพในอดีตไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมือนสมัยปัจจุบัน เพราะห่างไกลจากความเจริญเครื่องมือสื่อสารก็ไม่สะดวก คนในสังคมต้องช่วยเหลือกัน ใครมีความรู้ความสามารถหรือพอช่วยเหลือกันได้ก็มาช่วยกัน เช่น ใครมีพริกมีกระเทียม ข้าวสาร ก็เอามาบริจาคแก่เจ้าภาพ มาช่วยกันทำโลงศพ ทำดอกไม้ประดับ

โลงศพ พวงหรีด ดอกไม้จันทน์ ปราสาทใส่ศพ รวมถึงศาลาเรือนทานสำหรับอุทิศให้ผู้ตายและยังเอาพินมาช่วยบริจาคหลังคาละหนึ่งเล่ม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาสภาพสังคมในปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ หลายด้าน โดยเฉพาะ วัฒนธรรม ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่เคยมีอยู่ในชุมชน ภาพเก่า ๆ ที่เคยช่วยเหลือกันเริ่มจางหายไป ไม่เพียงแต่การช่วยเหลือในเรื่องข้าวของเงินทองเท่านั้น แม้แต่เรื่องของประเพณีบางอย่างก็เริ่มหายไป ด้วย ทั้งนี้เพราะระบบการศึกษาที่เจริญมากขึ้น คนในชุมชนก็มีวิถีคิดที่แตกต่างไปจากเดิม จึงทำให้วิธีการจัดงานศพย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วยและจากสภาพที่พบเห็นโดยทั่วไปก็คือเกิดธุรกิจการจัดงานศพแบบครบวงจรเข้ามามีบทบาทในการรับเหมาจัดงานศพ มีการให้กู้ยืมเงินมาใช้ก่อนเมื่อจัดงานศพแล้วเสร็จค่อยนำมาคืน โดยมีเรื่องดอกผลกำไรเข้ามาเกี่ยวข้องจากการที่เคยหยิบยืมก็กลายเป็นการเช่า จากที่เคยแบ่งปันก็กลายเป็นการซื้อขาย จากที่เคยมาช่วยเหลือก็กลายเป็นการรับจ้าง สภาพดังกล่าวนี้พบเห็นได้ทั่วไปในการจัดงานศพของพื้นที่ต่าง ๆ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องความ

เปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อการจัดงานศพ กรณีศึกษาบ้านหมื่น ตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยา เพราะเป็นหมู่บ้านที่มีค่านิยมการจัดงานศพในลักษณะดังกล่าว คนมีฐานะดีก็จัดงานสมกับฐานะของตนเอง และคนที่มีฐานะไม่ค่อยดีก็จะพยายามจัดงานศพให้เหมือนกับคนที่มีฐานะดี อีกทั้งมีธุรกิจร้านบริการงานศพครบวงจรเข้ามามีบทบาทในการจัดงานศพ ทำให้เจ้าภาพจัดงานศพต้องปฏิบัติตามเพราะคนส่วนใหญ่นิยมทำกัน ดังคำกล่าวที่ว่า คนตายขายคนเป็น นอกจากการจัดงานที่ค่อนข้างฟุ่มเฟือยแล้ว วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและน่าจะอนุรักษ์ไว้ ก็ไม่มีการปฏิบัติ แต่ได้เพิ่มประเพณีใหม่ ๆ เข้ามาปฏิบัติแทน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงสาเหตุของสภาพปัญหาดังกล่าว ตลอดจนวิธีการแก้ไขหรืออนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งที่ดีงาม ให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับอดีต และธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของประเพณีการจัดงานศพของบ้านหมื่น ตำบลนาปรัง อำเภอบง จังหวัดพะเยาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคติความเชื่อและพิธีกรรมการจัดงานศพในพระพุทธศาสนา

2. เพื่อศึกษารูปแบบพิธีกรรมการจัดงานศพของบ้านหมื่น

3. เพื่อวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดพิธีกรรมงานศพของบ้านหมื่น

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) และ เชิง คุณ ภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมการจัดงานศพจากแหล่งข้อมูล คือ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตพะเยา ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ห้องสมุดประชาชน อำเภอบง รวมถึงการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการอุปถัมภ์ศพในหมู่บ้านหมื่น โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม ดังนี้ (1) เจ้าภาพงานศพจำนวน 10 คน (2) ประชาชนในหมู่บ้าน 5 คน (3) พระสงฆ์จำนวน 5 รูป (4) สัปเหร่อ 2 คน (5) เจ้าของร้านบริการจัดงานศพจำนวน 3 คนโดยอาศัยข้อมูลในระยะเวลา 50 ปีย้อนหลัง สัมภาษณ์

บุคคลในท้องถิ่น โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและจดบันทึกการสังเกต

3. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบพิธีกรรมการอุปถัมภ์ในอดีตร่วมปัจจุบัน เขียนงานวิจัย พร้อมเสนอแนวคิดของผู้วิจัย โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตอบปัญหาที่ต้องการทราบ

4. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. คติ ความเชื่อ และพิธีกรรมการจัดงานศพในพระพุทธศาสนา

ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่าการจัดพิธีศพในพระพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยพุทธกาล นับตั้งแต่การจัดพระพุทธรูปของพระศาสดา พุทธสาวก จวบจนถึงพิธีการจัดงานศพของชาวพุทธในประเทศไทยนับตั้งแต่เจ้านายชั้นสูงในราชวงศ์ จนถึงพระสงฆ์และสามัญชนทั่วไป โดยเฉพาะล้านนา ล้วนเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู กตเวทิตะของอนุชนรุ่นหลังที่ต้องการสักการะศพให้ดวงวิญญาณไปสู่สุคติที่ดีเหมือนกัน ส่วนความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับกาลเวลา สถานที่และความนิยมของท้องถิ่น ดังปรากฏดังนี้

การจัดพิธีศพในครั้งพุทธกาล จะจัดแบบเรียบง่ายเน้นเนื้อหาสาระ ไม่มีการเก็บศพไว้หลายวัน แต่ไม่เกิน 7 วัน การจัดงานไม่มีขั้นตอนมากมาย เน้นการสักการะศพด้วยของหอม การทำบุญอุทิศกุศลให้ผู้ล่วงลับ การละเล่นตามความเหมาะสมตามความต้องการของญาติ เช่น กรณีการจัดพิธีศพของพระสาร์บุตร และพิธีศพทุกศพมีการเผาเป็นที่สุด แม้พระพุทธรูปของพระศาสดาก็มีการนำพระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุเป็นสรีระเจดีย์ไว้ให้มหาชนได้สักการะเพราะเป็นบุคคลสำคัญ

ส่วนการจัดพิธีศพของชาวพุทธล้านนา สามารถแยกพิธีกรรมการจัดศพออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) การจัดศพเจ้านายชั้นสูง 2) การจัดพิธีศพของพระสงฆ์ 3) การจัดพิธีศพของสามัญชนทั่วไป การจัดพิธีศพส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือ ต้องการส่งให้ดวงวิญญาณของผู้ล่วงลับไปสู่สุคติที่ดี การจัดพิธีศพของเจ้านายและพระสงฆ์ จะมีความแตกต่างกับสามัญชนทั่วไปในเรื่องเครื่องสักการะศพ มีการใส่ปราสาทศพที่มีความสูงใหญ่ดงามอลังการ ตั้งบนหลังนกหัสติลิงค์และมีการชักลากไปสู่ที่เผา

ต่อมาภายหลังการจัดศพไม่ว่าจะเป็นศพของเจ้านาย พระสงฆ์หรือสามัญชน ก็ดูเหมือนไม่แตกต่างกันมาก

เท่าไร มีการทำบุญอุทิศกุศล ใส่ปราสาท ซักลากไปสู่ที่เผา ดนตรีแห่ การเลี้ยงอาหารแขกที่มาร่วมงาน เหมือนกันหมด ขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าภาพศพ ด้วยว่าจะจัดงานศพออกมาในรูปแบบที่ไม่ให้ผิดจารีตประเพณีและให้สมเกียรติแก่ผู้วายชนและฐานะของตนเอง

2. รูปแบบพิธีกรรมการจัดงานศพของบ้านหมื่น

ผลจากการศึกษาวิจัย พบว่า พิธีกรรมในการจัดงานศพของบ้านหมื่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีรูปแบบพิธีกรรม ดังนี้ เริ่มจากพิธีกรรมเตรียมพร้อมรับกับความตาย ซึ่งเป็นพิธีที่ประกอบขึ้นเพื่อสร้างกำลังใจให้กับผู้ป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง จิตใจไม่ฟุ้งซ่านและเพื่อเตรียมตัวเตรียมใจก่อนที่จะเสียชีวิต ขั้นตอนพิธีกรรมประกอบด้วยการเทศน์คัมภีร์มหาวิบาก การบูชาข้าวพระเมืองแก้ว พิธีตานข้าว (ถวายสะพาน) พิธีกรรมขอขมาแก้วตั้งสาม (ขอขมาพระรัตนตรัย) ต่อมาเมื่อมีการเสียชีวิต จะมีพิธีกรรมการจัดงานศพ ซึ่งเริ่มตั้งแต่การแจ้งข่าวการตาย หลังจากนั้นมีการอาบน้ำศพ การหาลอยหรือการจัดแต่งตัวให้ศพ แล้วบรรจุศพในโลงหรือหีบศพแล้วตั้งศพบำเพ็ญกุศลสวดอภิธรรมศพตามวันเวลาที่กำหนดขึ้น ในระหว่างการจัดศพ

มีการจัดเตรียมสิ่งของและเครื่องไทยธรรมเพื่อเตรียมถวายพระในวันฌาปนกิจศพ กล่าวคือการประดิษฐ์ดอกไม้ประดับงานศพ สร้างปราสาทใส่ศพ สร้างเรือนทานสำหรับอุทิศให้ผู้ตาย เมื่อถึงวันกำหนดการฌาปนกิจศพจะนิมนต์พระสงฆ์มารับไทยธรรมที่บ้านที่ตั้งศพ หลังจากนั้นจึงเคลื่อนศพไปสู่สถานเพื่อประกอบพิธีกรรมต่อไป หลังจากเผาศพเสร็จแล้ว ในวันรุ่งขึ้นมีการดับกองฟอน และอาราธนาพระสงฆ์สวดพระพุทธรูปเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ครอบครัวต่อไป

รูปแบบและพิธีกรรมการจัดงานศพของบ้านหมื่นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงหลายประการ ในส่วนพิธีกรรมก่อนตายส่วนใหญ่ยังถือปฏิบัติอยู่ แต่สำหรับพิธีกรรมหลังการตายมีพิธีกรรมหลายอย่างเปลี่ยนแปลงไป แต่สาระของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนายังคงอยู่และอาจกล่าวได้ว่ามีการปรับเปลี่ยนปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบมากขึ้น ส่วนรูปแบบขั้นตอนพิธีกรรมอื่นที่เป็นส่วนของชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เช่น การอาบน้ำศพ การหาลอย การประดิษฐ์ดอกไม้ประดับโลงศพ การใช้ปราสาทใส่ศพ การสร้างเรือนทาน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม รวมถึงรูปแบบการประกอบพิธีกรรมด้านอื่น ๆ เช่น การเสี่ยงทาย

ไข ขั้นตอนการใส่ฟันเป็นชั้น ๆ ตามเดือนที่เผาศพ การก่อกองไฟหน้าป่าช้า การสูข้วยหมู แต่พิธีกรรมขั้นตอนบางอย่างเลิกไปไม่ถือปฏิบัติ และรับเอาวัฒนธรรมอื่นมาปฏิบัติแทน

3. สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการจัดพิธีกรรมงานศพของบ้านหมัน

พิธีกรรมการจัดงานศพของบ้านหมันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นหลัก เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความร่วมมือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการแบ่งปันของคนในชุมชนเริ่มหดหายไป สาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ทำให้พิธีกรรมการจัดงานศพเปลี่ยนแปลงไปมีดังนี้

3.1 ปัจจัยภายใน ส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงงานศพ คือ วิถีชีวิตของคนในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป ความมีน้ำใจของสมาชิกในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป ในอดีตที่เคยช่วยเหลือกัน แบบ บ๊ยะ บ๊ยะ บ๊ยะ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ไม่คิดสินจ้างรางวัล ต่อมามีความเห็นแก่ตัว มองถึงผลประโยชน์มากขึ้น สิ่งที่เคยช่วยเหลือกันกลายเป็นของซื้อขายและมีการว่าจ้าง ที่กล่าวมาจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่มีผลทำให้พิธีกรรมการจัดงานศพเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และประสบการณ์ความคิดของผู้นำที่

ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน จึงมีผลทำให้พิธีกรรมการจัดงานศพมีการปรับเปลี่ยนตามกระแสดังกล่าวตามไปด้วย

3.2 ปัจจัยภายนอก ส่วนที่ทำให้พิธีกรรมการจัดงานศพเปลี่ยนแปลงไป คือ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม กลายเป็นสังคมที่มีการแข่งขันในเรื่องความเป็นอยู่ ฐานะทางสังคม ตลอดถึงการทำมาหากินที่ต้องจุนเจือครอบครัว ภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ งานศพจึงกลายมาเป็นเรื่องของธุรกิจ ข่ายปราสาท ข่ายพวงหรีด และธุรกิจสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ และร้านบริการงานศพครบวงจร โดยเฉพาะพิธีกรรมงานศพของบ้านหมันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของสังคมดังกล่าว นอกจากนี้ การศึกษาก็มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบพิธีกรรมการจัดงานศพด้วยเช่นกัน เมื่อจำเป็นต้องจัดงานศพจึงจัดรูปแบบงานศพให้ออกมาในรูปแบบที่ดีงาม ตามสมัยนิยมที่ได้เรียนรู้ และมีประสบการณ์ที่เห็นจากที่อื่น เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทีและความอาลัยรักต่อผู้ที่ล่วงลับไป

นอกจากนี้ เรื่องของเศรษฐกิจก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้พิธีกรรมการจัด

งานเปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือคนในชุมชนมีการแข่งขันกันในฐานะความเป็นอยู่มากขึ้น ต่างคนอยากมีฐานะที่ดีเมื่อคนมีฐานะดีเสียชีวิตลง การจัดพิธีกรรมงานศพก็ย่อมจัดดีตามฐานะไปด้วย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้งานศพเปลี่ยนแปลงไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบรูปแบบพิธีกรรมที่ผสมผสานกันทางศาสนากับความเชื่อทางไสยศาสตร์และแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่สิ่งที่ยังคงไว้ คือ พิธีกรรมก่อนตาย ส่วนพิธีกรรมหลังตายได้เปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ รวมถึงแนวความคิดของผู้นำชุมชน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในการจัดงานศพนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยเฉพาะเมื่อเสร็จจากงานศพแล้ว เจ้าภาพต้องเป็นภาระหนี้สินจำนวนมาก ทั้งหมดมีสาเหตุมาจากความไม่รู้ในการจัดพิธีกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงทำให้ทราบถึงแนวทางในการจัดงานศพที่เหมาะสมดังมาตามหลักพระพุทธศาสนาและจารีตประเพณีของท้องถิ่น โดยเมื่อมีการตายเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ต้องมีการปรึกษาร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนกับผู้นำทางจิต

วิญญาณ คือ พระสงฆ์ ขณะที่มรณายกและเจ้าภาพก็สามารถตัดสินใจได้เพื่อหาแนวทางในการจัดงานศพร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดงานเพื่อความเรียบร้อยและสอดคล้องกับประเพณีเป็นหลัก รวมถึงให้เหมาะสมกับฐานะทางของเจ้าภาพเป็นต้น

ผู้วิจัยเห็นว่า ในกรณีการเล่นการพนันและการเลี้ยงสุราในงานศพ ควรมีการจัดการร่วมกันเพื่อเป็นมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับในชุมชนและเป็นไปตามระเบียบของทางราชการในเรื่องพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับการเล่นการพนัน นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิมที่ปฏิบัติมาตั้งแต่อดีต เช่น การจัดเตรียมกระบอกลูบไฟสำหรับใส่น้ำกรวดถวายพระสงฆ์ ขณะพระสงฆ์อนุโมทนาให้พรในป่าช้า และหลังจากเสร็จงานก็ควรจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญตามธรรมเนียมเดิม และควรใช้สิ่งประดิษฐ์ในกลุ่มชุมชน เช่น ดอกไม้จันทร์ เป็นต้น

ส่วนเรื่องระเบียบการทางศาสนพิธีควรเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในการแนะนำให้ถูกต้องและเป็นประโยชน์ เช่น การใช้ผ้าบังสุกุลทอดในงาน ควรเป็นผ้าที่มีคุณภาพดี เมื่อพระสงฆ์พิจารณาแล้วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง รวมถึงเครื่องสังฆทานที่ถวายควรเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์

สามารถนำไปฉันหรือใช้สอยได้นอกจากนี้ ควรสนับสนุนให้พระสงฆ์ในท้องถิ่นได้เทศนาหรือแสดงปาฐกถาตามคัมภีร์ เพื่อส่งเสริมให้การเผยแผ่หลักธรรมตามแก่สาธารณชน ทั้งเป็นการอนุรักษ์การเทศนาแบบพื้นเมืองไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้นำชุมชนควรมีมติประชาคมเพื่อลงความเห็นในการกำหนดงานบำเพ็ญกุศล การฌาปนกิจศพ การเลี้ยงอาหาร การจัดของที่ระลึกเพื่อเป็นมาตรฐานและข้อปฏิบัติร่วมกันที่เหมาะสม โดยอาจใช้กรณีตัวอย่างสภาวัดธรรมประจำอำเภอ นามื่น จังหวัดน่าน ที่ได้ประกาศข้อตกลงร่วมกันในการจัดงานศพ เช่น การกำหนดความเชื่อเรื่องวันที่ไม่สมควรฌาปนกิจศพ เพื่อลดจำนวนวันเก็บศพและลดค่าใช้จ่ายลง หรือกรณีชุมชนบ้านดง อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ในการจัดงานที่ปลอดภัยเป็นต้น

สรุป

จากการศึกษาความเปลี่ยนแปลงการจัดงานศพของชาวพุทธตามยุคสมัยต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงชาวพุทธล้านนา รวมถึง

การศึกษาพิธีการจัดงานศพของบ้านหมื่น ทำให้เห็นถึงรูปแบบพิธีกรรมการจัดงานศพตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่า การจัดพิธีกรรมงานศพมีพิธีกรรมทั้งทางพระพุทธศาสนา พราหมณ์และไสยศาสตร์ รวมทั้งมีความเชื่อเรื่องของผีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้พบว่า มีพิธีขั้นตอนแนวคิดการจัดงานศพที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่สิ่งที่ยังคงยึดถือปฏิบัติอยู่ คือ พิธีกรรมก่อนตาย ส่วนพิธีหลังการตายมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ซึ่งมีเหตุปัจจัยมาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ รวมถึงแนวความคิดของผู้นำที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ตลอดถึงชาดการสืบทอดพิธีกรรมบางอย่าง การทำวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาความหมายและปรีศนาธรรมที่แฝงอยู่ในขั้นตอนและอุปกรณ์ในการประกอบพิธีกรรมศพของชาวล้านนา และศึกษาหารูปแบบพิธีกรรมงานศพในท้องถิ่นตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและคติความเชื่อดั้งเดิม เพื่อกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

คมเนตร เชษฐพัฒนวนิช. (2539). *ชีวิตข้อห้ามในล้านนา*. เชียงใหม่: กราฟิกส์ แอนด์ สกรีน.

- คล้าย ทรงบัณฑิตย์. (2526). *ประมวลหัวใจธรรมกถึก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
เลี้ยงเชียง.
- จันทร์ ชูแก้ว. (2546). *พระพุทธประวัติ: มหาบุรุษแห่งชมพูทวีป*. กรุงเทพมหานคร:
ธรรมสภาและสถาบันลือธรรม.
- ธนาภิต. (2539). *ประเพณี พิธีมงคล และวันสำคัญของไทย*. กรุงเทพมหานคร:
ปารมิตจัดพิมพ์.
- ธัชพล ศิริวงศ์ทอง. (2542). *ตายแล้วไปไหน*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ดาว.
- บุรินทร์ คำกองแก้ว. (ม.ป.ป.). *พิธีการศพ*. กรุงเทพมหานคร: มณฑลการพิมพ์.
- ปราณี วงษ์เทศ. (2534). *พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการตายในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร:
อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาบาลี

The Development of Pāli Exercises for Reading and Writing Skills

ประเด่น แบนปิง¹, พระมหาไกรสร โชติปญโญ²
Praden Banping¹, Phramaha Kaison Jotipanyo²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College
Corresponding Author, E-mail: pradenmculp@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาชุดฝึกทักษะเรื่องการอ่านและเขียนภาษาบาลี สำหรับนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2553 และ 2) เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลี สำหรับนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2553

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเขียนคำอ่านภาษาบาลีเป็นภาษาไทย มีผลการดำเนินงานผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้ค่าสถิติร้อยละของคะแนนเฉลี่ยก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะ และหลังการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลี คือ ร้อยละ 70 ขึ้นไป จากการดำเนินงานของนิสิตจำนวน 46 คน ถือว่าผ่านตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ 46 คน คิดเป็นร้อยละ 100 2) การเขียนคำอ่านภาษาไทยเป็นภาษาบาลี พบว่าได้คะแนนระหว่าง 14-20 คะแนน ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 3) ข้อสอบแบบปรนัยการเขียนและอ่านภาษาบาลีได้กำหนดคะแนนระหว่าง 7-10 คะแนน ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 ผลการดำเนินงาน พบว่านิสิตได้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดของชุดฝึกการอ่านและเขียนภาษาบาลี มีผลการวัดผลและประเมินผล ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 โดยมีนิสิตผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทั้งหมด 46 คนจากจำนวนนิสิต 46 คน คิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: ชุดฝึกทักษะภาษาบาลี; การอ่านภาษาบาลี; การเขียนภาษาบาลี

Abstract

This research article has two objectives: 1) to create and develop the Pali exercises for reading and writing skills for the first year of ordinary students in political science program for academic year in 2010; 2) to test the efficiency of the first year of ordinary students in political science program for academic year in 2010.

The results are that 1) the writing results of Pali words into Thai language according to criteria are more 70 percentages of average scores of per-exercises and post-exercises. All students are 46 to pass the objectives, equals 100 percentages; 2) the writing results of Thai words into Pali language are that 14 to 20 students passed the criteria, equals 70 percentages; 3) the criteria of multiple-choice exams of Pali writing and reading words are between 7 and 10 scores, equals 70 percentages. All students pass these criteria.

Keywords: Pali Exercises; Pali Reading; Pali Writing

บทนำ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้เกิดจากความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาการด้านทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลี เพราะภาษาบาลีมีหลักในการอ่านและการเขียนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและพระธรรมหลักคำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธศาสนา ล้วนบันทึกด้วยภาษาบาลี อันเป็นภาษาของชาวแคว้นมคธโบราณ หรือที่เรียกว่า ภาษาмаคธี แต่คนไทยมักนิยมเรียกว่า ภาษาบาลีมากกว่า ลักษณะการอ่านและการเขียนภาษาบาลีในประเทศไทยมีการปรับให้เป็นลักษณะการอ่านและการเขียนแบบภาษาไทย

เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการศึกษาภาษาบาลี การศึกษาภาษาบาลีจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากบทสวดมนต์ บทไหว้พระและพุทธศาสนสุภาษิตต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นภาษาบาลีทั้งสิ้น ดังนั้น การอ่านการเขียนภาษาบาลีที่ถูกต้อง จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมและสวดมนต์อย่างถูกต้อง ทั้งก่อให้เกิดการปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักของพระพุทธศาสนา

จากข้อมูลของการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาบาลี ในเรื่องด้านทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีของนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชา

รัฐศาสตร์ ในปีการศึกษาที่ผ่านมา ปรากฏว่านิสิตคฤหัสถ์มีทักษะด้านการอ่านและเขียนภาษาบาลีอยู่ในเกณฑ์ต่ำ คือ นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ผ่านตามจุดประสงค์ของการเรียน เรื่องภาษาบาลี และ คำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีเป็นพื้นฐานของการเรียนรัฐวิชาทางพระพุทธศาสนาเป็น สิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียนที่จะเป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาในการสืบทอดและเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ตลอดไป การอ่านและการเขียนภาษาบาลียังเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกอันเป็นคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาอีกด้วย

สาเหตุที่ทำให้นิสิตมีทักษะในการอ่านและเขียนภาษาบาลีอยู่ในเกณฑ์ต่ำเช่นนี้ ส่วนหนึ่งมาจากตัวผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานทางการศึกษาภาษาบาลี ซึ่งมีทั้งคฤหัสถ์ชายและหญิง อีกประการหนึ่งมาจากผู้สอน คือ ตัวอาจารย์เองมีกิจกรรมการเรียนการสอนน้อย โดยเฉพาะกิจกรรมที่ให้นิสิตได้ฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีน้อย ผู้วิจัยจึงทำการพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับนิสิตสาขาวิชารัฐศาสตร์ที่เป็นคฤหัสถ์ที่เข้าเรียนต่อในวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้ชุด

พัฒนาทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีนี้มีความเหมาะสมที่จะทำให้นิสิตมีความสามารถด้านทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีเพิ่มขึ้นมากกว่าที่เป็นมา อันจะทำให้การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาบาลีของนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2553 มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาชุดฝึกทักษะเรื่อง การอ่านและเขียนภาษาบาลี สำหรับนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2553
2. เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลี สำหรับนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2553

ระเบียบวิธีวิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีสำหรับนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มีการแบ่งขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังนี้

- 1) ขั้นตอนเตรียมการศึกษาข้อมูลจากการเรียนการสอนวิชาแต่งแปล

บาลี ที่เกี่ยวกับเรื่องการสอนและเขียน ภาษาบาลีของนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชา รัฐศาสตร์จากปีที่ผ่านมา แล้วสรุปถึง ปัญหาในการเรียนการสอนวิชาแต่ง แปลบาลี และสิ่งที่ควรจะปรับปรุง แก้ไขเพื่อพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น กำหนด หัวข้อที่จะทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อ แก้ปัญหาและพัฒนาในด้านทักษะการ อ่านและเขียนภาษาบาลี กำหนดกรอบ แนวคิดและองค์ประกอบของการ ออกแบบการวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับ ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษา บาลี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัย ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะ ทำการวิจัยในชั้นเรียนกำหนดกรอบ โครงร่าง ในการสร้างและพัฒนาชุดฝึก ทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลี

2) ขั้นตอนการสร้างชุดฝึก ทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลี โดยแบ่งชุดฝึกทักษะออกเป็น 1 อย่าง คือ ทักษะการอ่านและทักษะการเขียน โดยมีเนื้อหาสาระ ประกอบด้วย หลักการอ่านและการเขียนสระใน ภาษาบาลี หลักการอ่านและเขียน พยัญชนะในภาษาบาลี การอ่านและ การเขียนเครื่องหมายต่าง ๆ ในภาษา บาลี และแบบฝึกทักษะการอ่านและ การเขียนภาษาบาลี จัดทำเครื่องมือวัด ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษา บาลี โดยสร้างเป็นแบบทักษะการ

ปฏิบัติจริงให้ครบทุกคน จากกิจกรรม ที่กำหนดไว้ให้ และ ประเมินตาม ประเด็นต่าง ๆ เป็นรายบุคคล โดยมี แบบประเมินชุดฝึก นำชุดฝึกทักษะ การอ่านและเขียนภาษาบาลีไปทดลอง ใช้กับนิสิตกลุ่มเล็กจำนวน 10 คน เพื่อ หาประสิทธิภาพของชุดฝึก โดยใช้สูตร การหาประสิทธิภาพแบบ O1/O2 O1/O2 ได้กำหนดเกณฑ์ไว้เป็น 50/70

3) การวิเคราะห์ข้อมูลและ สถิติที่ใช้ค่าสถิติร้อยละของคะแนน เฉลี่ยก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะและหลัง การใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียน ภาษาบาลี คือ ร้อยละ 70 ขึ้นไป ถือว่า ผ่านตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ใช้ เครื่องมือคอมพิวเตอร์โปรแกรม สำเร็จรูป SPSS ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และ หาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยกำหนดค่าเฉลี่ยแบบ ประเมินตอนที่ 1 เขียนคำอ่านภาษา บาลีเป็นภาษาไทย 20 คะแนนได้ คะแนนระหว่าง 14 - 20 คะแนน ถือ ว่าผ่านเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 แบบประเมินตอนที่ 2 เขียนคำอ่าน ภาษาไทยเป็นภาษาบาลี 20 คะแนนได้ คะแนนระหว่าง 14 - 20 คะแนน ถือ ว่าผ่านเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 และแบบประเมินตอนที่ 3 แบบ

ปรณัย การเขียนและอ่านภาษาบาลี 10 คะแนน ได้คะแนนระหว่าง 7 - 10 คะแนน ถือว่าผ่านเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70

ผลการวิจัย

จากผลของการศึกษาวิจัย ได้ผลการศึกษา คือ 1. จำนวนนิสิตที่ใช้ชุดฝึกการอ่านและเขียนภาษาบาลี ผลการศึกษานั้นเป็นนิสิตคฤหัสถ์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2553 มีจำนวนทั้งหมด 46 คน 2. ผลการศึกษาวิจัยในการสร้างและพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาบาลีของนิสิตคฤหัสถ์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ในแต่ละตอน พบว่าจำนวนนิสิตที่เข้าร่วมใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาบาลีกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน จำนวน 46 คน

จำนวนนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชา รัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ได้เขียนคำอ่านภาษาบาลีเป็นภาษาไทย ก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาบาลีเป็นภาษาไทย ไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ร้อยละ 50 จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43 และผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ร้อยละ 50 จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 69.57

จำนวนนิสิตได้เขียนคำอ่านภาษาบาลีเป็นภาษาไทย หลังการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาบาลีเป็นภาษาไทย ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ร้อยละ 70 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 100 นิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชา รัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ได้เขียนคำอ่านภาษาบาลีเป็นภาษาบาลี ก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาไทยเป็นภาษาบาลี ไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ร้อยละ 50 จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 89.13 และผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ร้อยละ 50 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.87

จำนวนนิสิตได้เขียนคำอ่านภาษาไทยเป็นภาษาบาลี หลังการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาบาลีเป็นภาษาไทย ไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ร้อยละ 70 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 19.57 และผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ร้อยละ 70 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 80.43

นิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชา รัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ได้เขียนแบบทดสอบแบบปรณัยการอ่านและเขียนภาษาบาลี ก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ร้อยละ 50 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 100

จำนวนนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชา รัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ได้เขียน

แบบทดสอบแบบปรนัยการอ่านและเขียนภาษาบาลี หลังการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลี ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ร้อยละ 70 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 100

สรุปภาพรวมของนิสิตคฤหัสถ์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ได้ดำเนินการทำแบบทดสอบการอ่านและเขียนภาษาบาลี ก่อนการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลี ไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ร้อยละ 50 จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 47 และผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ร้อยละ 50 จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 52.17 และพบว่า นิสิต คฤหัสถ์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ได้ดำเนินการทำแบบทดสอบการอ่านและเขียนภาษาบาลี หลังการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลี ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ร้อยละ 70 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านทั้งหมด

อภิปรายผล

จากจากการศึกษาวิจัยโดยภาพรวมของผลการศึกษาคัดฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาบาลีของนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด 3 ตอน รวมคะแนน 50 คะแนน โดยตั้งเกณฑ์ไว้ว่าต้องผ่านร้อยละ 70 ขึ้นไป จากผลการวัดผลและ

ประเมินผลภาพรวมผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ 46 คน จากจำนวนนิสิต 46 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทักษะการอ่านและการเขียนภาษาบาลีโดยแยกออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

จากการศึกษาชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีของนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ตอน 1 มีผลการดำเนินงานผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ 46 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เกี่ยวกับการเขียนและอ่านภาษาไทยเป็นภาษาบาลี

เมื่อวิเคราะห์ถึงผลของการวัดผลและประเมินผลที่เกี่ยวกับการเขียนคำอ่านภาษาไทยเป็นภาษาบาลี ซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคำอาราธนา พุทธศาสนสุภาษิต และข้อความบางส่วนในพระไตรปิฎก พบว่ามีความสอดคล้องกับหนังสือประกอบการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาของอมร โสภณวิเชษฐวงศ์ และกวี อิศริวรรณ ได้กล่าวถึงภาษาบาลีว่า ยังมีความสำคัญต่อผู้ที่ เป็นพุทธศาสนิกชน เพราะ พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าได้นำสืบต่อกันมาโดยภาษาบาลี อันเป็นภาษาของชาวแคว้นมคธโบราณ แต่คนไทยมีความถนัดจะเรียกว่าภาษา บาลี มากกว่า เพราะบทสวดมนต์ บทไหว้พระพุทธรูปศาสนาสุภาษิตต่าง ๆ เป็นภาษาบาลี ซึ่งอาจ

เขียนแบบบาลีหรือเขียนแบบไทยก็ได้ ที่เขียนแบบไทยเป็นการเขียนเพื่อฝึกอ่านในตำราจริง ๆ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ตลอดถึงปกรณ์วิเสสต่าง ๆ จากการที่นิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ได้ศึกษาเกี่ยวกับทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลี ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาบาลีที่มีต่อพระพุทธศาสนา เพราะภาษาบาลีได้บันทึกหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้มากมาย

จากผลการศึกษาชุดฝึกทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีของนิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ตอนที่ 2 มีผลการวัดผลและประเมินผลไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 19.57 และผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ร้อยละ 70 จำนวน 37 คนเกี่ยวกับการเขียนและการอ่านภาษาไทยเป็นภาษาบาลี เมื่อวิเคราะห์ถึงผลของการผลวัดผลและประเมินผล เกี่ยวกับการเขียนคำอ่านภาษาไทยเป็นภาษาบาลี ซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคำอาราธนาพระพุทธศาสนาสุภาสิต และข้อความบางส่วนในพระไตรปิฎก พบว่ามีความสอดคล้องกับ หนังสือหลักสูตรของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ 2539 ที่ได้กล่าวถึงการเรียนภาษาบาลีว่ามีการจัดการเรียนการสอนใน

โรงเรียนต่าง ๆ โดยเฉพาะผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาจึงมีหลักสูตรพระพุทธศาสนาขึ้นในระดับมัธยมศึกษาทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย การที่นิสิตคฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ได้ศึกษาเกี่ยวกับทักษะการอ่านและเขียนภาษาบาลีเพื่อจะได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงสมณเพศ ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาบาลีที่มีต่อพระพุทธศาสนา

ภาษาบาลีเป็นภาษาที่มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าใช้ประกาศพระพุทธศาสนา และเป็นภาษาที่ใช้จารึกพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่จารึกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งหมดไว้ ดังนั้น การจะศึกษาหลักตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ผู้ศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในภาษาบาลีเป็นอย่างดี ภาษาบาลีในปัจจุบันจัดเป็นภาษาที่ตายแล้ว คือ ไม่มีใครใช้ในการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากเป็นภาษาที่มีระเบียบกฎเกณฑ์มากมาย หน้าที่การศึกษาภาษาบาลีจึงตกเป็นของพระภิกษุสามเณรที่จะต้องนำไปศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอีกทอดหนึ่ง

จากผลการศึกษาชุดฝึกทักษะ การอ่านและเขียนภาษาบาลีของนิสิต คฤหัสถ์สาขาวิชารัฐศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ตอนที่ 3 ได้เลือก คำตอบที่ถูกที่สุดของชุดฝึกการอ่าน และเขียนภาษาบาลี มีผลการวัดผล และประเมินผล ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้ กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 และมีนิสิต ผ่านตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ทั้งหมด 46 คน จากจำนวนนิสิต 46 คน คิด เป็นร้อยละ 100

สรุป

การทำวิจัยในชั้นเรียนนี้ โดยทั่วไปยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญในด้านการวิจัย จึงขาดผู้ ที่จะให้คำปรึกษาแนะนำ ส่วนการทำ วิจัยในชั้นเรียนทางหน่วยงานต้นสังกัด ยังขาดงบประมาณที่จะมาสนับสนุนให้ บุคลากรได้ทำการวิจัยในชั้นเรียน เพียงพอ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การอ่านและการเขียนภาษาบาลีนั้น หายากไม่มีใครทำไว้ก่อน จึงเป็นปัญหา ในการใช้เป็นแนวทางศึกษา โดยสรุป แล้วอาจารย์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ควรมีความตระหนักและเห็นคุณค่า ของการจัดทำการวิจัยเพื่อการ พัฒนา การเรียน การสอนให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น ทางวิทยาลัยสงฆ์ ลำพูน ควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติม เกี่ยวกับการจัดทำกรวิจัยในชั้นเรียน

แก่บุคลากรที่ปฏิบัติการสอนทุกท่าน วิทยาลัยสงฆ์ควรจัดให้มีงบประมาณ บางส่วนสนับสนุนบุคลากรของ มหาวิทยาลัยในการจัดทำวิจัยในชั้น เรียนอย่างเพียงพอ ข้อเสนอแนะใน การทำวิจัย ครั้งต่อไป คือ 1) มีการศึกษาวิจัยในรูปแบบอื่น โดย ใช้ประชากรให้ครบทั้งหมด และมีการ วัดผล 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังตาม สูตร 01×02 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็น จริงมากขึ้น 2) ควรมีการทำวิจัยใน เรื่องอื่น ๆ ของวิชาแต่งแปลบาลี 3) ควรมีการทำการศึกษาวิจัยในการ นำทักษะการอ่านและการเขียนภาษา บาลีไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของ นิสิต

ข้อเสนอแนะทั่วไปมีดังนี้

- 1) อาจารย์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนควร มีความตระหนักและเห็นคุณค่าของ การจัดทำกรวิจัยเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 2) ทางวิทยาลัยสงฆ์ลำพูนควรจัดให้มี การอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดทำ กรวิจัยในชั้นเรียนแก่บุคลากรที่ ปฏิบัติการสอนทุกท่าน วิทยาลัยสงฆ์ ควรจัดงบประมาณสนับสนุนบุคลากร ของมหาวิทยาลัยในการจัดทำวิจัยใน ชั้นเรียนอย่างเพียงพอ เพื่อนิสิตจะได้ เข้าใจและสามารถนำทักษะการอ่าน และการเขียนภาษาบาลีไปใช้ในการ ดำรงชีวิตประจำวันได้

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา. (2527). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
กรมการศาสนา.
- _____. (2537). *ศาสนพิธีเล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2538). *หลักสูตรพระบวชใหม่ 15 วัน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การ
ศาสนา.
- นงเยาว์ ชาญณรงค์. (2536). *ศาสนากับสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นันทนา เตชะวนิชย์. (2520). *พื้นฐานวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ใน
เต็ดโปดักชั่น.
- ประพันธ์ จินคง. (ม.ป.ป.) *วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์*.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2540). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ในงานฉลอง
สมโภชพระไตรปิฎกภาษาบาลีอักษรล้านนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตฺตยาโณ). (2537). *พระพุทธศาสนาปริทรรศน์*, พิมพ์ครั้งที่
ที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สภาการศึกษาหมากูราชวิทยาลัย.
- _____. (2539). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:
สภาการศึกษาหมากูราชวิทยาลัย.
- _____. (2542). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พิชิตฤทธิ์จรรย์. (2547). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: แฮ่สออฟ
เคอร์มีส์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*.
กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.

- สำนักเรียนวัดโสธรวราราม. (2542). *บาลีไวยากรณ์รวม 4 เล่ม*. ฉะเชิงเทรา: วัดโสธร
วราราม.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2530). *พระไตรปิฎกฉบับประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏ
ราชวิทยาลัย.
- อมร โสภณวิเชษฐ์วงศ์ และกวี อิศริวรรณ. (2539). *พระพุทธศาสนาสมบูรณ์แบบ*.
กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช.

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของตำรวจจราจร บนท้องถนน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

The Factors Affecting the Performance of the Traffic Police on the Road in Mueang District, Lamphun Province

เสนห์ ใจสิทธิ์

Sane Jaisit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

Corresponding Author, E-mail: jaisit12@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของตำรวจจราจรชุดปฏิบัติการอำนวยความสะดวกบนท้องถนน ตำรวจจราจร อำเภอเมืองลำพูน 2) เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาของการปฏิบัติงานของตำรวจจราจรชุดปฏิบัติการอำนวยความสะดวกบนท้องถนนตำรวจจราจร อำเภอเมืองลำพูน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้าราชการตำรวจจราจรชุดปฏิบัติการอำนวยความสะดวกบนท้องถนนตำรวจจราจร อำเภอเมืองลำพูน จำนวน 29 นาย

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานมี 2 ด้าน คือ ด้านแรกเป็นปัญหาสุขภาพที่เป็นโรคประจำตัว เช่น โรคภูมิแพ้ ไข้หวัด ปัญหาระบบทางเดินหายใจที่หายใจไม่สะดวก แสบจมูก ด้านที่สองเป็นปัญหาความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน เพราะต้องเสี่ยงจากพฤติกรรมผู้ขับขี่ที่ไม่มีวินัยและฝ่าฝืนกฎจราจร 2) แนวทางแก้ไขมี 2 ด้านเช่นเดียวกัน คือ ด้านแรกปัญหาสุขภาพ มีแนวทางแก้ไขด้วยการสวมใส่อุปกรณ์ป้องกัน เช่น หน้ากากอนามัยที่ช่วยป้องกันฝุ่นละอองและสารเคมีจากท่อไอเสีย การสวมใส่แว่นตาเพื่อลดอาการแสบตาจากฝุ่นละออง คำนวณรถเข้าตา เป็นต้น ส่วนด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน มีแนวทางแก้ไข คือ การขอความร่วมมือกับผู้ขับขี่ให้รักษากฎจราจร เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ การเพิ่มเครื่องมือในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อความปลอดภัย รวมถึงเพิ่มสวัสดิการ เป็นต้น

คำสำคัญ: ตำรวจจราจร; การปฏิบัติงานของตำรวจ; จังหวัดลำพูน

Abstract

This research article has two objectives: 1) to study the factors affecting the performance of the traffic police on the road in Lamphun provincial police region; 2) to study the way to solve the problems of these traffic police. The population of this research is twenty-nine police in Lamphun.

The results are that 1) there are two aspects of factors affecting to performance: (1) the health problem that is a congenital disease, for example allergy, cold, respiratory problem, and nasal irritation; (2) safety problem in working because drivers have no discipline in driving and traffic violations; 2) there are two aspects of the solutions of these problems: (1) the health problem: it has to wear the protective equipment, such as a mask that protects against dust and chemicals from the car exhaust fumes and glasses to reduce the burning sensation of dust and the car exhaust fumes entering the eyes, etc.; (2) safety problem: it has to ask for the cooperation with the drivers to follow the traffic rules so that it can reduce the risk of accidents. Also, tools to perform duties and welfare are solutions of the problems.

Keywords: Traffic Police; Performance of the Police; Lamphun

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ปัญหาการจราจรของประเทศไทย เป็นปัญหาระดับชาติที่สร้างความสูญเสียทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวิทยา สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชน ในทุกสาขาอาชีพต้องเผชิญกับปัญหาจราจรในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ

การค้าและบริการ ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องเผชิญอยู่ โดยเฉพาะความล่าช้าของการจราจรทำให้สูญเสียเวลามากสำหรับการเดินทางแต่ละครั้ง ประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มจำนวนรถมากขึ้นทุกปี ในขณะที่พื้นที่ถนนมีจำนวนเท่าเดิม การตัดถนนใหม่ก็เป็นเพียงส่วนน้อย ไม่เพียงพอต่อการรองรับรถที่เพิ่มมากขึ้น การเพิ่มขึ้นของรถยนต์เป็นผล

มาจากการที่ประเทศไทยมีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับแหล่งจ้างงานมักตั้งอยู่บริเวณในเมือง ทำให้ถนนทุกสายมีสภาพแออัดคับคั่งไปด้วยยวดยานพาหนะทั้งรถส่วนบุคคลและรถบริการสาธารณะ โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วนการเคลื่อนตัวของจราจรเป็นไปอย่างล่าช้า ประชากรส่วนใหญ่จึงเสียเวลาการเดินทางในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก เป็นการกระทบกระเทือนทางด้านเศรษฐกิจทางอ้อมเนื่องมาจากเสียเวลาการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

สภาพการจราจรติดขัดนอกจากทำให้สูญเสียเวลาในการเดินทางแล้ว ความแออัดคับคั่งของยวดยาน ยังเป็นสาเหตุสำคัญให้เกิดการสูญเสียน้ำมันเชื้อเพลิง และเป็นปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง โดยทำให้เกิดการสูญเสียน้ำมันเชื้อเพลิงจำนวนมาก และระหว่างที่จอดรถนิ่ง เหม่าคว้นและก๊าซพิษต่าง ๆ จะถูกปล่อยผ่านท่อไอเสียออกสู่บรรยากาศก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของมนุษย์

ตำรวจจราจรเป็นบุคลากรซึ่งมีบทบาทหน้าที่และต้องบริหารจัดการกับสภาพการจราจรในพื้นที่เพื่อให้การจราจรเกิดสภาพคล่องตัว อำนวยความสะดวกด้านการจราจรให้ผู้ใช้รถ

ใช้ถนนได้พึงพอใจ ตลอดจนอำนวยความสะดวกปลอดภัยในด้านอุบัติเหตุบนท้องถนน จะเห็นว่าในปัจจุบันสภาพการจราจรที่ติดขัดมากจนมีแนวโน้มอาจถึงขั้นวิกฤต และในอีกไม่นานข้างหน้าจะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจราจร ซึ่งต้องทำงานหนักตลอดเวลา โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรที่ประจำตามสถานีตำรวจที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงสภาวะการจราจรได้ เนื่องจากเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติอยู่แล้ว จะเห็นว่าในปัจจุบันการจราจรที่เต็มไปด้วยปัญหามลพิษได้ส่งผลกระทบต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรโดยตรง ซึ่งจะต้องทำงานเสี่ยงต่อภาวะสุขภาพไม่ดี โดยเฉพาะปัญหามลพิษของอากาศเสีย และมลพิษทางเสียงได้ทวีความรุนแรงขึ้นตามเส้นทางการจราจรที่คับคั่ง ตำรวจจราจรต้องทำงานสัมผัสกับมลพิษทางอากาศเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ มลพิษทางเสียงทำให้ประสาทหูเสื่อม ตลอดจนสภาวะการเสียงด้านอุบัติเหตุบนท้องถนน ตำรวจจราจรจึงมีความต้องการความปลอดภัยในการทำงานเช่นเดียวกับบุคคลในอาชีพอื่น ๆ โดยเฉพาะระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ เนื่องจากสภาพการปฏิบัติงานบนท้องถนนที่มีบรรยากาศปนเปื้อนด้วยมลพิษ ซึ่งปัจจุบันระยะเวลาทำงานมาตรฐาน

ของตำรวจจราจร คือ 8 ชั่วโมงต่อวัน และ 5 วัน ใน 1 สัปดาห์ นับว่าอันตรายมาก แต่ข้อเท็จจริงตำรวจจราจรบางส่วนต้องปฏิบัติงานมากกว่าที่กำหนดในขณะที่การลดปริมาณมลพิษจากการจราจรเป็นเรื่องที่ทำได้ยากในสภาวะปัจจุบัน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของตำรวจจราจรชุดปฏิบัติการอำนวยความสะดวกบนท้องถนนตำรวจภูธร อำเภอลำพูน เพราะในปัจจุบันการจราจรในจังหวัดลำพูน ในช่วงเวลาเร่งด่วนมีการติดขัดมาก และมีปริมาณยานพาหนะเพิ่มขึ้นทุกวัน เนื่องจากจังหวัดลำพูนมีเขตนิคมอุตสาหกรรม และการที่ประชาชนเดินทางไปทำงานในตอนเช้า และเดินทางกลับในตอนเย็น ทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวกลายเป็นเวลาเร่งด่วน และเป็นช่วงที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรชุดปฏิบัติชุดปฏิบัติการอำนวยความสะดวกบนท้องถนนตำรวจภูธร อำเภอลำพูน จะต้องออกปฏิบัติหน้าที่ และต้องเผชิญกับสภาวะมลพิษจากการจราจรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยมีพื้นที่รับผิดชอบดูแลในเขตอำเภอลำพูน ทั้งหมด 11 ตำบล ได้แก่ ตำบลในเมือง ตำบลตันธง ตำบลเวียงยอ ตำบลเหมืองง่า ตำบลบ้านกลาง ตำบลมะเขือแจ้ ตำบลอุโมงค์ ตำบล

ประตูป่า ตำบลลิมปิง ตำบลศรีบัวบาน และตำบลหนองช้างคืน โดยมีถนนสายหลักที่ต้องรับผิดชอบ ดังนี้

1. ถนนลำพูน-ป่าซาง ตั้งแต่เวลา 07.00-08.00 น. และ 15.30-17.00 น. เป็นช่วงเวลาเร่งด่วน จะมีปริมาณรถมาก ทำให้การจราจรติดขัดตั้งแต่แยกป่าไม้จังหวัด แยกโค้งครูบาฯ

2. ถนนอินททยงยศ

3. ถนนเจริญราษฎร์ ตั้งแต่เวลา 07.00-08.00 น. และ 15.30-17.00 น. เป็นช่วงเวลาเร่งด่วน จะมีปริมาณรถมากช่วงแยกประตูป่า-หน้าโรงเรียนจักรคำคณาทร

4. ถนนสันป่าฝ้าย-ศรีบุญยืน บริเวณแยกนิคมอุตสาหกรรม ตั้งแต่เวลา 07.00-08.00 น. และ 17.00-18.00 น. เป็นช่วงเวลาเร่งด่วนมีปริมาณรถมากทำให้การจราจรติดขัด

5. ถนนสันป่าฝ้าย-บ้านธิ บริเวณแยกนิคม 1 ตั้งแต่เวลา 07.00-08.00 น. และ 17.00-18.00 น. เป็นช่วงเวลาเร่งด่วนมีปริมาณรถมากทำให้การจราจรติดขัด

6. ถนนเชียงใหม่-ลำปาง บริเวณแยกเหมืองง่า และแยกเทคโนโลยีหมู่บ้านครูภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ตั้งแต่เวลา 07.00-08.00 น. และ 17.00-18.00 น. เป็นช่วงเวลา

เร่งด่วน มีปริมาณรถมากทำให้
การจราจรติดขัด

7. ถนนรอบเมือง แยกโค้งครู
บา แยกประตูสี่ แยกท่าขาม แยก
ประตูช้างสี แยกวัดมหวัน

8. ถนนลำพูน-ดอยติ ช่วง
บริเวณหน้าโรงเรียนบุญลำพูน

9. ถนนเลียบบทางรถไฟ-
บริเวณแยกทางเลี้ยวรถไฟบ้านศรีสอง
เมือง

10. ถนนลำพูน-ริมปิง บริเวณ
หน้าโรงเรียนมงคลวิทยา ตั้งแต่เวลา
07.00-08.00 น. และ 15.30-17.00
น. เป็นช่วงเวลาเร่งด่วน จะมีปริมาณ
รถมากทำให้การจราจรติดขัด

โดยตำรวจจราจรชุดปฏิบัติชุด
ปฏิบัติการอำนวยความสะดวกบนท้อง
ถนนตำรวจภูธร อำเภอลำพูน มี
หน้าที่หลักที่ต้องปฏิบัติ ดังนี้ 1. ถวาย
ความปลอดภัยแก่พระมหากษัตริย์
พระราชินี องค์รัชทายาท และ
พระบรมวงศานุวงศ์ 2. อำนวยความสะดวก
ด้านการจราจรบริเวณหน้า
สถานศึกษา ทางร่วมทางแยกและ
เทศกาลงานพิธีต่าง ๆ บนถนนสาย
หลักที่ต้องรับผิดชอบ 3. ตั้งจุดตรวจ
จับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายอาญา
และกฎหมายจราจร

จากสภาพปัญหาการจราจร
ดังกล่าว การศึกษาถึงปัจจัยที่มี
ผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ

จราจรชุดปฏิบัติการอำนวยความสะดวก
สะดวกบนท้องถนนตำรวจภูธรอำเภอ
อำเภอลำพูน จะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มี
ผลกระทบของการปฏิบัติงานจราจร
ของตำรวจจราจรในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะ
จะเป็นด้านสุขภาพและความปลอดภัย
ด้านการปฏิบัติงาน และโอกาส
ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เพื่อทำ
ให้ทราบถึงปัญหา และข้อเสนอแนะ
ต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อนำ
ข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้
เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการ
ทำงานของตำรวจจราจรให้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มี
ผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ
จราจรชุดปฏิบัติการอำนวยความสะดวก
สะดวกบนท้องถนนตำรวจภูธร อำเภอ
อำเภอลำพูน

2. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไข
ปัญหาของการปฏิบัติงานของตำรวจ
จราจรชุดปฏิบัติการอำนวยความสะดวก
สะดวกบนท้องถนนตำรวจภูธร อำเภอ
อำเภอลำพูน

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็น
การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบ
ต่อการปฏิบัติงานของตำรวจจราจรชุด
ปฏิบัติการอำนวยความสะดวกบนท้อง
ถนนตำรวจภูธร อำเภออำเภอลำพูน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการตำรวจจราจรชุดปฏิบัติการอำนวยความสะดวกบนท้องถนน ตำรวจภูธร อำเภอเมืองลำพูน ทั้งหมด จำนวน 29 นาย โดยศึกษาผลกระทบที่มีผลต่อการปฏิบัติงานจราจร 2 ด้าน คือ 1. ด้านสุขภาพ 2. ด้านความปลอดภัยต่อการปฏิบัติงาน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถมองเห็นปัญหาและแนวทางการแก้ไขในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยด้านสุขภาพ ซึ่ง ก่อนที่ข้าราชการตำรวจจราจรชุดปฏิบัติการอำนวยความสะดวกบนท้องถนนตำรวจภูธร อำเภอเมืองลำพูน จะปฏิบัติงานจราจร ต่างมีสุขภาพที่แข็งแรงดี แต่เมื่อได้มาปฏิบัติหน้าที่จราจรได้พบสภาวะมลพิษบนท้องถนนที่เป็นปัญหาต่อสุขภาพ โดยเฉพาะโรคระบบทางเดินหายใจ เช่น โรคภูมิแพ้ เป็นไข้หวัดบ่อย หายใจไม่สะดวก แสบจมูก ปัญหาการแสบตาจากแสงแดด การยืนทำงานเวลานาน เป็นต้น แนวทางการแก้ไขปัญหา คือ การใส่อุปกรณ์ป้องกัน เช่น หน้ากากอนามัย ซึ่งช่วยป้องกันฝุ่นละอองและสารเคมีจากท่อไอเสีย และช่วยป้องกันสุขภาพในระบบทางเดินหายใจ การสวมใส่แว่นตาในการทำงาน เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านความปลอดภัย ในการปฏิบัติงาน ในสภาพความเสี่ยง ในการปฏิบัติงานเกิดจากพฤติกรรมผู้ขับขี่ที่ไม่มีวินัยในการขับขี่ ขาดความระมัดระวังและฝ่าฝืนกฎจราจร โดยเฉพาะสัญญาณมือที่เจ้าหน้าที่จราจรได้แสดง ทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุต่อผู้ปฏิบัติงานจราจรอย่างมาก สภาพอากาศมีผลต่อการปฏิบัติงานจราจร เช่น สภาพอากาศที่มีฝนฟ้าคะนอง เนื่องจากฝนตกพื้นผิวการจราจรลื่น ทักษะวิสัยในการมองเห็นของผู้ขับขี่ลดลง ทำให้เวลาปฏิบัติงานจราจรในช่วงที่สภาพอากาศเลวร้ายมีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุต่อผู้ปฏิบัติงานจราจร วัสดุอุปกรณ์ก็มีผลต่อความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน เช่น แสงไฟที่ต้องใช้ในการตั้งจุดตรวจในเวลากลางคืน เพื่อแจ้งให้ผู้ขับขี่ชะลอความเร็วลง เพื่อไม่ให้เกิดอุบัติเหตุต่อผู้ปฏิบัติงานจราจรบริบทท้องถนนเส้นทางที่คับแคบ ก็มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุต่อผู้ปฏิบัติงาน เพราะเส้นทางที่คับแคบทำให้ผู้ปฏิบัติงานต้องคอยระวังรถขนาดใหญ่ที่อาจจะมาเบียดทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ สภาพการจราจรติดขัดมีผลในทำให้มีความเสี่ยงการเกิดอุบัติเหตุต่อผู้ปฏิบัติงานจราจรน้อย เพราะผู้ขับขี่ไม่ได้ใช้ความเร็ว หากขาดคุณภาพหรือให้แสงสว่าง ไม่เพียงพอก็อาจส่งผลให้เกิด

อุบัติเหตุต่อผู้ปฏิบัติงานจราจร แนวทางการแก้ไขที่สำคัญ คือ การขอความร่วมมือจากประชาชนในการขับขี่ให้ถูกกฎจราจร ซึ่งจะช่วยให้ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบปัญหาดังที่กล่าวมาแล้ว คือ ด้านปัจจัยด้านสุขภาพและด้านความปลอดภัยซึ่งปัญหาเหล่านี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณิการ์ เสริมพณิชกิจ (2542: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษารื่องผลกระทบของมลพิษทางอากาศที่มีต่อสุขภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลลาดพร้าว พบว่าผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศที่พบมากที่สุด ขณะปฏิบัติงานบนท้องถนนของตำรวจจราจร ได้แก่ อาการแสบตา ระคายเคืองตา (ร้อยละ 71.8) อาการอ่อนเพลีย (ร้อยละ 63.2) และอาการแสบจมูก (ร้อยละ 56.8) ตามลำดับ จากการแบ่งระดับผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับน้อยและระดับมาก พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบต่อสุขภาพอยู่ในระดับน้อยเป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 66.7 และได้รับผลกระทบต่อสุขภาพในระดับมาก ร้อยละ 33.3 ซึ่งปัจจัยด้านจำนวนวันในการปฏิบัติงานหน้าที่

จราจรต่อสัปดาห์ ระยะเวลาการปฏิบัติงานหน้าที่จราจร (ปี) และการใช้อุปกรณ์ป้องกันฝุ่นและก๊าซไม่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของตำรวจจราจรอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติมีเพียงปัจจัยด้านอายุเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับผลกระทบต่อสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของตำรวจจราจรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ปัญหาในด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของประภาวิน ฉายโณเลิศ (2542) ที่ทำการศึกษารื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการศึกษาเรื่องปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจราจร: ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจจราจรในสังกัดสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสมุทรปราการ และสถานีตำรวจภูธรตำบลสำโรงเหนือ ซึ่งพบว่าปัจจัยภายนอกหน่วยงานเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสมุทรปราการ และสถานีตำรวจภูธรตำบลสำโรงเหนือ มาจากปัจจัยด้านสภาพการจราจรและสภาพแวดล้อมซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ปัญหาเหล่านี้ต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการช่วยกันแก้ไข จึงจะส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจราจรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ความต้องการในการเพิ่มอัตรากำลังคนในการปฏิบัติงาน อุปกรณ์ที่สนับสนุนการทำงาน และเพิ่มสวัสดิการให้กับตำรวจ จราจรก็มีความจำเป็น รวมถึงการจัดกิจกรรมให้เกิดการผ่อนคลายจากการทำงาน เช่น โครงการด้านศาสนา เพื่อลดความเครียดจากการสั่งงานของผู้บังคับบัญชาที่มีคำสั่งปริมาณงานมากจนเกินไป ลดงานที่นอกเหนือจากหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาวิน ฉายโฉมเลิศ (2542) ที่พบว่า ปัจจัยด้านกำลังพล งบประมาณสวัสดิการ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน และขวัญกำลังใจอยู่ในเกณฑ์ที่สูง โดยเฉพาะปัจจัยด้านกำลังพลมีผลกระทบมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านงบประมาณและด้านสวัสดิการตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านอาวุธมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่น้อยที่สุด

สรุป

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของการปฏิบัติงานตำรวจจราจร ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสุขภาพหรือความปลอดภัย ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีทั้งที่มา

จากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก อย่างไรก็ตาม การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะที่ควรค้นคว้าหรือดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้

1. ด้านสุขภาพ ควรมีการจัดหาอุปกรณ์สำหรับป้องกันในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีคุณภาพที่ดีขึ้นจากเดิมให้กับตำรวจจราจร เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยที่อาจเกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่

2. ด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรให้กับประชาชนผู้ขับขี่ใช้ยานพาหนะบนท้องถนน ให้มีความรู้ความเข้าใจ เพื่อก่อให้เกิดวินัยการจราจร และควรมีการฝึกอบรมฝึกอบรมตำรวจจราจรให้สามารถใช้วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และปฏิบัติงานในรูปสภาวะต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวัง

3. ต้องแก้ปัญหาในด้านกำลังพล โดยผู้บังคับบัญชาควรจัดหากำลังพลมาปฏิบัติหน้าที่ให้เพียงพอกับปริมาณงานที่มีอยู่ และเพิ่มสวัสดิการให้กับตำรวจจราจรมากขึ้น เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับตำรวจจราจร

บรรณานุกรม

กรมตำรวจ. (2523). *ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี*. กรุงเทพมหานคร: ไทศาลการพิมพ์.

- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2539). *สรุปข่าวสิ่งแวดล้อม 39*. กรุงเทพมหานคร: กองสารสนเทศสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม.
- กรมอนามัย. (2540). *ปัญหามลพิษทางอากาศ ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและแนวทางการแก้ไข*. กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กรรณิการ์ เสริมพณิชกิจ. (2542). *ผลกระทบของมลพิษทางอากาศที่มีต่อสุขภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลลาดพร้าว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กองบัญชาการตำรวจนครบาล. (2545). *โครงการจัดระเบียบจราจร กองบัญชาการตำรวจนครบาล*. กรุงเทพมหานคร: กองบัญชาการตำรวจนครบาล.
- เกษม จันทรแก้ว. (2541). *เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร: โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษาศาสาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คำภิญ สุทธิพิทักษ์. (2539). *หุดมลพิษในบรรยากาศ*. กรุงเทพมหานคร: ปรีทัศน์.
- ชลดา พรศพิบูลย์. (2536). *ความตระหนักต่อมลภาวะอากาศของตำรวจจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณรงค์ ณ เชียงใหม่. (2530). *สุขภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ธนะเสรีฐ ยลประสาน. (2542). *ผลกระทบจากปัญหาการจราจรต่อสุขภาพอนามัยข้าราชการตำรวจจราจรในกรุงเทพมหานคร: ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจนครบาลบุปผาราม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธานินทร์ สุทธิบุญขร. (2543). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของฝ่ายการพนักงานบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นัธพงษ์ พรหมมี. (2542). *ความรู้และความคิดเห็นของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในกองบัญชาการ ตำรวจนครบาลที่มีต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับมลพิษทางเสียง และทางอากาศในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2520). *ทัศนคติ: การวัด การเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย*. กรุงเทพมหานคร :ไทยวัฒนาพานิช.

- ประภาวิน ฉายโณมเลิศ. (2542). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจจราจร: ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจจราจรในสังกัดสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองสมุทรปราการ และสถานีตำรวจภูธรตำบลลำโรงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิชิต สกุลพราหมณ์. (2533). *ปัญหามลพิษอากาศในกรุงเทพมหานคร: คุณภาพชีวิตของคนเมืองหลวง*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน. (2537). *หน้าที่และความสำคัญของตำรวจจราจร*. นครปฐม: สามพรานการพิมพ์.
- วิทย์ยุทธ บัวคลี่. (2550). *ความเครียดของเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจจราจร ศึกษาเฉพาะงานศูนย์ ควบคุมจราจรวิภาวดีรังสิต/ทางพิเศษ กองบังคับการตำรวจจราจร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุทิน อยู่สุข. มลพิษทางอากาศ. (2533). เอกสารการสอนชุดวิชาเรื่องอนามัยสิ่งแวดล้อม หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุมาลี พิตรากุล. นิเวศวิทยา. (2532). *เอกสารวิชาการ ฉบับที่ 24*. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- สุรพงษ์ เหมือนเผ่าพงษ์. (2540). *ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- แสงสันต์ พานิช. (2530). *มลพิษทางอากาศในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: กองมาตรฐาน คุณภาพอากาศ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ.

หลักธรรมาภิบาลกับผู้นำองค์กร Good Governance Principles with Organizational Leaders

สมยศ ปัญญามาก

Somyot Panyamak

กองบังคับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธร ภาค 5

Investigation Division, Provincial Police Region 5

Corresponding Author, E-mail: somyot_pan@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารองค์การหรือประเทศ ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรมและตรวจสอบได้ ทั้งยังสามารถแก้ปัญหาของสังคม ที่จะนำมาซึ่งความเจริญในด้านต่าง ๆ ธรรมาภิบาลประกอบด้วยหลัก 6 ประการ คือ 1. การมีส่วนร่วม 2. นิติธรรม 3. ความโปร่งใส 4. การตอบสนอง 5. การมุ่งเน้นฉันทามติ 6. ความเสมอภาค/ความเที่ยงธรรม หลักธรรมาภิบาลทั้งหมดนี้เป็นคุณสมบัติของผู้นำองค์กร เพราะเป็นการสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น ความเป็นธรรม การประพฤติสิ่งที่น่านับถือ ทั้งนี้ ผู้นำต้องนำหลักธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ และการปรับตัวเข้าหาคนอื่น รวมถึงการมีจินตนาการและการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ผู้นำจึงต้องประพฤติเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาล จึงจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการองค์การ ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล; ผู้นำองค์กร; ภาวะผู้นำ

Abstract

The administration of a country with good governance is the right way to manage organization with efficiency, morality, transparency, fairness, and verifiability. In addition, it is effective to solve the problems in society which leads to develop in a variety of ways. The good governance is concerned with 6 principles as follows: 1) participation;

2) rule of law; 3) transparency; 4) responsiveness; 5) consensus-oriented; and 6) equity. All are necessary for leaders to apply to their organization. These are also for building trust, confidence, fairness, respect, etc. Therefore, leaders have to apply the good governance for using in situation and adapting to followers, including imagination and inspiration at work. In this way, leaders will be beneficial to organization, community, society, and nation.

Keywords: Good Governance; Leaders of Organization; Leadership

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันของโลก ยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคม การบริหารงานภาครัฐและเอกชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องมาจากผลของความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยี การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ระบบการบริหารงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนเกิดความไม่สอดคล้องและทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงมีผลกระทบต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อองค์การอื่น ๆ อย่างมากมาย การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานขององค์การ เพราะเป็นเครื่องมือที่ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จ และความล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพ หรือ ความมีประสิทธิภาพขององค์การ ในปัจจุบันการบริหารจัดการมีความสลับซับซ้อน

กว่าในอดีต แต่การบริหารจัดการที่เป็นการบริหารจัดการแบบแยกส่วนผลลัพธ์ก็คือ หน่วยงานแต่ละหน่วยงานและบุคคลแต่ละบุคคลต่างก็มุ่งทำงานเฉพาะส่วนของตน ไม่ได้มุ่งเน้นให้มีการประสานงานและบูรณาการกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่น ๆ ทำให้การบริหารไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควรการบริหารจัดการแบบบูรณาการที่คำนึงถึงเป้าหมายและความต้องการของประชาชน การประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะช่วยนำไปสู่การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างมีเอกภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนโดยรวมต่อไป (กฤษฎา เพิ่มทันจิตต์, 2549: 1)

จากวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคมดังที่ทราบกันทั่วไปแล้วว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดขึ้น

จากความบกพร่อง ความอ่อนแอ และหย่อนประสิทธิภาพของกลไกด้านการบริหารจัดการในระดับชาติและระดับองค์การของภาครัฐ รวมไปถึงการทุจริตและการกระทำผิดจริยธรรมในวิชาชีพ ซึ่งแยกพิจารณาได้ ดังนี้ (สำนักความต่างประเทศ สป., ออนไลน์) 1. การขาดกลไกและกฎเกณฑ์ที่ดีพอในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม ขณะที่กลไกที่มีอยู่กับบกพร่อง ไม่สามารถเตือนภัยที่เคลื่อนไหวเข้ามากระทบระบบเศรษฐกิจและการเงินอย่างรวดเร็วได้ เมื่อถูกกระทบแล้วไม่สามารถปรับเปลี่ยนกลไกการบริหารงานของภาครัฐให้ทันต่อสถานการณ์ได้ 2. ความอ่อนด้อยและถดถอยของกลุ่มข้าราชการ นักวิชาการ คนกลุ่มนี้ต้องมีบทบาทสำคัญในการศึกษาค้นคว้าเสนอแนะนโยบายและวิธีแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่จำเป็นในการบริหารประเทศ 3. ระบบการตัดสินใจและการบริหารจัดการของภาครัฐมีลักษณะที่ขาดความโปร่งใสบริสุทธิ์และยุติธรรม ส่งผลให้ตัวระบบเองไม่มีประสิทธิภาพขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสหรือช่องทางให้เกิดความฉ้อฉลผิดจริยธรรมในวิชาชีพขึ้นได้ 4. ประชาชนขาดข้อมูลข่าวสาร ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่มีโอกาสในการ

ร่วมตัดสินใจและร่วมแก้ไขปัญหา 5. ปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในภาครัฐ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง และมีการร่วมกันการกระทำทุจริตอย่างเป็นกระบวนการ

เมื่อประเทศต้องประสบกับปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจการเงินที่ร้ายแรงและยุ่งยากมากกว่าที่ผ่านมาหลายครั้งที่รัฐบาลต้องตัดสินใจในวิกฤตเศรษฐกิจด้วยการเจรจาขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนระหว่างประเทศ (International Money Fund) เพื่อให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและได้กำหนดเงื่อนไขปฏิรูประบบราชการที่เป็นกลไกส่วนหนึ่งในการสร้างหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) (วิศรา รัตน์ สมัย, 2543: 1)

ประเด็นหลักสำคัญเกี่ยวกับการจัดบทบาทของภาครัฐให้เหมาะสมในสังคม รวมถึงการกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่องค์กร การสร้างระบบการตรวจสอบเพื่อความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของสาธารณะชนเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เหล่านี้เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง (Decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่ต้องทำที่จำเป็น และ

ให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น ซึ่งเหตุผลการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการอันเนื่องมาจากการล่าช้าในการตัดสินใจจากส่วนกลาง โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมดำเนินการตลอดจนร่วมตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง และเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงส่งเสริมให้การพัฒนาส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิผล ทั้ง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (สิริพัฒน์ ลาภจิตร, 2550: 23-24)

นอกจากนี้ การบริหารงานภาครัฐได้ยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิผล มีประสิทธิภาพและความคุ้มค่า เปิดเผย โปร่งใส และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งทำให้ส่วนราชการต่าง ๆ ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการคิดให้มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางและวิธีการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู่การเป็น

องค์การสมัยใหม่ ทำงานเชิงรุกแบบบูรณาการคล่องตัว รวดเร็ว มีขีดสมรรถนะสูงและสามารถรองรับต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้ ตัวอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับการบริหารจัดการภาครัฐในปัจจุบันยังได้นำแนวคิดในเรื่องของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) มาปรับใช้ โดยให้ความสำคัญต่อการรับผิดชอบต่อผลงาน การควบคุมผลสัมฤทธิ์ การเชื่อมโยงให้เข้ากับการจัดสรรทรัพยากรและการให้รางวัล การปรับโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการกิจภาครัฐ เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินจำเป็นประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและการตอบสนองความต้องการ รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

เนื้อเรื่อง

ธรรมาภิบาลสากล

ธรรมาภิบาลตรงกับภาษาอังกฤษว่า Good Governance เป็นเรื่องที่ทุกประเทศ ไม่ว่าประเทศกำลังพัฒนาหรือพัฒนาแล้วต้องการให้

เกิดขึ้น โดยความหมายของ Governance หมายถึง กรอบในการบริหารจัดการองค์การต่าง ๆ เมื่อนำไปใช้ในการบริหารบริษัท เรียกว่า Corporate Governance หากนำไปใช้ในราชการเรียกว่า Public Governance ซึ่งกรอบการบริหารจัดการนี้ย่อมมีทั้งดีและไม่ดี ที่ดีเรียกว่า Good Governance สำหรับไม่ดีเรียกว่า Bad Governance

ธรรมาภิบาลในความหมายแบบสากลมีความหมายถึงระบบโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของประเทศ เพื่อที่ภาคต่าง ๆ ของสังคมจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติสุข (อรพินท์ สฟโชคชัย, 2541: 11) ดังนั้น คำว่า ธรรมาภิบาล ที่นักวิชาการได้นำเสนอไว้ มีความสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาและการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยและความเหมาะสมกับวัฒนธรรม สังคม และลักษณะการปกครองปัจจุบันของประเทศ จึงสรุปได้ว่า ธรรมาภิบาลทำหน้าที่เป็นกลไก เครื่องมือและแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนอย่างจริงจังอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อให้ประเทศมีพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมทางกฎหมาย มีเสถียรภาพ มีโครงสร้างและกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี, 2544: 10)

องค์ประกอบสำคัญของหลักธรรมาภิบาล

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 กำหนดแบบแผนการปฏิบัติราชการที่ทำให้เกิดการบริหารบ้านเมืองที่ดี โดยให้ตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อให้มีผลเป็นบทบังคับให้ทุกส่วนราชการกำหนดเป้าหมายและวิธีการในการดำเนินการเพื่อการบริหารราชการที่ดี ส่วนระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลว่ามีองค์ประกอบ 6 ประการ ดังนี้

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่าง ๆ ให้

ทันสมัยและเป็นธรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมนิยมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดถือในความถูกต้องดีงาม

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข่าวสารได้สะดวก เป็นกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องได้ชัดเจนขึ้น

4. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งข่าวสารหรือการไต่สวนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์ การแสดงประชามติ

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาของบ้านเมือง และกระตือรือร้นช่วยแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความเห็นที่ต่างกัน และความกล้าที่จะรับผลจากการกระทำของตนเอง

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมาภิบาลให้คนไทยมีความประหยัดใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ตามหลักธรรมาภิบาล เป็นวิธีการที่ดีที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์การหรือประเทศให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ และตรวจสอบได้และมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาของสังคม นำมาซึ่งความเจริญในด้านต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า หลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการและเป็นประโยชน์ต่อองค์การ ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก ดังต่อไปนี้

1. เป็นหลักการพื้นฐานในการสร้างความเป็นธรรมในสังคม เอื้อประโยชน์ให้กับคนทุกระดับ

2. การใช้หลักธรรมาภิบาลในทุกระดับส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. หลักธรรมาภิบาลช่วยลดบรรเทา และแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

4. หลักธรรมาภิบาลจะช่วยให้สังคมมีความเข้มแข็งในทุกด้าน

5. หลักธรรมาภิบาลช่วยลดปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง

6. หลักธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่เกื้อหนุนสังคมประชาธิปไตย และส่งเสริมให้คนมีส่วนร่วมซื้อสัตย์สุจริต

7. หลักธรรมาภิบาลจะช่วยให้ระบบบริหารของรัฐมีความยุติธรรมที่น่าเชื่อถือได้

8. หลักธรรมาภิบาลเป็นมาตรฐานสากลที่บ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาของประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง

9. หลักธรรมาภิบาลมีหลักการการบริหารหลายรูปแบบที่ถูกนำมาใช้ในการบริหาร เช่น ระบบมาตรฐานสากลภาครัฐแห่งประเทศไทย ระบบการควบคุมคุณภาพ ระบบมาตรฐานสากล การบริหารคุณภาพทั้งระบบ การบริหารที่ยึดโรงเรียนเป็นฐาน

10. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 9 กำหนดให้จัดโครงสร้างระบบและกระบวนการจัดการศึกษาโดยยึดหลักกระจายอำนาจและหลักการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล

11. หลักธรรมาภิบาลเป็นกุญแจสำคัญในการนำไปสู่การฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศยากจน

12. หลักธรรมาภิบาลเป็นหลักการสำคัญที่องค์การระหว่าง

ประเทศใช้เป็นเงื่อนไขในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศยากจนหรือประเทศที่กำลังพัฒนา

13. หลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

14. หลักธรรมาภิบาลมีกระบวนการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่เป็นธรรมต่อคนในสังคมให้ความมั่นใจแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสและยากจน มีการจัดระบบเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและรักษาความสมดุลของระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

เครื่องมือในการเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล

เครื่องมือในการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาลมีหลายชนิดที่นำมาใช้บูรณาการเพื่อให้การบริหารองค์การดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ เครื่องมือดังกล่าวที่นำมาใช้ประกอบการบริหารองค์การตามหลักธรรมาภิบาล มีดังต่อไปนี้

1. การวางแผนและการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Planning and Strategic Management) การวางแผน

ยุทธศาสตร์ เป็นวิธีการที่ประกอบไปด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกและภายในองค์กร และนำมาพิจารณากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ที่เป็นทิศทางในการดำเนินงานขององค์กรนั้น เป็นเครื่องมือในการกำหนดบทบาทภารกิจ หรือสิ่งที่จะต้องเลือกที่จะทำหรือไม่ทำในอนาคต

2. การบริหารโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result-based Management) หมายถึง การบริหารโดยมีการกำหนดผลสัมฤทธิ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างชัดเจน โดยมีตัวชี้วัด (Key Performance Indicators) ที่สามารถติดตามการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดดังกล่าวอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความโปร่งใสว่า ใครจะต้องกระทำงานอะไร ให้บรรลุผลเช่นใด ด้วยปริมาณและคุณภาพเท่าใด

3. การบริหารกระบวนการ (Business Process Management) เป็นการบริหารรอบเวลาให้มีความคุ้มค่ามากที่สุด

4. การบริหารโดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Management) หรือการประยุกต์ใช้ข้อมูลข่าวสารในยุคสมัยใหม่เพื่อความรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่สิ้นเปลืองเวลา

5. การบริหารต้นทุนฐานกิจกรรม (Activity-based Costing and Management) การศึกษาและการคำนวณต้นทุนในการดำเนินกิจกรรมเป็นเครื่องมือในการพิจารณาความคุ้มค่าของกิจกรรมขั้นตอนต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่ และสร้างความตระหนักให้กับพนักงานเกี่ยวกับต้นทุนและความสิ้นเปลืองในการดำเนินงาน

6. การบริหารคุณภาพโดยรวมทั้งองค์กร (Total Quality Management)

7. การบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management) การบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรในปัจจุบัน มักจะใช้การบริหารทรัพยากรบุคคลโดยใช้ขีดสมรรถนะเป็นหลัก (Competency-based Management) โดยมี การกำหนดขีดสมรรถนะหลักและขีดสมรรถนะเฉพาะตำแหน่งของบุคลากรอย่างชัดเจน มีการประเมิน พัฒนาและพิจารณาความดีความชอบ แต่งตั้งโยกย้ายโดยอาศัยข้อมูลขีดสมรรถนะเป็นเกณฑ์

ภาวะผู้นำ

จากความหมายของคำว่า ผู้นำ หัวหน้า ผู้บริหาร และนักบริหาร ที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่ามีคุณสมบัติของบุคคลประการหนึ่งที่มี

ความจำเป็นต่อการยอมรับของผู้ตาม และจำเป็นต่อการโน้มน้าวให้ผู้ตาม กระทำสิ่งต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จดังที่ต้องการได้ คุณสมบัติดังกล่าว คือ ภาวะผู้นำ (Leadership)

คำว่า ภาวะผู้นำ ก็คือ สภาพของความเป็นผู้นำ ซึ่งดไวท์ เอลเซนฮาวเออร์ (Dwight Elsenhower) ได้ขยายความไว้ว่าเป็น “ศิลปะในการทำให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่คุณต้องการให้สำเร็จ ลุล่วงได้ ด้วยความเต็มใจของพวกเขาเอง” ส่วนวิธีการสร้างภาวะผู้นำมีสูตรสำเร็จ 5 ประการ ดังนี้ (สุเมธ แสงนิม นวล, 2552: 10)

1 เข้มแข็ง หมายถึง ความเข้มแข็ง 1 ประการ คือ ต้องเป็นคนเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่หวั่นไหว ไม่ว่าจะตกอยู่ในสถานการณ์อย่างใดก็ตาม

2 แกร่งกล้า หมายถึง ความแกร่งกล้า 2 ประการ คือ แกร่งกล้ารับผิดและแกร่งกล้ารับชอบ คือ ต้องแกร่งกล้ารับทั้งผิด รับทั้งชอบ จะรับอย่างไร อย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่ได้เป็นที่มาของคำว่า ความรับผิดชอบ

3 ศรัทธา หมายถึง ความศรัทธา 3 ประการ ได้แก่ 1. ศรัทธาตัวเอง 2. ศรัทธาเพื่อนร่วมงาน และ 3. ศรัทธาหน่วยงาน ผู้นำต้องมีศรัทธา โดยเริ่มต้นที่ตัวเองก่อน ว่าเป็นคนมีความรู้ มีความสามารถ สิ่งใดที่ผู้อื่นทำ

ได้ เราก็ต้องทำได้ และพยายามทำให้ดีกว่า นอกจากศรัทธาในตัวเองแล้ว ต่อมาคือ ศรัทธาเพื่อนร่วมงาน ต้องรู้จักให้เกียรติผู้อื่น เห็นความสำคัญและความสามารถของผู้อื่น ตลอดจนเข้าใจถึงวิธีการทำงานเป็นทีม สุดท้ายคือ ศรัทธาหน่วยงานหรือองค์กรที่เราสังกัดอยู่ ผู้นำคือตัวแทนของหน่วยงาน ถ้าเราต้องการสร้างภาวะผู้นำ โดยขาดสำนักแห่งศรัทธาต่อหน่วยงานของตนเอง ย่อมไม่สามารถจูงใจให้ผู้ตามอีกทีมที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้

4 คุณค่า หมายถึง ความมีคุณค่า 4 ประการ คือ 1. คุณค่าแห่งการคิด 2. คุณค่าแห่งการพูด 3. คุณค่าแห่งการตัดสินใจ และ 4. คุณค่าแห่งการกระทำ คนเป็นผู้นำต้องสร้างคุณค่าให้คนเห็น คนเชื่อถือ เคารพรัก และศรัทธา การคิด การพูด การตัดสินใจ ตลอดจนการกระทำจึงต้องผ่านการกลั่นกรองมาก่อนเสมอ การสร้างคุณค่าด้วยการคิด คือ ต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ไม่หยุดนิ่ง คิดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและอยู่ในกรอบของคุณธรรม การสร้างคุณค่าด้วยการพูด คือ รู้จักพูด เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นได้รับทราบและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง พูดเพื่อให้เกิดผลในทางบวก เกิดความศรัทธาในองค์การเกิดความสามัคคี

ระหว่างเพื่อนร่วมงาน เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้ที่มีตำแหน่งด้อยกว่าและเกิดแรงจูงใจที่จะทำงานให้สำเร็จ การสร้างคุณค่าด้วยการตัดสินใจ การตัดสินใจที่เด็ดขาดมั่นคง โดยผ่านการไตร่ตรองด้วยเหตุผลมาอย่างดีแล้ว ถือเป็นคุณสมบัติพิเศษของผู้นำ และเมื่อตัดสินใจแล้ว ผลจะออกมาถูกหรือผิด ผู้นำจะต้องรับผิดชอบแต่โดยดี ไม่ปิดความผิดไปให้ผู้อื่น การสร้างคุณค่าด้วยการกระทำ เมื่อมีความคิด มีการถ่ายทอดให้เข้าใจด้วยการพูด มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดมั่นคงแล้ว ก็ถึงขั้นของการกระทำ ผู้นำต้องกระทำการใด ๆ อย่างห้าวหาญเป็นตัวอย่าง มีความขยันหมั่นเพียรมากกว่าผู้อื่น มีความอดทนมากกว่าผู้อื่น ตลอดจนยึดหลักความถูกต้องและคุณธรรมมากกว่าผู้อื่น เหล่านี้จึงจะเรียกได้ว่ามีภาวะผู้นำ

5 สามารถ หมายถึง ความสามารถ 5 ประการ คือ ความสามารถในการวางแผนงาน มอบหมายงาน ควบคุมงาน ประสานงาน และพัฒนาคนพัฒนางาน ซึ่งทั้ง 5 สามารถนี้เป็นบทบาทหน้าที่ของผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำนักบริหาร เพราะผู้นำนักบริหารต้องรู้จักการวางแผนงาน จะทำสิ่งใดต้องคิดไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร โดยใคร ขึ้นต่อไปคือ

มอบหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนั้นไปดำเนินการ เรียกว่า การมอบหมายงาน โดยคำนึงอยู่เสมอว่า ผู้บริหาร คือ “ผู้ที่ทำให้สำเร็จ โดยไม่ลงมือทำด้วยตนเอง แต่ใช้วิธีจูงใจให้คนอื่นมาทำงานแทนตนจนสำเร็จ” เมื่อมอบหมายงานแล้ว ก็ต้องรู้จักติดตามงาน ตรวจสอบ ว่างานที่มอบให้ผู้อื่นไปทำนั้นได้ผลประการใด มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ วิธีการนี้เรียกว่า การควบคุมงาน และถึงแม้ว่าจะมีการควบคุมงานอย่างดีแล้วก็ตาม การทำงานในปัจจุบัน ไม่ได้กระทำร่วมกับคน ๆ เดียวหรือหน่วยงานเดียว การประสานงาน จึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่ที่สำคัญมากไปกว่านั้น คือ ต้องมีการพัฒนาคน พัฒนางาน อยู่ตลอดเวลา คำว่า พัฒนา คือ การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อพัฒนาคนจนได้คนเก่งคนดีแล้ว คนเก่งคนดีต้องทำงานดีทำงานเก่ง คือ มีการพัฒนางานเพื่อให้ได้ผลงานที่ดี มีคุณภาพ จึงจะถือเป็นความสำเร็จของผู้นำนักบริหารทั้งหลาย

ดังนั้น หากต้องการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบต้องพยายามสร้างตัวเองให้มีภาวะผู้นำที่ประกอบด้วย 1 เข้มแข็ง 2 แกร่งกล้า 3 ศรีทธา 4 คุณค่า 5 สามารถ จึงจะถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสำคัญของผู้นำอย่างแท้จริง

คุณสมบัติและคุณลักษณะ ของผู้นำที่ดี

นอกเหนือจากภาวะผู้นำที่เป็นคุณสมบัติจำเป็นเฉพาะตัวแล้ว ผู้นำยังต้องมีคุณสมบัติและคุณลักษณะที่ดีที่สำคัญมาเป็นองค์ประกอบ เพื่อให้เป็นผู้นำที่ดีที่สมบูรณ์แบบอีกมากมาย ตัวอย่างของคุณสมบัติของผู้นำที่ดี ที่ผู้นำต้องมี 8 ประการ คือ

1. ไว้วางใจ ไม่หวงอำนาจ ผู้นำต้องไว้วางใจผู้ตามหรือลูกน้อง ไม่หวงอำนาจ ยิ่งมอบอำนาจออกไปมาก ยิ่งเป็นผลดีต่อการบริหาร เพราะจะช่วยแบ่งเบาในรายละเอียด ทำให้ผู้นำมีเวลาที่จะสร้างสรรค์ ควบคุมและติดตามงาน ความสำคัญของการมอบอำนาจจึงอยู่ที่วิธีการ และการเลือกบุคคลที่จะรับมอบอำนาจได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

2. หยั่งรู้แล้วเตรียมพร้อม ผู้นำต้องสามารถหยั่งรู้ว่าจะเกิดสถานการณ์เหตุการณ์อะไรขึ้นข้างหน้า เพื่อจะได้เตรียมรับสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงทีการหยั่งรู้ ในที่นี้ หมายถึง การหยั่งรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ คือ หยั่งรู้จากการติดตามข่าวสารหรือจากการเก็บข้อมูลมาศึกษาในเชิงสถิติ เช่น ท้องที่ที่เคยประสบภัยธรรมชาติย่อมต้องมีข้อมูลเก่าที่สามารถนำมาใช้เตรียมการ เพื่อรับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นอีกได้ ผู้นำที่ดีจึงต้องพยายาม

หาวิธีที่จะไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่เรียกว่า ซ้ำซาก

3. รู้จักตัวเอง ผู้นำต้องรู้จักตัวเอง รู้ว่าตัวเองเป็นคนอย่างไร มีจุดเด่นจุดด้อยหรือข้อดีข้อเสียประการใด จะได้ใช้เป็นปัจจัยในการนำผู้คนให้ได้ดียิ่งขึ้น ปัจจุบันจึงมีการฝึกอบรมการประเมินเบื้องต้น โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) ด้วยการหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของตนเอง ซึ่งใช้ได้ทั้งกับบุคคลและองค์กร หรือใช้วิธีง่าย ๆ โดยให้สามิ ภรรยาหรือลูก เป็นคนใกล้ชิดและจริงใจต่อเรา ช่วยวิเคราะห์และแนะนำก็ได้

4. มีจินตนาการและการจูงใจ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีจินตนาการ เช่น โอนัสโตนักกล่าวไว้ว่า “จินตนาการสำคัญกว่าความรู้” เพราะจินตนาการคือ วิสัยทัศน์และความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการจำลองผลสำเร็จ ขั้นตอนการดำเนินการที่มีความเป็นไปได้ไว้ในสมอง เมื่อคิดสร้างสรรค์สิ่งใดแล้ว ต้องคิดภาพในรายละเอียดให้ออกกว่า ต้องมีขั้นตอนการดำเนินการอย่างไร จึงจะสำเร็จ ส่วนของความสามารถในการจูงใจเป็นศิลปะที่เรียนรู้ได้ จึงมีการเขียนไว้เป็นทฤษฎีต่าง ๆ ให้ผู้นำได้ศึกษามากมาย เพราะเมื่อผู้นำคิดสร้างสรรค์โครงการใด ๆ แล้ว หากไม่สามารถจูงใจให้ผู้อื่น

ปฏิบัติตามจนประสบผลสำเร็จได้ จินตนาการนั้นก็ไร้ความหมาย ดังนั้น การมีจินตนาการและมีความสามารถในการจูงใจผู้อื่น จึงเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้นำที่ดี

5. ประพจน์สิ่งที่น่านับถือ ผู้นำจะต้องทำตัวเป็นแบบอย่าง เพราะการประพฤติปฏิบัติของผู้นำ นอกจากจะมีอิทธิพลต่อผู้ตามและองค์กร ดังคำพูดที่ว่า “หัวไม่ส่าย หางไม่กระดิก” แล้ว การปฏิบัติตนของผู้นำยังอยู่ในสายตาของผู้คน หากประพจน์ดี ผู้คนก็ชื่นชมสรรเสริญ ในทางตรงกันข้าม หากประพจน์ไม่ดี ผู้คนก็ชิงชังไม่นับถือ การถูกชิงชังและขาดความนับถือจะทำให้บารมีของผู้นำ ตลอดจนแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามลดน้อยลงหรือหมดไป นั่นย่อมเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง

6. เชื่อมมั่นและรับฟัง ผู้นำจะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง ในขณะเดียวกันก็พร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยเฉพาะกับผู้ตามหรือลูกน้อง โลกในยุคประชาธิปไตย คนรุ่นใหม่ถูกฝึกให้มีความคิดเป็นของตนเอง และรับฟังเสียงของคนส่วนใหญ่ ดังนั้น ผู้นำที่ดีต้องมีคุณสมบัติทันโลก จึงจะสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. รู้จักปรับตัวและยืดหยุ่น ผู้นำต้องรู้จักปรับตัวตามสถานการณ์

เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ พร้อมทั้งจะนำผู้อื่นให้ปรับตัวตาม อย่างที่เรียกว่า “เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง” อีกทั้งต้องมีความยืดหยุ่น รู้จักผ่อนปรนรับฟังความคิดเห็นของลูกน้องและเพื่อนร่วมงานบ้าง นั่นคือ ทำงานโดยยึดหลักนิติศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องให้ความสำคัญแก่หลักรัฐศาสตร์ด้วย

8. ยอมรับทั้งความผิดพลาดและความถูกต้องผู้นำ ทำอะไรก็ตาม หากผิดพลาดต้องยอมรับผิด ผู้นำต้องรู้จักการกล่าวคำขอโทษ เพราะคนเราไม่มีใครทำอะไรได้ถูกต้องเสมอไป แต่ความผิดพลาดในเรื่องเดียวกันนั้น ไม่ควรจะทำผิดซ้ำ และไม่ควรละเลยการเก็บสถิติเพื่อประเมินหาข้อดีข้อเสีย เมื่องานแต่ละงานเสร็จสิ้นลง ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น คุณสมบัติทั้ง 8 ประการนี้ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำต้องมีประจำอยู่ในตน จึงจะถือเป็นผู้นำที่ดีได้

ผู้นำแบบที่คนไทยชื่นชอบ

การกล่าวอ้างถึงคุณสมบัติและคุณลักษณะที่ดีของผู้นำ อาจพูดได้ว่าเป็นการมองอย่างนักวิชาการ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับ การสำรวจความคิดเห็นของคนไทยในหัวข้อความต้องการผู้นำที่มีคุณสมบัติอย่างที่คน

ไทยขึ้นขอบ จะได้ผลในทำนองเดียวกัน ดังนี้

1. มีความซื่อสัตย์สุจริต คนไทยมองว่า ความซื่อสัตย์สุจริต ควรจะเป็นคุณสมบัติที่สำคัญประการแรกของผู้นำไทย เพราะความซื่อสัตย์สุจริตถือเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาของประเทศ ดังจะสังเกตได้ว่า การจัดลำดับความน่าเชื่อถือและสถิติการไม่มีคอร์รัปชันนั้น ในประเทศพัฒนาแล้วทั้งหมดจะมีผลการยอมรับในลำดับต้น ๆ ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาต้องแข่งขันกันเพื่อไม่ให้ตกเป็นอันดับรั้งท้าย

2. มีความยุติธรรม คนไทยให้ความสำคัญกับความยุติธรรม เพราะความยุติธรรมของผู้นำช่วยให้ผู้ปฏิบัติเกิดกำลังใจในการทำงาน โดยมุ่งหวังว่า เมื่อมีความมุ่งมั่น ความขยันขันแข็งในการปฏิบัติงานแล้ว จะได้รับความดีความชอบและการสนับสนุนจากผู้นำอย่างยุติธรรม

3. มีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้นำ โดยธรรมชาติแล้ว ทุกคนต้องการผู้นำที่มีความรับผิดชอบและสามารถตัดสินใจแทนตนได้ คนไทยก็เช่นเดียวกันที่ต้องการผู้นำที่มีความรับผิดชอบ

4. มีวิสัยทัศน์ เป็นส่วนสำคัญในการนำองค์กรไปสู่ความก้าวหน้าและความสำเร็จ ในหน่วยงานขนาดใหญ่อาจต้องใช้วิสัยทัศน์ที่เกิดจากการ

ระดมความคิดเห็นของสมาชิกในองค์กรร่วมกัน

5. มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หรืออย่างน้อยก็ช่วยก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นในองค์กร บางครั้งความคิดสร้างสรรค์ก็สามารถช่วยแก้ปัญหาซ้ำซากได้ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของผู้นำที่คนไทยต้องการ

6. มีการทำงานเป็นทีม โดยลักษณะนิสัยดั้งเดิมของคนไทย มักไม่ค่อยประสบความสำเร็จในการทำงานเป็นทีม นัก แต่เมื่อสังคมมีการพัฒนาขึ้น จึงต้องเรียนรู้และมองเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีม ว่าการให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วมรับผิดชอบ ย่อมให้ผลลัพธ์ที่ดีกว่า การทำงานเป็นทีมของผู้นำจึงเป็นคุณสมบัติที่ต้องการของคนไทยยุคใหม่

7. ความเป็นผู้นำ การสื่อความของคำว่า ความเป็นผู้นำ ในความหมายที่แท้จริง คือ การที่ผู้นำมีภาวะผู้นำนั่นเอง ดังได้เคยกล่าวแล้วว่า ภาวะผู้นำคือ ศิลปะในการทำให้ผู้ปฏิบัติทำในสิ่งที่ผู้นำต้องการให้สำเร็จ ล่วงได้ ด้วยความเต็มใจของผู้ปฏิบัติ ซึ่งผู้นำจะใช้เทคนิค บารมี หรือคุณลักษณะเพื่อการจูงใจอย่างไรวินั้นขึ้นอยู่กับผู้นำเอง แต่สรุปแล้วสิ่งที่คน

ไทยต้องการ คือ ผู้นำที่มีความเป็นผู้นำ หรือมีภาวะผู้นำอย่างเต็มเปี่ยม

8. มีความเสียสละ มีคำกล่าว เตือนสติผู้นำอยู่เสมอว่า เป็นผู้นำต้อง ทำงานหนักกว่าผู้อื่น อดทนกว่าผู้อื่น และเสียสละกว่าผู้อื่น ผู้นำที่เห็นแก่ ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ ส่วนรวม ย่อมไม่ได้รับความร่วมมือใน การทำงาน คนไทยจึงเชื่อว่าคุณสมบัติ ที่ดีอีกประการหนึ่งของผู้นำ คือ เป็นผู้ มีความเสียสละ

9. มีการวางแผน ผู้นำต้อง ทำงานเป็นระบบ มีการวางแผนการ ทำงานเป็นขั้นเป็นตอน มีการแบ่งงาน กันรับผิดชอบ การทำงานที่มีการ วางแผน จะช่วยให้การติดตามงาน การจัดสรรงบประมาณ และการ ประเมินผลงานชัดเจนเป็นระบบ และ ถ้ามีปัญหาอุปสรรคใด ๆ ก็จะสามารถ แก้ไขได้ถูกต้อง ทั้งยังใช้เป็นบทเรียน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำซากได้ใน อนาคต คุณสมบัติของผู้นำที่ทำงาน อย่างมีการวางแผน จึงเป็นที่ต้องการ ของคนไทยอีกประการหนึ่ง

บรรณานุกรม

กฤษ เพิ่มทันจิตต์. (2549). *หลักการและแนวทางการบริหารงานยุคใหม่ ภายใต้ภูมิทัศน์การแข่งขันใหม่ข้อสังเกตเชิงวิจารณ์ ภายใต้กรอบคุณค่าทางสังคมและ พุทธธรรมและแนวทางการบริหารแนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: สุขุมวิทการ พิมพ์ จำกัด.

10. มีวุฒิภาวะวุฒิ หมายถึง ความเจริญงอกงาม ความบริบูรณ์ใน ทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านอายุ การศึกษา สติปัญญา จิตใจอารมณ์ และการ ตัดสินใจ เป็นต้น คนไทยต้องการผู้นำ ที่มีความสมบูรณ์ดังกล่าว เพราะ คาดหวังว่า วุฒิภาวะของผู้นำจะช่วยให้ คุณสมบัติข้ออื่น ๆ ของผู้นำ โดดเด่น และสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สรุป

ภาวะผู้นำ คือ สภาพของ ความเป็นผู้นำที่มีศิลปะในการทำให้ ผู้อื่นทำในสิ่งที่ผู้นำต้องการให้สำเร็จ ล่วงได้ ด้วยความเต็มใจของผู้ปฏิบัติ เอง โดยใช้การบริหารกิจการบ้านเมือง ที่ดีมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยมี หลักการสำคัญที่เป็นหัวใจ เรียกว่า ธรรมาภิบาล ประกอบด้วยหลัก 6 ประการ คือ 1. การมีส่วนร่วม 2. นิติ ธรรม 3. ความโปร่งใส 4. การ ตอบสนอง 5. การมุ่งเน้นฉันทามติ 6. ความเสมอภาค/ความเที่ยงธรรม

- บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี. (2544). รายงานการวิจัยตัวชี้วัดธรรมาภิบาล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- วิศรา รัตนสมัย. (2543). การรับข่าวสารเพื่อสร้างความตระหนักสำนึกของประชาชนเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักความต่างประเทศ สป. แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล. สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2560, จาก <http://gotoknow.org/blog/dhama/104786>
- สิริพัฒน์ ลาภจิตร. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ แสงนิมนวล. (2552). ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า ส. เจริญการพิมพ์.
- อรพินท์ สฟโชคชัย. (2541). รายงานที่ ดี อาร์ ไอ เรื่องสังคมเสถียรภาพและกลไกประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

The Influence of Creation Myth on Tai Lue Community

Wannida Thungsang

Chinese Department, Faculty of Humanities and Social Sciences

Chiang Mai Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: wannida@hotmail.com

Abstract

The creation myth about the origin of the world is one of the most popular and well known legends among the Tai Lue ethnic group in Xishuangbanna and the Tai ethnic groups in the Mekong and Salween river basin regions. It appears in many forms and has been continually taught over time. The creation myth of the Tai Lue in Xishuangbanna seems to be highly acclaimed among the people, reflecting their united attempt and intention to make this literature widespread throughout their community.

This article aimed to study and analyze the role and existence of the origin of the world story from original Xishuangbanna Tai Lue-Chinese manuscripts. The study found that the origin of the world legend has influenced the Tai Lue society and serves as a tool for social discourse by propagating and passing it from generation to generation. Therefore, the study of other Tai pieces of ethnic literature from their ancient palm leaf manuscripts can be assessed for understanding, and for the development of sustainable peace in Tai societies.

Keywords: The Creation Myth; Tai Lue; Palm Leaf Manuscript

Introduction

In Xishuangbanna, the Tai Lue live in the area of Jing Hong city (Chiang Rung) and other nearby cities on the great “Lanchang Jiang” or “Mekong river” (Zheng, 1981) basin of the Xishuangbanna (Sipsongpanna) Dai (Tai) Autonomous Prefecture (The Overseas Chinese Affairs Office of the State Council, 2001) in the Southwestern Province of Yunnan, China (Tourism Bureau of Xishuangbanna Dai Autonomous Prefecture, 2011). The area was the Kingdom of Sipsongpanna, and Chiang Rung was the center of the Tai Lue’s glorious culture and civilization for hundreds of years. Although the original homeland of the Tai Lue was mainly in Sipsongpanna, they also dispersed to some parts of southern China, the upper part of Myanmar, the northern part of Laos and the northern part of Thailand. (Gordon, 2005)

The story of the origin of the world reflects the strong

imagination of the Tai people about the creation of nature, humans, and animals, as well as the characteristics and life style of people in different cultures representing a widespread and popular legend. It can be considered that faith and ritual embedded in traditional Tai literature plays an important role and function in influencing the attitude and characteristics of Tai people as a whole.

The Tai Lue people have their worldview about the origin of the world, reflecting their beliefs and the practicing of their rituals in the way of life of the community, its traditions and culture, and is an important influence on Tai Lue society

This article aims to study and analyze the role and the origins of the world story from the 10th volume of the one hundred volume Chinese Buddhist scripture series named “The Complete Chinese Pattra Buddhist Scripture” which was translated from original Xishuangbanna Tai Lue

manuscripts supported by the CPC Xishuangbanna Prefectural Party committee and government.

Document and field study techniques were used in this process by to investigate the meaning of existence in the social context of the literary works. The factors creating the social discourse through the use of the story of the creation myth will be emphasized. Thus, it can be said that the origin of the world story is a source of faith, tradition and culture for the Tai Lue people who continue to believe in Buddhism and the existence of the social community.

Content

Literary Text

This article uses the Chinese-Tai Lue literary text “*The Origin of the World*”. The world creation was called *Ba-ta-ma-gab-phun-lok* in the Tai Lue language and has been separated into two sections: *Ba-*

ta-ma-kab-mueng-lue and *Ba-ta-ma-kab-huo-chang*.

The *Ba-ta-ma-kab-mueng-lue*, the first part of the world creation myth, describes the evolution of the world; that there was no land nor creatures in the ancient time. Then the Brahma sent his avatars of *Pu-sang-ka-si* (male) and *Ya-sang-ka-sai* (female) to create heaven and earth, and the plants and animals. They then created humans by sculpting male and female figures from sawdust. This couple of created humans married together and also produced children, built their house, village and city. They then created the family and kin relative systems including the administration system for the city as well as a society of rice culture. However, after that the whole world was destroyed by fire, floods and storms.

The *Ba-ta-ma-kab-huo-chang*, the second part of *Ba-ta-ma-gab-phun-lok*, contains the story of *Yin Thra* or *Mha Brahma* who came down from

heaven to rebuild the new world. He created all things on the earth and utilized the twelve months of the Zodiac system to introduce the calculation of seasons, years, months and days. Thereafter, the legend mentioned *A-San-Yi Brahma* whose head was cut off by his princesses after an angel deity's trick. Every year there is the day of Brahma's head worship which has become the Tai New Year's day or Songkran Festival. The Brahma's head worship ceremony was later substituted by the ritual of worshipping *Ratanatrai* in Buddhism, which is to behave well, make merit, and to practice karma and charity.

An analysis of the content shows that the theme depicts the direction of the human way of life that is based on human beings' good and bad practices following the three characteristics of *Trilakkhana* which describes the impermanence, the oppression, and the soullessness of human

life. The story has a single plot which depicts the characters revealing some related Dharma in order to control the structure of society which requires good practices to gain merit and also to lead a good life.

Creating Social Discourse through the Story of the Origin of the World

According to history, the Tai Lue of Xishuangbanna lost their territory to China and came under Chinese rule due to the cultural revolution in China in 1835. The Tai Lue, with their long tradition of ruling by Chaofa's or Chao Maha Chivit's and their observation of Buddhism with their ancient unique art, culture and tradition, have kept their identity that has been handed down for generations.

The main mechanism for creating social discourse through the story of the origin of the world has been through the local leaders of the Tai Lue in Xishuangbanna and can be

classified into three groups as follows: Clergy, artisans and civic leaders

1. Buddhist Monks

During the more than a hundred years under the Chinese military government which in the past was very strict on Tai Lue art and cultural treasures, such as religious activities, many customs were destroyed. Despite the destruction of the religion and rituals, Tai Lue monks, who became the source for people's moral support, continued to preach to the people to practice good deeds and restrain themselves from doing evil. As such, the origin of the world became one of the stories for monks to use to remind people and teach them about ethics and household principles and the way of life, which is passed on through the example of the creation myth to the people in the Tai Lue community by teaching and in the rituals.

For this reason Buddhism and the monks in

Xishuangbanna are regarded as a form of cultural negotiation: monks as the masters and spiritual leaders of the nation to succeed (Swearer, 2009) to the great respect of Tai Lue people. Therefore, the monk has his great role in the promotion of the strength of arts and culture as well as a role in the transmission and sustenance of the creation myth on the practice rituals via the belief and faith of the Buddhist society of the Tai Lue.

Kru-Ba-Lhuang-Jom-

Muang Wanna-Siri who is the president of the Buddhist association of China, is the person who gets the respect of the Tai Lue people in Xishuangbanna and also has an important role in Tai Lue society. His influence helps unite the soul of the Tai Lue people and the advocating of Buddhism to remain a part of Tai Lue society.

2. Tai Lue Artists

Tai Lue artists have taken part in creating the discourse of

the creation myth and have made it popular throughout the Tai Lue society. It has been presented by two groups – the singers and those who use printing technology.

Tai Lue people love to sing and dance like other ethnic Tais. Tai Lue folk songs are called “*Kab Lue*” and the singers are called “*Chang kab*”. These artists have taken part in the origin of the world in a well known song version and have increased its popularity for teaching ethics, cultural awareness and for general entertainment. One of the most popular folk singers in Xishuangbanna is *Nang-Tao* who is a folk singer at a radio station in Xishuangbanna.

In addition, not only have the folk singers created the discourse of the creation myth but printing technology is also used instead of the local literary works on *sa* paper or palm leaves. However, the strategies of the cultural base have been to publish the Tai Lue literature

under the Chinese government to support the strengthening of the society with a cartoon version and “The Complete Chinese Pattrā Buddhist Scripture” as academic books. Another point of interest in the use of language is that the Tai Lue language is still being used to present this discourse.

Ethnic identity, or the identity of the group of people joined together by race and nationality might appear in their beliefs, traditions, and rituals, as well as the story of their migrating to settle in a new area. In addition to the historical oppression from other ethnic groups, the identities also count on music, legend, several shows and games and so on. (Charles, 1997: 53) Thus, the society of Xishuangbanna was transmitted from generation to generation through the guidance of the local literature structures. The origin of the world myth has maintained and enabled the structure of Tai Lue arts and culture to survive until the

present. Nowadays, the existence of the creation myth has been published in the folk narratives and literary writing, including the practice of folk dance and the traditional song “*Kab-Lue*”. The phenomenon is included in the activities of a variety of popular entertainment media which came to be the main support for Tai cultural identity (Dao, 1997: 1) and also for the Tai Lue in Xishuangbanna.

3. The Leaders of Tai Lue Community

The long history of the Tai Lue since their establishment in Xishuangbanna or Sipsongpanna during the leadership of King “*Phra-Ya-Juang*” whose *Juang* dynasty ruled the Xishuangbanna for 790 years until the last king in episode 45 of the Tai Lue kingdom is *Chao Mom Kam Lue* or Dao Shixin. Therefore, currently Tai people in China who have the last name “*Dao*” or “*Chao*” show that they are descended from the king.

At the present time the Chao-Fah family have changed their position to be leaders and representatives of the Tai Lue people as a whole. These leaders have a duty to integrate and coordinate directly between the Tai Lue and the Chinese Government in particular in promoting the importance of arts and culture in Xishuangbanna. Some dominant leaders such as *Chao-Mom-Kam-Lue* or Dao Shixin, have supported the development of cultural projects in Xishuangbanna. While, Dao Aimin, the former governor of the Autonomous Region Xishuangbanna and the chairman of the Association of the State of Tai as well as Dao Linyin, the governor of the Autonomous Region in Xishuangbanna have also made great attempts to maintain and support Tai Lue culture following traditional practices derived from the origin of the world myth. These also include the local philosophers

who preserve the Tai Lue literary work and palm leaf manuscript as well as continue the traditions and rituals at the local level.

From the examples above, the leaders of the Tai Lue community have shown their perseverance and support and have also impelled the belief about their creation myth that is reflected in Tai Lue tradition and worship for the acceptance by the people and the government under the state policies of China Western Development of Yunnan and China's National Development Plan from No.7 to No. 12 (Tuwicharanon, 2004) which have been mainly created for the selling of Tai culture in Xishuangbanna. The goal is to focus on tourism as a mainstay industry in the national economy by promoting useful culture and creating a new cultural identity based on the old tradition by promoting "Culture products". Therefore the myth has turned out to be a

valuable product to be preserved, protected and promoted. In the meantime, the native arts and songs have been revived and introduced into the new media, such as *Kab-Lue*, the comic books telling the old story for children, animation movies broadcast on television or distributed in VCD format, as well as the revival of rituals and traditions to be used in events and in daily life.

Figure 1: Pra-Kru-Ba-Lhuang
Jom-Muang Wanna-Siri

Figure 2: Chao-Mom-Kam-Lue

Figure 3: Dao Aimin

Figure 4: Dao Linyin

Figure 6: Nang-Tao is a Folk Singer of Xishuangbanna

Figure 7: The Origin of the World of Tai Lue in the Cartoon Version

The Origin of the World: Literature of Tai Lue Way of Life

The origin of the world or “*Ba-ta-ma-kab-mueng-lue*” of the world creation myth can be considered as a key piece of literature to understand the society of the Tai Lue of Xishuangbanna since dimensions of the myth always have a direct or indirect link among people, communities, localities and society. Mythology describes the fact that in ancient times the content of the myth was transmitted in religious, moral and social terms. (Malinowski, 1954: 95-100)

The role of the “origin of the world” creation myth has influenced the Tai Lue’s belief and identity in their culture which is reflected in two aspects of the Tai Lue’s way of life including Buddhism and traditional beliefs.

1. Buddhism

The Tai Lue people carried out their rituals and traditions by practicing animism

along with their beliefs in Theravada Buddhism. Animism has been integrated into the daily practice process as reflected in the story of the creation myth as well.

Buddhist doctrine reflected in the legend has been regarded as the important structure and guideline in cultivating personal morals and ethics. This doctrine was used to dictate the living of the Tai Lue people in Xishuangbanna with the belief in the principles of the Three Characteristics of *Tilakkhaṇa* and the *Ariyasacca* or the Four Noble Truths, as well as good and bad practice rules. The role in cultivating moral practices is usually taken by the elderly, the monks, and local scholars.

The relation of the integration between animism and Buddhism in the Tai Lue social context has been reflected in the traditions, rituals and legends of the people. (Jiranakorn & Settakul, 2544: 216) That can be explained by

the hierarchy of relationship in the Tai Lue's beliefs and the practice of rituals under the power of supernatural beings or spirits which have become intermingled in the belief system of Buddhism. This came to be the content of religious belief and rituals through the description of the creation myth influenced by "Folk Buddhism".

The Tai Lue's belief in the Five Buddhas was to encourage the people to realize the importance and the acceptance of Buddhism. The Tai Lue worship the Buddha image by paying their humble homage to the three aspects including Lord Buddha, Dharma – the teachings of Buddha, and the monks who have devoted themselves to the monkhood to teach the people about Buddha. During their worship, people will pay respect, splash water on the Buddha image, and offer popped rice, flowers and perfume. The prayers are from their beliefs reflected in the myth that humans were born as

a result of the accumulation of good practices. Therefore, they pray for a prosperous life with morality not only for their current life but in their next life. They wish for a better life with plenty of health and wealth. Moreover, the Tai Lue in Xishuangbanna have also worshipped and paid respect in “*Je-Dee-Dhatu*” pagoda which contains the Buddha’s body parts. The Tai Lue people arrange their ceremony for worshipping at this event by the lighting of fireworks and by dancing.

The content in the legend reflected several aspects that encourage Tai Lue people to realize the importance of attempting to get merit or Punna from good practices, or Kusala. Besides their daily way of life of good practice, this attitude is also reflected through a variety of rituals including the dedication and donation of the worship napkin, *Cho-Tung*, Palm leaves, manuscripts, tributes and a sand pagoda.

Figure 8: The Altar of Five Buddha in Wat Muang Lha

Figure 9: DhaTu Nhor, Ban Fei Long

Figure 10: Tan Cho-Tung

Figure 11: The Splashing of Water to the Buddha Image

Figure 12: The Dance for Worship

Figure 13: Discharging Lamps of Worship

2. Traditional beliefs

The origin of the world has not only influenced Tai Lue identities but also the cultural context that is reflected in the way of life, traditions and the practicing of rituals as a cultural heritage. This is reflected in the relationship between man, religion and belief as a conservative practice under the motto of Buddhism which appeared in the Tai Lue local community.

The agricultural society of the Tai Lue in Xishuangbanna is concentrated on producing rice by the transplanting system following the idea from the legend that rice is the most crucial product given by nature for human life, or “rice is for life”. The processes of the rice production from planting until taking rice for consuming will be acknowledged and paid respect to in rituals and traditions. The practicing of rituals was a combination of their beliefs and the Buddhist way of practice, together according to the attitude that rice is the most important food for living. The traditional belief in rice culture of the Tai Lue people is the *Kuan Kaw* philosophy of respect for the rice and the mother goddess of grain.

The way of life of the Tai Lue people in Xishuangbanna is associated with a relationship to the universe, particularly in relation to their beliefs in the directions and positions of the star lunar eclipses which

influence their activities and practices in daily life. The relationship with the movement of the universe is reflected by the myth in the story of the setting of Fate, the Zodiac, the seasons, months, days, occasions and auspicious times. The setting of seasons, months, days and occasions in the Tai Lue calendar system is the pattern calculated from the power of the day and the influence of the rotation of the sun and moon eclipses. Therefore Fate, the Zodiac and auspicious times are very important to the setting of various auspicious activities and ceremonies. These will let the people have good fortune and protect them from all dangers.

The attitude of ritual practices has a direct relationship with the attitude of wishing for a happy life for Tai Lue people and the abundance of the community's useful natural resources. The important rituals include the festival of Brahma parade, splashing water

on Buddha on New Year's Day, the *Bang Fai Phaya* or rocket festival, and the marriage ceremony.

Figure 14: Brahma Parade on Tai Lue New Year's Day

Figure 15: Fireworks on Tai Lue New Year's Day

Figure 16: Benefaction and Consecration of Craw-tan

Conclusion

The origin of the world not only influenced the significance and their roles in the way of life and beliefs of Tai Lue communities, but also brought the realization of their social value and identity as a symbol of power and wisdom in their culture. The Tai Lue have adapted the creation myth divination into their cultural and traditional practicing forms by reproducing it over a long period of time.

This literary work also serves as a tool for social discourse by the reproduction and passing on by the state government, monks, and leaders in order to define their identities and their ethnic existence. That reproducing has spread widely in the forms of story-telling, printed media and local songs, and has taken deep root in the soul of the all Tai Lue in Xishuangbanna. It also shows that although the Tai Lue are under Chinese government control, they are bound

together by this reproducing which confirms that their community is sustainable.

The remaining Tai Lue cultural heritage derived from the myth has the role of convincing the people to continue holding and practicing their traditions and rituals. This literary work has shown the infinite value of Shan literature which can appropriately serve the community in its present social context. This literature provides an aesthetic appreciation to the audience while stimulating their ethical and ethnic awareness. All in all, this can be considered the holistic value of literature that is created by a group of people and is truly for the benefit of the group.

Along with the study of Tai Lue literature on the origin of the world, the research on the creation myth or legend in other Tai ethnic groups in the transliterate, social context from ancient Tai palm leaf manuscripts also led to the

understanding of Tai societies (Na Talang, 2002: 269– 270) and the development of relationships and sustainable

peace among the Tai and other ethnic groups in the Mekong and Salween river basins region.

References

- Charles, F. K. (1997). *Ethnic Groups, Ethnicity. The Dictionary of Anthropology*. Edited by Thomas Barfield. Oxford: Blackwell Publishers.
- Dao, C. H. (1997). *Tai Ethnic Groups Literature Studies [傣族文学研究]*. Yunnan: Yunnan University.
- Gordon, R.G. Jr. (2005). *Ethnologue. Languages of the World*, 1 (January) 15 SIL International.
- Jiranakorn, Y. & Settakul, R. (2001). *History of Xishuangbanna*. Bangkok: Amarin.
- Malinowski, B. (1954). *Myth in Primitive Psychology*. New York: Doubleday Anchor Books.
- Matichon News. (2549). *Around the World: Matichon Dairy [มติชนรายวัน]*. 6 (November) 29: No. 10467.
- Na Talang, S. (2002). *Tai People as Reflected on Tai Folktales and Folk Literature [ชนชาติไทในนิทาน]*. Bangkok: Matichon.
- Swearer, D. K., (2009). *The Buddhist world of Southeast Asia*. Bangkok: O.S. Printing House.
- The Overseas Chinese Affairs Office of the State Council of the People's Republic of China. (2001). *Common knowledge about Chinese geography*. Hong Kong: Hong Kong Tourism of China.
- Tourism Bureau of Xishuangbanna Dai Autonomous Prefecture. (2011). *Travel around Xishuangbanna*. Jing Hong: China.
- Tuwicharanon, J. (2004). *History of China Academic [ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจสาธารณรัฐประชาชนจีน]*. Bangkok: Ramkamhang University.

Zheng, L. (1981). *Travels through Xishuangbanna*. Beijing: Foreign Languages.

การพัฒนาภาวะผู้นำตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

The Development of Leadership in accordance with Sufficiency Economy Philosophy

สุภัทชา พันเลิศพาณิชย์

Suphatja Phanlertphanij

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Rai Buddhist College

Corresponding Author, E-mail: kataynoi2507@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาแนวคิดเรื่องภาวะผู้นำกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจในการชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติตามอย่างเต็มใจ ผู้นำที่ดีต้องมีหลักปฏิบัติที่โน้มน้าวผู้ตามได้ เช่น การเป็นผู้รู้จักวางแผน การกำหนดนโยบาย การประสานงานทั้งภายนอกและภายใน รวมถึงการมีความรอบรู้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม หลักปฏิบัติของผู้นำที่ดีพิจารณาจากแนวคิดที่หลากหลายหนึ่งในนั้น คือ การปฏิบัติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วยหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข หลัก 3 ห่วง ได้แก่ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล (ปัญญา) 3) การมีภูมิคุ้มกันความเสี่ยง (ความรอบคอบ) ส่วน 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้กับคุณธรรม

แนวคิดเหล่านี้ผู้นำสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองและองค์กรให้เกิดความยั่งยืน ไม่ใช่เฉพาะการพัฒนาด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวเท่านั้น การพัฒนาด้านอื่นก็สามารถนำแนวคิดนี้ไปปฏิบัติได้ เช่น ผู้นำในองค์กรที่ต้องวิเคราะห์สถานการณ์อย่างเป็นกลาง ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง หรือการปฏิบัติตามหลักทางสายกลางที่ไม่หย่อนไม่ตึงเกินไปตามหลักความพอประมาณ การมีเหตุผลในการพิจารณาอบหมายงาน และการมีหลักประกันในการทำงาน การคำนึงถึงผลกระทบทางสังคม ส่วนเงื่อนไขทั้งสอง คือ การแสวงหาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและองค์กรอยู่ตลอดเวลา รวมถึงการปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเชื่อถือ และเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้ตาม เมื่อผู้นำปฏิบัติได้ดังกล่าว

จึงเป็นการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงลงไปสู่ภาคปฏิบัติ และเกิดเป็นภาวะผู้นำที่ทันต่อสถานการณ์และพัฒนาองค์กรไปสู่ความเจริญอย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้

คำสำคัญ: ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; ภาวะผู้นำ; การพัฒนาภาวะผู้นำ

Abstract

This article aims to study the concept of leadership and Sufficiency Economy Philosophy (SEP). Leadership means a person who has the power to persuade others to follow him willingly. Good leaders must have the characteristics or performances that can persuade their followers, for example having a plan, policy, the external and internal coordination, including the knowledge to solve various problems. However, good leaders are able to perform in various ways. One of them is the performance of Sufficiency Economy Philosophy which has three interrelated components and two underlying conditions. Three interrelated components are moderation, reasonableness (or wisdom), and self-immunity (or prudence). Two essential underlying conditions are knowledge and morality.

Leaders are able to apply these components and conditions to develop themselves and organization sustainably. Not only for economic growth but also various growth of society can apply SEP's concept, for example the leaders of organization has to analyze situation without bias or practice themselves in middle way according to moderation component, to provide a reason for using command, to consider the effects or changes in society, etc. For two conditions, they always have to find the body of knowledge to develop themselves and organization, including practice themselves to be reliable and be a good example for followers. If leaders practice in these ways, they are following the SEP's concept and practicing leadership to solve the problems in the current events. In addition, it is to develop the organization in a stable progress, wealth, and sustainability.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy (SEP); Leadership;
Development of Leadership

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจเพื่อให้ประชาชนรอดพ้น สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้แนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” (ลีลาภรณ์ บัวสาย, 2549: 15)

“เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจากวารสารชัยพัฒนา เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ให้แนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนในสังคมและชุมชนทุกระดับ ไม่ว่าชุมชน สังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานองค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ โดยเน้นการบริหารเดินทางสายกลาง ตั้งอยู่บนความพอดี ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันตัวเอง

โดยผู้นำไปปฏิบัติต้องมีความรู้คู่คุณธรรม แต่โลกยุคโลกาภิวัตน์ความเจริญด้านวัตถุเข้ามาแทนที่ วิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย จากอดีตสู่ปัจจุบัน จึงต้องปรับตัว และเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา จากปัจจัยต่าง ๆ ที่เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว คนในสังคมเริ่มเห็นแก่ตัว แข่งขัน ชิงดีชิงเด่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ทั้งเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ตั้งแต่ระดับชุมชน ผู้สังคมและในหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน

จากความเจริญที่รุดหน้าอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ที่มีความสลับซับซ้อน ผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องการเพิ่มมากขึ้นจนอาจเกิดวิกฤตภาวะผู้นำ ซึ่งไม่ใช่แต่สังคมใดสังคมหนึ่ง แต่นำไปสู่ปัญหาในสังคมของทุกชนชั้นทุกระดับ จนกระทั่งนำไปสู่ปัญหาประเทศในที่สุด เพราะในปัจจุบันผู้นำส่วนมากไม่มี 3 ห่วง 2 เงื่อนไข กล่าวคือไม่มีเรื่องของการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนทางสายกลาง ความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และระบบภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวใช้ความรอบคอบประกอบการวางแผนอย่างระมัดระวัง

ในเรื่องการจัดการความรู้การปฏิบัติ และตัดสินใจ ตระหนักในคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต อุดม มีความเพียรในการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต เมื่อผู้นำขาดภาวะของการเป็นผู้นำในสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดวิกฤตและผลกระทบตามมาอย่างมากมายในชุมชน สังคม หน่วยงาน องค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน จนนำไปสู่ปัญหา ระดับประเทศ (พระวิศิษฐกุล สิริปญโญ, 2553: 859) ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาสาเหตุที่ผู้นำขาดทักษะภาวะผู้นำ และการนำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาภาวะผู้นำ เพื่อเป็นผู้นำต้นแบบที่สมบูรณ์ทั้งในเรื่องในเรื่องการดำเนินชีวิตส่วนตัว และหน้าที่การงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (พระวิศิษฐกุล สิริปญโญ, 2553: 859)

เนื้อเรื่อง

**ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงกับ
ปัญหาภาวะผู้นำที่ไม่มี 3 ห่วง 2
เงื่อนไข**

ในวันเฉลิมพระชนพรรษา เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2553 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำรัสว่า “...เศรษฐกิจพอเพียงนี้ ขอย้ำว่าเป็นการทั้งเศรษฐกิจ หรือ ความประพฤติ ที่ทำอะไรเพื่อให้เกิดเหตุและผล คือ เกิดผลมันมาจากเหตุ

การกระทำ ก็จะเป็นการกระทำที่ดี และผลของการกระทำนั้น ก็จะเป็น การกระทำที่ดี ดีแปลว่ามีประสิทธิผล ดีแปลว่า มีประโยชน์ ดีแปลว่า มีความสุข”

แต่ปัจจุบันผู้นำที่ดั่งามทั้งใน ด้านความประพฤติการปฏิบัติตัวจะพบ เห็นได้น้อยมาก ส่วนมากมักพบผู้นำมาจากการแต่งตั้งอาศัยเครือข่าย เพื่อนฝูง คนสนิทหรือเรื่องบุญคุณที่ทดแทนกัน ก็จะทำให้ไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ทั้งที่ผู้นำเป็นต้นทุนที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์กร ในตัวผู้นำจึงต้องมีศิลปะ มีอิทธิพลเหนือคนอื่น จึงจะเป็นผู้นำได้ และได้รับความไว้วางใจ เชื่อใจอย่างเต็มที่ ทั้งต้องได้รับความเคารพนับถือ ร่วมมือ และร่วมใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างจริงจัง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำต้องมี ภาวะผู้นำ คือ มีศิลปะ หรือมีความสามารถเฉพาะบุคคล สามารถจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น ไม่ว่าผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและ อำนวยการ โดยใช้กระบวนการสื่อสาร ความหมายหรือการติดต่อกันและกัน เพื่อร่วมมือกันดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ สิ่งสำคัญต้อง รู้จักเดิน ทางสายกลาง อย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีความรู้มีคุณธรรมเป็นลักษณะนิสัย กล่าวคือ

ต้องพลวัติกรรมในการทำงานตามหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบไปด้วย 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ซึ่ง 3 ห่วง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันตัวเอง ส่วน 2 เงื่อนไข คือ ความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งเหล่านี้ต้องทำควบคู่กันไปเสมอขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งมิได้

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความ

รอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจ และการกระทำ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมกัน ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้ และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริงในด้านการเป็นผู้นำซึ่งเป็นแนวทางในการทำงานที่เราชาวไทยได้ยึดถือเป็นแบบปฏิบัติมายาวนานกว่า 30 ปี การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตและพัฒนาอย่างมีสติพอเหมาะ พอสมควรในทุกด้านสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในชีวิตของแต่ละคน แต่ละหน่วยงานจึงเสมือนเชื่อมโลกแห่งการปฏิบัติธรรมเข้าสู่โลกแห่งการทำงานโดยใช้ธรรมะในหลักของความสมดุลในจุดเด่นของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การสร้างภูมิคุ้มกันตัวเองโดยมีแผนงานที่

เปรียบเทียบแผนที่หรือเข็มทิศในการเดินทางที่บอกจุดมุ่งหมายว่าจะเราจะเดินทางไปทิศทางไหนก้าวไปด้วยกัน โดยมีวัตถุประสงค์เดียวกันเพื่อให้องค์กรอยู่รอดอย่างยั่งยืน

สุข สรรค์ กัน ตะ บุตร หัวหน้ากลุ่มวิจัยภาวะผู้นำ วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล และเลขานุการคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวว่า ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ 1. คุณลักษณะ หมายถึง ความพอเพียงซึ่งจะพอเพียงได้ต้องอยู่ในทางสายกลาง 2. ค่านิยมของความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณและความมีเหตุผล ซึ่งจะเป็ณภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองได้เป็นอย่างดี 3. เงื่อนไขจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขความรู้จะต้องมีทั้งความรู้ รอบ คอบ ระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม อันหมายถึง ความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และมีสติ 4. แนวปฏิบัติและผลที่คาดหวัง ซึ่งหมายถึง ความสมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก เศรษฐกิจพอเพียงจึง แนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนมาช้านาน

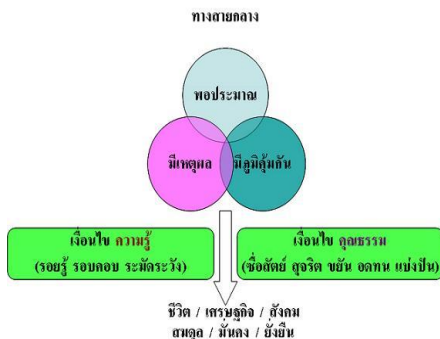
ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหลักความพอประมาณ (ห่วงที่ 1) ในหลักความพอประมาณ ผู้นำสามารถจัดคนให้เหมาะสมกับงาน และคัดสรรบุคลากรที่มีคุณภาพเข้าทำงานอย่างเหมาะสมให้โอกาสในการพัฒนาตนเองโดยผู้นำต้องรู้จักวางแผน สู่อนาคตและต้องมีโครงการพัฒนาความเป็นผู้นำอย่างต่อเนื่องโดยต้องดูว่าบุคลากรนั้นพัฒนาได้หรือไม่ เหมาะกับงานประเภทใด นั่นคือ หลักการใช้คนให้ถูกกับงานและมีการวางแผนพัฒนาผู้นำในระดับบริหารล่วงหน้า 3 ปี

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นหลักความมีเหตุผล (ห่วงที่ 2) คือ การที่ผู้นำใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ

การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี (ห่วงที่ 3) คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรม เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง

ในการดำเนินชีวิต และการประกอบกิจการ ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมต่าง ๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน การใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาภาวะผู้นำในเรื่องของหลักการบริหารก็เปรียบเหมือนเราได้ฉีดยาป้องกันตนเอง โดยผู้นำต้องเริ่มต้นด้วยการสำนึกขีดความสามารถของตัวเองและรู้จักพอ และต้องศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจอย่างถ่องแท้รวมถึงการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นในแท้จริงของนิสัยเสียก่อนเพราะวินัยเป็นสิ่งสำคัญในการเป็นเครื่องกำหนดกรอบการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ใด ๆ ที่พึงกระทำให้บรรลุเป้าหมายโดยสมบูรณ์

รูป 1: กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ท่วง 2 เงื่อนไข

ปัญหาที่พบเห็น คือ คนพูดถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่าง

แพร่หลาย แต่ดูเหมือนจะเป็นเพียงแนวคิดที่ยังมองเห็นไม่ชัดเจน จึงไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ และด้วยคุณลักษณะนิสัยส่วนตัวของผู้นำเองในเรื่องของความเจ้าอารมณ์ จิตใจคับแคบ ยึดติดกับผลประโยชน์ส่วนตน ไม่ถ่อม ไม่แสดงออก พูดมากกว่าการกระทำ ไร้ระเบียบวินัย ทำงานไม่เป็นขาดความเพียร ความอดทน ขาดคุณธรรม เห็นแก่ตัว ไม่เรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเอง ไม่กล้าแสดงออก สิ่งนี้เป็นปัญหาในการพัฒนาภาวะผู้นำในตัวเอง

สาเหตุที่ผู้นำขาดภาวะการณเป็นผู้นำตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้นำ คือ ผู้ที่มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของผู้อื่นมากกว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่มหรือองค์กรที่ปฏิบัติงาน ส่วนภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีอำนาจเหนือผู้อื่น ซึ่งอำนาจนี้ช่วยให้ผู้นำสามารถปฏิบัติงานที่เขาไม่สามารถปฏิบัติคนเดียวได้สำเร็จ และทำให้ผู้ตามยอมรับและเต็มใจปฏิบัติตาม ในฐานะผู้นำจึงต้องเป็นผู้บริหาร รู้จักวางแผน กำหนดนโยบาย ประสานงานทั้งภายนอกและภายใน มีความรู้ แก้ไขปัญหา และคิดอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนจัดกำลังคนให้เหมาะสมกับงานอย่างพอดีเหมาะสม

มีวิสัยทัศน์กว้างทั้งใกล้และไกลซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องของความพอดี ความมีเหตุผลและระบบภูมิคุ้มกันที่ดี แต่โลกที่มีการแข่งขันทำให้คนขาดคุณธรรมและทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในรูปแบบที่แตกต่างกัน จึงได้ผู้นำที่ขาดความรู้ความสามารถ ซึ่งผู้นำต้องมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวอาจเป็นได้ทั้งแบบดีและเลว การเป็นผู้นำที่ดีนั้นสำคัญที่บุคลิกภาพส่วนตัวของผู้นำสำคัญที่สุด เช่น พุดจาเก๋ง สามารถโน้มน้าวจิตใจคนได้ บุคลิกภาพที่ดีได้รับการปลูกฝังอบรมเรียนรู้ที่จะเป็นผู้นำมาตั้งแต่เด็กและสามารถพลิกแพลงเรียนรู้เพิ่มเติมภายหลังปัจจุบันหาได้ยากมากเพราะส่วนมากได้ผู้นำมาจากการแต่งตั้ง ระบบเครือญาติ หรือบุคคลที่ใกล้ชิด เพื่อนฝูง คนสนิท หากบุคคลเหล่านี้ไม่ปรับตัวอาจทำให้เกิดการไร้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและเกิดผลกระทบกับองค์กรในที่สุด

ผลกระทบ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่การพัฒนาประเทศ ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยยังคงยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาและ “สร้าง

สมดุลการพัฒนา” ในทุกมิติ เป็นไปในแนวทางที่ยั่งยืนและสร้างความสุขให้กับคนไทย สำหรับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ในมิติต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพ

แนวคิดแห่งการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะที่สำคัญ คือ 1) ให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาคน” ในการดำเนินวิถีชีวิตอย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี 2) เน้นการ “เข้าใจ เข้าถึง และร่วมพัฒนา” อย่างสอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” 3) เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงการ “ทำตามลำดับขั้นตอน” จากการสร้างพื้นฐานให้มั่นคงพอควรแล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญขั้นสูงขึ้นไปตามลำดับ

คนเป็นทรัพยากรมนุษย์และต้นทุนที่สำคัญ ถ้าผู้นำมีความรู้ความสามารถ รู้จักฝึกฝนตนเอง อดทนอดกลั้น ความรอบคอบเรียนรู้ตลอดเวลา ประเมินสถานการณ์ วิเคราะห์ปัญหาอย่างถูกต้อง สิ่งสำคัญมีคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารจัดการอย่างพอดีเหมาะสม มีภูมิคุ้มกันตัวเอง รู้จักนำปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงที่เป็นแนวทางสายกลางมายึดหลักในการดำเนินชีวิตและหน้าที่การทำงานองค์กร ก็จะอยู่รอดปลอดภัยอย่างยั่งยืน แต่ถ้าในการตรงกันข้าม ผู้นำไม่รู้จักพัฒนาภาวะผู้นำและขาดการวิเคราะห์สถานการณ์สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นกลางเอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง ใช้ความเห็นความรู้สึกร่วมตัวในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ความรู้สึกรัดตึงใจไม่รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ผลกระทบตามมาก็จะส่งผลกระทบต่อคนในองค์กร สิ่งแวดล้อมจนก่อให้เกิดปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาวในอนาคต แต่ถ้าผู้นำเข้าใจ เข้าถึง จึงพัฒนาในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน ก็จะทำให้เกิดการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

เมื่อเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เราสามารถนำมาพัฒนาภาวะผู้นำได้ในอย่างเหมาะสมและลงตัวและสามารถให้การทำงานราบรื่นไปทิศทางเดียวกันในระยะเวลายาวนานอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของภาวะผู้นำยังต้องมีศิลปะในการบริหารงานที่ทำให้ผู้ตามทำงานให้เราด้วยความเต็มใจด้วยตัวเอง คือ การประพฤติ ปฏิบัติตัวเป็นที่เลื่อมใส ทำให้คนในองค์กรศรัทธาเห็นคุณค่าและความสามารถทั้งในเรื่องความคิด คำพูด การตัดสินใจ การลง

มือทำ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางแผนการมอบหมายงาน การควบคุมงาน การประสานงาน ทั้งในเรื่องการให้โอกาสในการพัฒนาคน พัฒนางาน ซึ่งต้องมีคุณลักษณะดีทั้งภายนอกและภายในโดยมีคุณสมบัติในเรื่อง ความเป็นไว้วางใจในการมอบหมายงานเลือกบุคคลที่เหมาะสม ตามความถนัดของแต่ละคนที่สอดคล้องกับงาน นั่นคือหลักการคัดสรรบุคลากรในเรื่องหลักความความพอประมาณที่รู้จักการใช้คน และการวางแผนทั้งในระยะสั้นและระยะยาวในการพัฒนาบุคคลอย่างพอดี และตรงความต้องการที่สอดคล้องทิศทางในอนาคต และต้องเตรียมความพร้อมทุกสถานการณ์ มีความรู้ตัว รู้จักตนเองว่ามีข้อดีข้อเสียอย่างไร

สิ่งสำคัญสำหรับผู้ผู้นำ คือ ต้องมีวิสัยทัศน์และมองการณ์ไกลได้อย่างแม่นยำ ประพฤติปฏิบัติตัวเหมาะสม นานับถือ มีเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ มีคุณธรรมบริหารงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน ควบคู่กับการใช้หลักการของธรรมาภิบาลในใช้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาภาวะผู้นำในเรื่องของหลักการบริหาร ก็เปรียบเหมือนเราได้ฉีดยาป้องกันตนเอง โดยผู้นำต้องเริ่มต้นด้วยการ

สำนึกขีดความสามารถของตัวเองและรู้จักพอ และต้องศึกษาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ รวมถึงการสร้างวินัยให้เกิดขึ้นในแท้จริงของนิสัยเสียก่อน เพราะวินัยเป็นสิ่งสำคัญในการเป็นเครื่องกำหนดกรอบการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ใด ๆ ที่พึงกระทำทำให้บรรลุเป้าหมายโดยสมบูรณ์ (ลีลาภรณ์ บัวสาย, 2549: 25)

สรุป

จากการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติ จึงคาดว่าผลที่จะได้รับจากการประยุกต์ใช้ จะเป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี จะเห็นได้ว่า หากประชาชนในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ

ยึดถือปรัชญานี้เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตน มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ ประเทศไทยจะสงบสุขร่มเย็นยืนหยัดอยู่ได้ด้วยความสามารถความร่วมมือร่วมใจของคนไทยทุกคน ดัง พระบรมราโชวาท ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่นิสิตที่สำเร็จการศึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2499 ความว่า “การที่จะประกอบกิจการใด ๆ ให้เจริญเป็นผลดีนั้น ย่อมต้องอาศัยความอดสาหะพากเพียร และความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นรากฐานสำคัญ ประกอบกับจะต้องเป็นผู้มีจิตเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และพร้อมที่จะบำเพ็ญประโยชน์ให้เกิดแก่ส่วนรวมตามโอกาสอีกด้วย”

บรรณานุกรม

- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2548). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2548). *คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร*. กรุงเทพมหานคร: ขวนพิมพ์.
- ประเวศ วสี. (2549). *พระเจ้าอยู่หัวกับรหัสพัฒนาใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน).

- พระวิศิษฐกุล สิริปณฺโญ (สุตารัตน์). (2553). *การประยุกต์หลักธรรมเพื่อพัฒนาผู้นำพึงประสงค์ในยุคโลกวิวัฒน์*. รวมบทความวิทยานิพนธ์ระดับพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โครงการสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิทยานิพนธ์ประจำปีการศึกษา 2553.
- ลีลาภรณ์ บัวสาย. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียง ร่วมเรียนรู้ สานข่าย ขยายผล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2549). *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แสงดาว.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). *การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร: โพรเพช.
- สุนทร กุลวัฒนวรพงศ์. (2544). *ตามรอยพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง-ทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก.
- สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. (2550). *แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง*, พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). *ใต้เบื้องพระยุคลบาท*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- _____. (2549). *หลักธรรมทำตามรอยพระยุคลบาท*, พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ด้านสุทธาการพิมพ์
- เสรี พงศ์พิศ. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียง เกิดได้ ถ้าใจปรารถนา*. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำเป็นวารสารวิชาการ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้
1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ การศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ ในมิติด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศาสนา ภาษา ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ศิลปศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา การพัฒนาสังคมและสหวิทยาการ 2) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้พระพุทธศาสนา กับศาสตร์สมัยใหม่ ตลอดจนการบูรณาการสหวิทยาการต่าง ๆ ของคณาจารย์ บุคลากร นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานอื่น อันเป็นการบริการวิชาการแก่สังคม 3) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา และสร้างความร่วมมือในการบูรณาการการเรียนการสอนกับการเผยแพร่ผลงาน องค์ความรู้ของคณาจารย์ บุคลากรและนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแบบ Double-blind อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย กำหนดตีพิมพ์ ปีละ 2 ฉบับ (ราย 6 เดือน)

ทั้งนี้ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องตามหลักเกณฑ์ที่วารสารกำหนด

ทัศนะและความคิดเห็นในบทความวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

2.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่มีการค้นคว้าอย่างมีระบบ และมีความมุ่งหมายชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือหลักการบางอย่างที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ หรือการนำวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ บทความวิจัยมีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ เช่น การตั้งสมมติฐานหรือการกำหนดปัญหาที่สมเหตุผล โดยจะต้องระบุวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ ตีความและสรุปผลการวิจัยที่สามารถให้คำตอบหรือบรรลุมติวัตถุประสงค์

2.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์ วิจัย หรือเสนอแนวคิดใหม่ จากพื้นฐานทางวิชาการที่ได้เรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเองหรือของผู้อื่น หรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้ที่มีประโยชน์แก่คนทั่วไป

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

3.1 ต้นฉบับบทความ ต้องมีความยาว 8-12 หน้ากระดาษ A4 (รวมบรรณานุกรม) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ตั้งค่าน้ำกระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า โดยระบุหมายเลขหน้าไว้ด้านบนขวา ด้วยตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและขอบด้านขวา 0.5 นิ้ว การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวธรรมดา ขนาด 14 pt. เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องจำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

3.2 ชื่อเรื่อง ต้องมีภาษาไทย (TH Sarabun PSK ขนาด 20 pt. ตัวหนา) และภาษาอังกฤษ (TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. ตัวหนา) พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.3 ชื่อผู้เขียน หน่วยงานสังกัด และอีเมล โดยชื่อผู้เขียนต้องระบุภาษาไทย และภาษาอังกฤษตัวหนา ด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ส่วนหน่วยงานสังกัดระบุภาษาไทยและภาษาอังกฤษตัวธรรมดาด้วยอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. และอีเมลของผู้เขียนสำหรับติดต่อให้ใช้ตัวอักษรแบบ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ทั้งหมดให้จัดชิดขอบด้านขวา ในกรณีที่มี

ผู้เขียนมากกว่า 1 ราย ให้ใส่ตัวเลขเป็นตัวยก ท้ายชื่อผู้เขียนเพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับหน่วยงานสังกัด

กรณีผู้เขียนสังกัดเดียวกัน ไม่ต้องใส่เลขยกที่หน่วยงานสังกัด เช่น

สมศรี สมมติ¹, สมร สุดใจ², สมใจ สมศรี²

Somsri Sommut¹, Samorn Sudjai², Somjai Somsri²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา¹, โรงเรียนปงรัชดาภิเษก²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus¹

Pongratchadapisek School²

Corresponding Author, E-mail: somsri334@gmail.com

กรณีผู้เขียนสังกัดต่างกัน ให้ใส่เลขยกแต่ละคนให้ชัดเจน เช่น

สมศรี สมมติ¹, สมใจ สมศรี²

Somsri Sommut¹, Somjai Somsri²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา¹, โรงเรียนปงรัชดาภิเษก²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phayao Campus¹

Pongratchadapisek School²

Corresponding Author, E-mail: somsri334@gmail.com

3.4 บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยไม่เกิน 300 คำ

3.5 คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

3.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุดให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. หัวข้อรองเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 0.5 นิ้ว (เริ่มพิมพ์ตัวที่ 6) พิมพ์ตัวหนา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. และหัวข้อย่อยใช้ตัวธรรมดา TH Sarabun PSK ขนาด 16 pt. ทั้งหัวข้อรองและหัวข้อย่อยควรพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้นระยะพิมพ์ระหว่างบรรทัด แบบ Before 6 pt.

3.7 การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) สำหรับการวงเล็บภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของทุกคำควรเป็นตัวใหญ่ เช่น Student-centered Learning

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับ ดังนี้ *ผู้เขียนรวมทั้งผู้ร่วมไม่เกิน 5 ท่าน**

1. บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์การวิจัย ระเบียบวิธีการวิจัย และผลการวิจัยโดยสรุปให้สั้นและกระชับความ

2. บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิด

(4)

3. วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับข้อ

4. ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแผนการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิก็ได้

6. อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

7. สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8. บรรณานุกรม (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถเท่านั้น โดยใช้อ้างอิงระบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับ ดังนี้ *ผู้เขียนรวมทั้งผู้ร่วมไม่เกิน 3 ท่าน**

1. บทคัดย่อ (Abstract)
2. บทนำ (Introduction)
3. เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
4. สรุป (Conclusion)
5. บรรณานุกรม (References) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและบรรณานุกรมทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้องจะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

4.1 การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) หรือระบบนาม-ปี โดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุ

ชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน ปีที่จัดพิมพ์ และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เพื่อกำกับท้ายเนื้อความที่อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในบรรณานุกรมท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1. พระไตรปิฎกและอรรถกถา ให้อ้างอิงชื่อคัมภีร์ เล่ม ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 15 ข้อ 16: 282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล เล่ม 16: 256-320)
2. ผู้แต่ง 1 ราย ให้อ้างอิงชื่อผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554: 44)
3. ผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งทั้งสอง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553: 44) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2548: 8; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554: 44)
4. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงชื่อของผู้แต่งคนแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต) และคณะ, 2548: 55)
5. ให้เรียงลำดับบรรณานุกรมตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่ง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1. ถ้ามีผู้แต่ง 1 ราย ให้อ้างอิงนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003: 4)
2. ถ้ามีผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างอิงนามสกุลของผู้แต่ง 2 ราย เครื่องหมายจุลภาค ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Hersey & Blanchard, 2000: 3) และให้ใช้เครื่องหมาย อัฒภาค (;) คั่นกลางระหว่างเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 เอกสาร เช่น (Keown, 2003: 4; Hersey & Blanchard, 2000: 3)
3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วย et al, ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง (Kaiser, et al., 2008: 55)

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นบริษัทหรือสำนักพิมพ์ให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

1. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ให้ใช้ “21 เซ็นจูรี”
2. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้ใช้ “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”
3. กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัย

4.2 บรรณานุกรม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ ครั้งที่พิมพ์./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ, (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*, พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ในชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ ชื่อเรื่อง/ เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์สตัน และอัมพร หมาดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, หน้า 400-459. กรุงเทพมหานคร: Illuminations Editions.

(4) บทความจากวารสาร

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่/ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง:

ธิตูตุมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ: สังคหวัตถุ ๔ เครื่องมือ การวางแผนและการติดต่อประสานงานสู่ความสำเร็จ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 3 (1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ในชื่อสารานุกรม./ เล่มที่อ้าง, หน้าเลขหน้าที่อ้าง./
สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง:

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกวาย. ใน *สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ*, หน้า 274-275. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In *The encyclopaedia Americana* (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier Press.

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง:

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น.13.

(7) วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์/ สารนิพนธ์/ หรือการค้นคว้าแบบอิสระ/ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง:

สัมฤทธิ์ ต่อสติ. (2542). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสถานบริการสาธารณสุขเขตเมือง กรณีศึกษาศูนย์: แพทย์ชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.

(8) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (ปี)./ ตำแหน่ง./ สัมภาษณ์./ วัน เดือน.

ตัวอย่าง:

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (2558). *อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. สัมภาษณ์. 18 เมษายน.

(9) สื่อออนไลน์

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี./จาก แหล่งที่อยู่ไฟล์ (URL)

ตัวอย่าง:

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปณโณ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนา และวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

Doyle, M. W. (22 June 2004). *Liberal Internationalism: Peace, War and Democracy*. Retrieved September 2, 2013, from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/themes/peace/doyle/index.html

ตัวอย่างบรรณานุกรม

บรรณานุกรม

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2548). *โลกทัศน์ชาวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*, พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

พงศ์สานต์ พิทักษ์มหาเขต. (2538). *ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยว แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้า.

โกนิฐฐ์ ศรีทอง. (2558). *การบูรณาการภูมิปัญญาพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความสมดุลของระบบนิเวศวิทยาชุมชน*. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปณโณ). (1 พฤษภาคม 2555). *การจัดการศาสนา และวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. สืบค้นเมื่อ 4 กันยายน 2556, จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 24 สิงหาคม 2550.

Boo, E. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*, Vol. 1 and 2. Washington, D.C.: World Wildlife Fund.

Boo, E. (1991). Making Ecotourism Sustainable: Recommendations for Planning, Development, and Management. In *Nature Tourism Managing for the Environment*. Washington, D.C.: Island Press.

Keown, D. (1995). *Are There "Human Right" in Buddhism*. London: University of London.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*. 6 (5), 25-28.

John, J. L. (1987). *Carrying Capacity for Tourism Development in National Part of the United States*, UNEP, Industry and Environment. Vol. 9 No. 1.

Bergstein, M. (2000). Tubular Function. In Richard, E. B., Robert, M. K. & Hal, B. J. (Eds.). *Nelson Textbook of Paediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

5.1 การเตรียมเอกสารต้นฉบับประกอบด้วย (กรณีส่งบทความทางไปรษณีย์)

1. ต้นฉบับ จำนวน 3 ชุด จำแนกเป็น
 - ต้นฉบับที่ไม่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 2 ชุด
 - ต้นฉบับที่ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวน 1 ชุด

เอกสารต้องระบุรายละเอียดของผู้เขียนบทความ (Author (s)) ได้แก่ ชื่อหน่วยงานสังกัด โดยมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เฉพาะผู้รับผิดชอบบทความ (Corresponding Author) ให้ระบุ E-mail ที่สามารถติดต่อได้ ในกรณีที่ต้นฉบับดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตรการศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและสถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

2. แผ่นซีดีบรรจุข้อมูลต้นฉบับ จำนวน 1 แผ่น (ระบุชื่อบทความและชื่อผู้เขียน)

3. กรอบแบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

5.2 ช่องทางการจัดส่งต้นฉบับ

1. ส่งต้นฉบับด้วยตนเองทางไปรษณีย์ โดยเจ้าหน้าที่ของถึง “กองบรรณาธิการ วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ เลขที่ 566 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000”

2. ส่งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) แนบไฟล์ต้นฉบับ (File Attachment) และไฟล์แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ ในรูปแบบไฟล์ Word, PDF มายัง E-mail: jsbsmcu@gmail.com

3. ส่งทางระบบวารสารออนไลน์ “วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ” โดยผู้เขียนต้องลงทะเบียนในระบบวารสารบัณฑิตแสงโคมคำก่อน ตามลิงค์ <https://www.firstojs.com/index.php/jsb> ส่งบทความต้นฉบับ (File Attachment) พร้อมแนบไฟล์แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.doc ของ Microsoft Word หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์รูปภาพ ในสกุล *.pdf *.jpg *.png หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตาราง และบรรณานุกรม) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้นเกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่าน จะเข้าสู่การพิจารณากลั่นกรองของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลอย่างไร จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบต่อไป

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้พิจารณากลั่นกรองบทความมีความเห็นว่า ควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นหลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่ตีพิมพ์ในกรณีที่บทความไม่ตรงกับวัตถุประสงค์และรูปแบบของวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ หากบทความใดได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ตีพิมพ์ ผู้เขียนจะได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์จากวารสาร และหลังจากการตีพิมพ์เรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนจะได้รับวารสารเล่มที่นำบทความลงตีพิมพ์ จำนวน 1 เล่ม

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

แบบฟอร์มเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์
วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
ระดับการศึกษาสูงสุด.....ตำแหน่งทางวิชาการ.....

ชื่อบทความ
(ภาษาไทย).....

(English).....

ชื่อผู้เขียนร่วม
1.
2.
3.
4.
5.

หน่วยงานและที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

โทรศัพท์.....E-mail

“ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม (ถ้ามี) ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์และไม่ได้
อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่นใด ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักการ
พิจารณาต้นฉบับ โดยยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิ์พิจารณา ตรวจสอบแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร และขอ
มอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา ใน
กรณีมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และ/หรือข้อคิดเห็นที่
ปรากฏในบทความนี้ ถือเป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมแต่เพียงฝ่ายเดียว”

ลงชื่อ.....ผู้เขียน
()

 1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

ชื่อบทความภาษาไทย (20 pt.)
Title in English (18 pt.)

วันที่ 1 บรรทัด
 ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาไทย (16 pt. ตัวหนา)
 ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษ (16 pt. ตัวหนา)
 ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาไทย (14 pt. ตัวธรรมดา)
 ชื่อหน่วยงาน สังกัดภาษาอังกฤษ (14 pt. ตัวธรรมดา)
 อีเมลของผู้เขียน (14 pt. ตัวธรรมดา)
 วันที่ 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt.)
 (ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(บทคัดย่อไม่เกิน 300 คำ).....
(ขนาด 16 pt.).....

คำสำคัญ (18 pt.): ; (ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)
 (Before 6 pt.)

1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

Abstract (18 pt.)
 (ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....(Abstract ไม่เกิน 300 คำ).....
(ขนาด 16 pt.).....

 (Before 6 pt.)

Keywords (18 pt.): ; ;(ขนาด 16 pt.)..... (3-5 คำ)
 (Before 6 pt.)

บทนำ (18 pt.)
 (ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....
(ขนาด 16 pt.).....

 (Before 6 pt.)

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt.)
 1.(ขนาด 16 pt.).....
 2.
 3.
 (Before 6 pt.)

 1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิจัย)

1 นิ้ว / 2.54 ซม.

1 นิ้ว / 2.54 ซม.

1 นิ้ว / 2.54 ซม.

1 นิ้ว / 2.54 ซม.

ระเบียบวิธีวิจัย (18 pt.)
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว / 1.27 ซม.)
..... (ขนาด 16 pt.)
.....
.....
(Before 6 pt.)

ผลการวิจัย (18 pt.)
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว / 1.27 ซม.)
..... (ขนาด 16 pt.)
.....
.....
(Before 6 pt.)

อภิปรายผล (18 pt.)
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว / 1.27 ซม.)
..... (ขนาด 16 pt.)
.....
.....
(Before 6 pt.)

สรุป (18 pt.)
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว / 1.27 ซม.)
..... (ขนาด 16 pt.)
.....
.....
(Before 6 pt.)

บรรณานุกรม (18 pt.)
..... (ขนาด 16 pt.)
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว / 1.27 ซม.)
..... (ขนาด 16 pt.)
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว / 1.27 ซม.)
..... (ขนาด 16 pt.)
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว / 1.27 ซม.)

1 นิ้ว / 2.54 ซม.

[illegible]

ตัวอย่างการจัดส่งต้นฉบับ (บทความวิชาการ)

[illegible]

เนื้อเรื่อง (18 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

...(ขนาด 16 pt.).

(Before 6 pt.)

ਸਰੂਪ (18 pt.)

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.).....

...(ขนาด 16 pt.).

(Before 6 pt.)

บรรณานุกรม (18 pt.)

.....(ขนาด 16 pt.).....

(ย่อน้ำ 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(ขนาด 16 pt.).....

(ย่อน้ำ 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(ขนาด 16 pt.).....

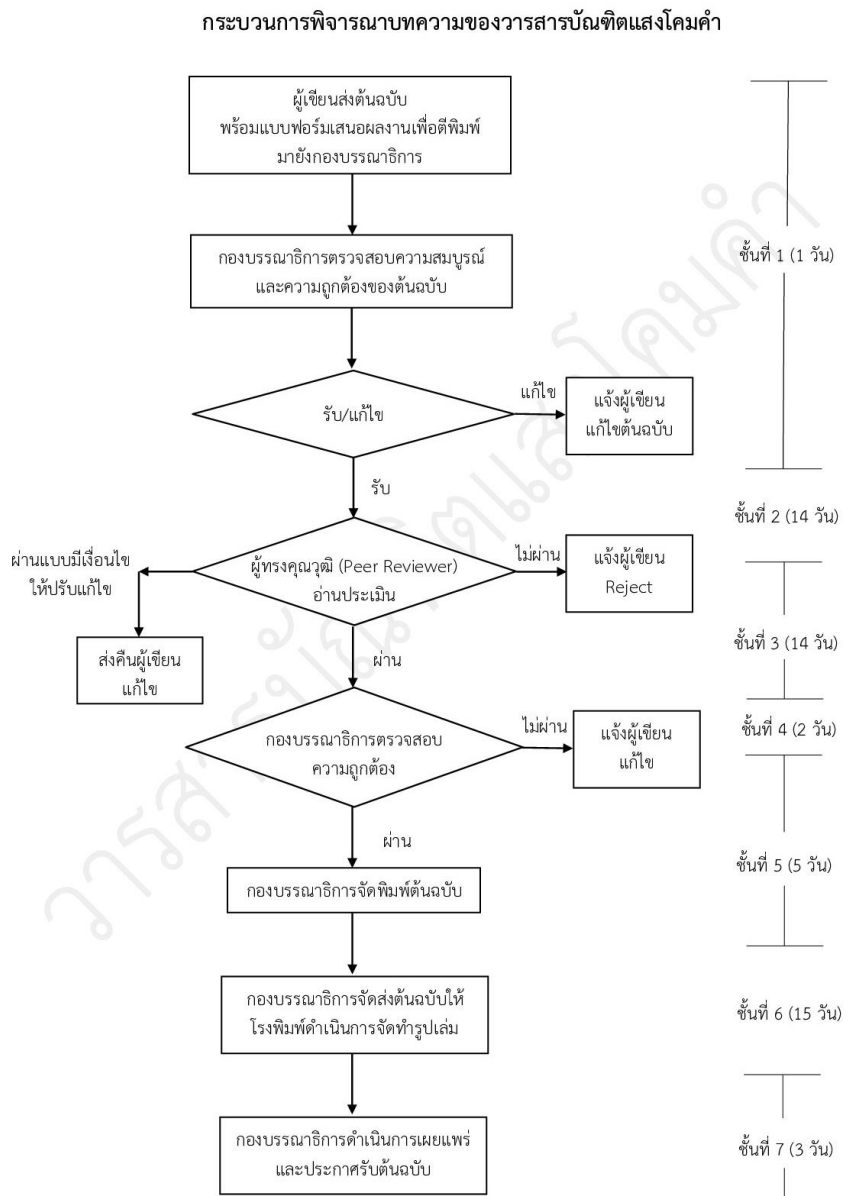
(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

.....(ขนาด 16 pt.).....

(ย่อหน้า 0.5 นิ้ว/1.27 ซม.)

1 นิ้ว/ 2.54 ซม.

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารบัณฑิตศึกษา

วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

566 หมู่ 2 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 56000

โทรศัพท์ 0-5487-0141

E-mail: jsbsmcu@gmail.com

